

کتیبخانە یە کە تایبەت بە:

۱. کتیب و گوڤاری کوردی

۲. کتیب و گوڤاری بیانیی سه بارهت به کورد

📖 له تیلگرامه که ی خوڤاندا بنووسن: @kurdica ، دوایه کرتە ی له سه ر

بکه ن و ببه نه ندامی کتیبخانە ی کوردیکا.

📖 تکایه ئەم کتیبخانە یه به هاوڕیکانتان بناسینن.

دباغی، غفور، ۱۳۰۵-۱۳۶۸.
دیوانی مه لاغه فوور ده بیاغی: حافزی مه
هابادی / ناماده کردن و له سه ر نووسین و پیدا
چوونه و ریک خستنی فاروق صفی زاده بوره که بی ---
سقز: موحه ممه دی سه قز، ۱۳۷۹.

ISBN 964_6720_21_8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
کردی

۱. شعر کردی -- قرن ۱۴. الف. صفی زاده،
فاروق، ۱۳۶۴ - ب. عنوان.

۲ د ۴۴۳ ک / ۳۲۵۶ PIR ۸ فا ۹/۲۱

۱۳۷۹

۱۱۷-۷۹ م

کتابخانه ملی ایران

بلاوکه ره وهی موحه ممه دی سه قز
نیوی په رتووک : دیوانی حافزی مه هابادی
هونراوه: ماموستا مه لاغه فوور ده بیاغی
پیدا چوونه وه و ناماده کردن و له سه ر نووسینی: فاروق بوره که بی «صفی زاده»
بلاوکه ره وه: ئینتیشاراتی موحه ممه دی سه قز
هه زمار: ۳۰۰۰ بهرگ
نوبه تی چاپ: به که م
سانی چاپ: ۹۱۲۸ ی کوردی که ونارا
شابه ک: ۸-۲۱-۶۷۲۰-۹۶۴
چاپ و سه حافی:

سه قز: شه قامی ئیمام - بلاوکه ره وهی موحه ممه دی سه قز «ناوه نندی
بلاوکه ره وهی فره هنگ و نه ده بی کوردی» دوورویژ (تله فون): ۲۳۵۹۴

پیرست

۷	پنشه کی و دیباچه
۱۷	مونا جات
۵۹	وردمواله
۶۰	بو سار کتلی گوره کان
۶۵	کچی بوکان
۶۷	کچانی سه قز
۷۰	جوان
۷۴	مهین جون
۷۵	برای هاو پشته یه کتر بین
۷۸	جوانی سار دهمشتی
۸۲	جیژنی کریکار
۸۳	کابهی شهریف
۸۵	دیمه نیکه به هاری
۸۹	بو کوری ره فیقی ئیبراهیمی
۹۱	جیژن لکام
۹۴	سو پاس بو مه هاباد
۹۷	بانگه وازیک بو گلی کورد
۹۸	له بی رازدار
۱۰۰	پارچه یه کی چکوله ی کومه لایه تی
۱۰۱	پینج خشته کی
۱۰۲	حوت خشته کی له سار هونراو هکانی حاجی سهی جه میل
۱۰۳	که رویشکی دن
۱۰۳	خودا توبه
۱۰۵	پینج خشته کی له سار هونراو هکانی ماموستا که ریم فیدایی
۱۰۹	بوو مژول
۱۱۰	زولفی تهناف
۱۱۲	وت وویژ له گال به ختی کلول و خه والنو
۱۱۵	

- ۱۱۸ ..... له سەر نووریم
 ۱۲۱ ..... پینج خشته کی له سەر هونراوه کانی ماموستا قانیع
 ۱۲۵ ..... ئەی بولبەر
 ۱۲۷ ..... پینج خشته کی له سەر هونراوه کانی ماموستا هیمن
 ۱۲۹ ..... گلینە شاعیر
 ۱۳۱ ..... هیلانە بە تال
 ۱۳۱ ..... گۆمی خوین
 ۱۳۵ ..... ناسۆری نەروون
 ۱۳۷ ..... قەلای نیشتمان
 ۱۳۹ ..... کوردەم ئەمن
 ۱۴۰ ..... بەرە و ئاسق
 ۱۴۳ ..... بۆسە ی روژگار
 ۱۴۵ ..... تەپلی ئەمان
 ۱۴۸ ..... رەق هەلاتم
 ۱۴۹ ..... رقی پیرۆز
 ۱۵۰ ..... بۆچ من
 ۱۵۱ ..... بۆ کچه کوردیک
 ۱۵۲ ..... دیلی دیلم
 ۱۵۳ ..... کچی مەهاباد
 ۱۵۵ ..... عیشق و ئازادی
 ۱۵۹ ..... وەرگیرانی گولبژیریک له چوارینە کانی سەعدی شیرازی
 ۱۶۴ ..... وەرگیرانی چوارینە کانی فەرۆخی یەزدی
 ۱۹۲ ..... فەرەنگۆک

پیشہ کسی

لہم راستی یہ دا ہیچ شک و گومانیک نییہ و میژوو سہلماندوو یہ تی کہ
کوئترین خت و نووسین و زبان و تہانہت ہونراوہ و ویتڑہ و زانستہکانی نہوروی
جیہان کہ نہوروو پی یہکان و روژ ناوایہکان شانازی پتوہ دہکن، ہی کوردہ و
گہلی کوردہدی ہینہری خت و زبان و شیعر و فلسفہ و ٹایین و ہہموو
زانستہکان بووہ. بہ داخوہ کاتی میژوو دہخوینینہوہ، ہہمووی پریہتی لہ دروو
دہلہسہ و بہ پتچہوانہوہ ہہموو شتیکیان داوہتہ بہر توژینہوہ. یونان و رومی کہونارا
بوہتہ بابی ہہموو زانستہکان، لہ حالیکدا یونان یہکتی لہ ناوچہکانی ٹیران بووہ و
ہہرشتیکی ہہبوو. ہی کورد و ٹیران بووہ. دوزرانہوہی خہتیان ہی میسری یہکان
زانیوہ، لہ حالیکدا کوردہ ہوری یہکان۔ کہ نہورپوہہ دروپئی دہلین سوومہری، -
خہتیان دروست کردوہ. داہاتی ہونراوہ و فلسفہش ہہر بہ ہی یونیانیہکانیان
زانیوہ، لہ حالیکدا کوئترین شیعر و ویتڑہ، ہونراوہ پیروزہکانی «گاتاکانی»
حہزرتی زہردہشتی کوردہ «ص» کہ چواردہ ہزار سال لہمہوبہر ہونراوہتہوہ و
کیش و پاشیلکیش ہہیہ و کوئترین ٹایینیش زہروان و میہرہ، کہ ہی
کوردہکانہ و کوئترین ٹایینی تاقانہ پہرستیش ٹایینی مہزدہیہسنای ٹاشوو زہردہشتی
کوردہ. یہکہم شارستانہت و یہکہم پاشایہتی ہی کوردہکانہ و یہکہم نہتہوہ یہک
کہ کارہبای دوزیہوہ، لہ پینج ہزار سال لہمہوبہردا، کوردہکان بوون و یہکہم
نہتہوہ یہک کہ لہ بڑیشکی دا سہرکہوتوو بوو و شہش ہزار سال لہمہوبہر، یہکہم
عہمہلیاتی میٹشکیان نہنجام داوہ، کوردہکان بوون.

نہورپوہہ داخوہ ہندی پان فارسیسم، تہانہت زبانی پیروز و کہونارای
کوردی بہ زاراوہیہک لہ زبانی فارسی!!! دہدہنہ قہلم، لہ حالیکدا زاراوہی فارسی،
خوی یہکتی لہ زاراوہکانی زبانی کوردی یہ و تہانہت زاراوہی عہرہوی و ہیتدی
سہسکریت و پالہوی و نازہری و پارسی کہونارا و زبانہکانی نہوروی جیہان،

هه مووی ده گه پیتنه وه سه زبانی که ونارای کوردی که زبانی ناویستایی به و نه وورق
نه ووشانه ی که له زبانه کانی ناویستایی و په هله وی و پارسسی که ونارا و
سه نسکریت و سۆمهری ماونه ته وه، ته نانه ت ووشه کانی زبانی عیبری، هه مووی له
کوردی نه وورق دا هه یه و هه ر به و چه شنی که ونارا له زبانی پیروزی
کوردی دا ماونه ته وه. کاتی میژوو ده خوینینه وه، سه ره تای میژووی کورد له
ماده کانه وه ده ست پی ده کا، له حالیک دا ماده کان یه کی له هۆزه کانی کورد بوون و
هه روه ها هۆزی پارسسی له هۆزه کانی کورد بووه. میژووی ماد به پی میژووی
هیرودوت - که هه مووی دروو ده له سه یه - ده گه پیتنه وه ۲۶۹۹ سال له مه و بهر، له
حالیک دا به پی ئاسه واره کۆنه کان، ماده کان له ۹۱۲۸ سال له مه و بهر دا پاشایه تیان
هه بووه. هه ر نه م هیرودوت ته دروژنه، پاشایه تی کووروشی مادی - که به هه له پی می
ده لیتن هه خامه نیشی!! ده گه پیتنه وه ۲۵۵۵ سال له مه و بهر، له حالیک دا، له
په رتووکی ته ورات دا، که به پی خودی جووله که کان، ته ورات هی چواره هزار
سال له مه و بهر، باسی کووروشی مادی کراوه و کووروش به مه سیح و رزگاری ده ر
ناوبراوه. نه گه ر ته ورات چواره هزار سال له مه و بهر باسی کووروشی کردووه، دیاره
کووروش زور بهر له برواری نیو براو ژیاوه و جا ئیوه برواری ۲۵۵۵ له گه ل پرواری
ته ورات دا به راورد بکه ن. به م هۆیه وه ته نانه ت برواره کانی نووسراو له میژووی
هیرودوت دا هه مووی دروو ده له سه یه. فه لسه فه و زانستی بژیشکی، له ئیرانی
که ونارا دا سه ری هه لداوه. خودی ووشه ی ئیران له ئایر و ناگر هاتووه و ووشه یه کی
کوردی به و هیچ پتوهندی یه کی به هۆزی فارسه وه نییه.

به پی لیکۆلینه وه کانی زبان ناسی، زبانی ئاریایی هیند و نه وروپی دایک،
زبانی کوردی که ونارا بووه. زبانی هۆزی ئاریایی سۆمهریه کان، هه ر نه م زبانی
کوردی ئیمه بووه. خه تی بزمازی هی کوردانی هووری - سۆمهریه یه که دروستیان
کردووه. سۆمهریه کان به خویمان خوه روکی و هووری یان وتووه و خۆر په رست بوون.
پرفسۆر ل. و. وادیل W. waddel، مامۆستای زانستگه ی له ندهن، له سالی

۱۹۵۲ ی زایینی دا، له هیندوستان دا ئاسه واریکی دۆزیه وه که نیشان ده دا
سۆمه ریه کان، له هۆزی ئاری و زبانه که شیان زبانی ئاریایی یه. نه ووشانه ی که نه م
پروقیسوره هیناویه، پیشان ده دا که زبانی نه م هۆزه گه وره ی ئاری یه، زبانی
که و نارای کورد بووه و ووشه سۆمه ریه کان له دووای هه زاران سه ده، هیماله زبانی
کوردی نه و پوډا به کار ده برین.

جووله که کانی زایۆنیزم، بوئه وه ی بیسه لمینن که بهر له موسا، هیچ
پیغه مبه ریک نه بووه، له هر کوی که سی بهر له برواری ژبانی موسایان
دۆزیه ته وه، میژوویان تیک داوه و هه موویان گۆراوه. بوئمونه ووشه ی سۆمه ریان
دا تاشیوه و هۆزی کوردی هۆری یان کردۆته سۆمه ری و پتوه ندیان به ته وراته وه
به ستۆته وه. سوومه ر له دروکانی یه کئی له جووله که کان به نیوی له نرمانه که له سالی
۱۸۷۳ دا، نه م ووشه یه له گه ل شه نعار له به شی ده یه می ته ورات دا هه لده سه نگیتی و
سوون که یری و ئنجا سوومه ری یان لی دا تاشیوه.

هۆزی کوردی ئا کادیشیان له گه ل سامی یه کان دا له یه ک بنه رت زانیوه!!
نه مه هه مووی دروکانی نه وانن که نایانه وی فره هنگ و زانستی مه زنی کورد و ئیران،
خوی بنویتی و هه مووشتی ده به ستته خویانه وه و دژی ئاری یه کان راده وه ستن.

له باره ی هیرۆدۆته وه، ته نانته هندی له نووسه رانی روژئاوا، نه ویان به
دروژن زانیوه، وه کوو: کوورت مارک، که له بیسته می ژانویه ی ۱۹۱۵ دا له بیرلن
له دایک بووه و له نووسراوه که ی دا ده لی: «نه ته نی نابیی هیرۆدۆت به بابی میژوو
بزاین، به لکوو ده بی به و بگوتری بابی دروژنه کان.»

به داخه وه نه و پوډا گه لی کوردیش، دروکانی یونانیه کان و دروژنه کان پات
ده که نه وه و گه و ره ترین دژایه تی له گه ل فره هنگی خویان دا ده که ن. یه کئی تر له
دروکانی یونانیه کان، هیرشی نه لکساندری مه کدوونیه بو سه ر ئیران. به پی ی
لیکۆلینه وه کانی میژووناسی، که سیك به نیوی نه لکساندری مه کدوونی هه ر نه بووه و
نه مه ش درۆیه که که دایان تاشیوه. چونکی هیچ ئاسه واریک که بیسه لمیتی که سیك

به نیتوی نه لکساندری مه کدوونی بووه، تا ئیتستایه نه دۆزراوه ته وه، جگه له ۵۰۰ سکه ی درۆینه، که هی پیتجسه د سال له مه و به ره و خه لکی ئیسفه هان نه م سکه یانه دروست کردووه و وینه یی میهری نه شکانیان به وینه ی نه لکساندری مه کدوونی داوه ته قه له م. سلووکیه کان له میژووی ئیران دا درۆیه و نه م درۆیه ش هه ر یونانیه کان دایان تاشیوه. شه ری داریووشی سیهم له گه ل یه کتی له خزمه کانی خو یان دا به ناوی نه شکه نتاری نه شکانی بووه که نه م که سه به میهری نه شکانی ناسراوه و میهری نه شکانی چونکی میهری - خۆر په رست - بووه، له گه ل ئایینی مه زده یه سنادا هاتووه و شه ری نیتوان ئایینی زه رده شتی و میهری بووه که له دوا یی دا میهری یه کان سه رکه وتوون. ته نانه ت داریووشی سیهم کاتی له حاله تی گیانه لادابووه، ته خت و تاجی پاشایه تی ئیران به نه سکه نده ری نه شکانی ده سپیری ده لی: تی بکو شه نه م تاج و ته خته نه ده یته ده ستی نه یار. کاتی داریووشی سیهم له گه ل نه سکه نده ری نه شکانی دا به م شیوه یه ده دوی، دیاره نه سکه نده ر، نه لکساندری یونانی نه بووه و جگه له مه، نه لکساندری یونانی، به پی یه درۆکانی هیرو دۆت و نه وانی تر، ۳۳ سال ژیاوه. له ماوه ی نه م سی و سی ساله دا، هه موو جیهانی نه و کاته ی چلۆن توانیوه دا گیر بکا و بیته ئیران ئینجا بچیتته هیندو. که نه مه ش درۆیه کی زله و نه سکه نده ری میهری، یه کتی له کورده کانی میهری بووه و هیچ پتوه ندیه کی له گه ل که سایه تیه کی درۆینه به نیتوی نه لکساندری مه کدوونی وه نییه.

نه مه میژووی ئیمه یه که کاتی چاوی لی ده که یین، هه مووی درۆیه و ته نانه ت ده لیتن: کووروشی مادی، دژی دوا یین پاشای مادی، ئاستیاک هه ستاوه ته وه. له حالیک دا به پی ی میژوو، کووروشی مادی، که چه زای دوا یین پاشای ماد بووه و چونکی ئاستیاگ کوری نه بووه، که چه زا که ی ده کاته جی نشینی خو ی و ئیتر هیچ سه ره له دانی رووی نه داوه و ته نانه ت هه خامه نشی دا تا سراوه و کوروش به کووروشی مادی ناسراوه.

به ره له هاتی تاته کان و له نیو بردنی ئاسه واره کانمان، کورد ۱۶ ئه لف و بی ی

بووه وه کوو: ۱- دین ده بیره، که گه وره ترین ئه لف و بی ی جیهانه و ۴۸ پیتی هه یه و چوارده پیتی ده نگ داره. ئاو یستای پیروز به م ئه لف و بی یه نووسراوه.

۲- ویش ده بیره، که ۳۶۵ پیتی هه بووه و هه موو شتیکیان به م ئه لف و بی یه نووسیوه. ته نانه ت نوته کانی موسیقا به پی ی ئه م ئه لف و بی یه دا تا شراوه. به م ئه لف و بی یه، هه موو ده نگیتیکیان نووسیوه، وه کوو په له وه رکان، مالآت و ولسات، ئاهه نگه کان و...

۳- گشته ده بیره. ۲۴ پیتی هه بووه و به م ئه لفبایه، په یمان نامه کان و فرمانه کانیان پی نووسیوه. هه روه ها پاروه ته ونیان به م ئه لفبا نووسیوه.

۴- نیو گشته ده بیره؛ هی زانستی بژی شکی و فه لسه فه بووه و ۲۸ پیتی بووه.

۵- ئه م ئه لفبایه تاییه تی به پاشایان بووه و بو خه لکی قه ده غه بووه و رازو نه یته کانی ولآت به م ئه لفبایه نووسراوه.

۶- ئام ده بیره. ئام و هام و هه موو یه کیکه. ئه م ووشه یه که تاتی دا بوته عام. ئه م ئه لفبایه تاییه تی به خه لکی یه وه بووه.

۷- رازدبیره، ۴۰ پیتی هه بووه و پاشایان راز و نه یته خویان پی ده نووسی

۸- فه روه رده ده بیره، نامه تاییه تیه کانیان پی ده نووسی.

۹- راس ده بیره، ۲۴ پیتی بووه و فه لسه فه و مه نتیق یان پی ده نووسی.

۱۰- داد ده بیره، ئه لف و بی ی فرمان و داد گه ری.

۱۱- شاره مار ده بیره؛ ئه لفبای خه زینه داری ولآت.

۱۲- که ده مار ده بیره؛ ئه لفبای حه سیب و ژماردن.

۱۳- گه نج هه مار ده بیره؛ ئه لفبای گه نج و خه زینه.

۱۴- ئاهر هه مار ده بیره؛ ته ویله و ئاخوره کان.

۱۵- ئاگران هه مار ده بیره؛ ئه لفبای ژماردن و حه سیبی ئاگر گه کان.

۱۶- ره وانگان هه مار ده بیره؛ ئه لفبای بژی شکی و...

ئه مه نمونه یه کی چکوله له فه ره هه نگ و زبانی که و نارای کوردی بهر له

هیرشی درپندانهی تاتهکان بووه. نه گهر بیتم و باس له زانستهکانی دیکه‌ی فرهه‌نگی کوردی بکه‌م، هزاران لاپه‌ره‌ی دهوی. به‌م هۆیه‌وه ده‌بی هه‌رکودیکی ناری شانازی به کوردایه‌تی خۆی بکات و ئیمه ره‌گه‌زی به‌رزی جیهانین و یه‌که‌م ره‌گه‌زین له جیهان‌دا که فرهه‌نگ و شارستانییه‌تمان پتک هیتاوه. به‌داخه‌وه نه‌ورپوه‌ندی که‌س نایانه‌وی راستیه‌ میترووییه‌کان خۆی بنوینتی و گه‌وره‌ترین هه‌ژمه و که‌سه‌ر، خودی ئیمه‌ین که تا‌کوو ئیستایه نه‌مانتوانیوه یه‌کیتی له نیو خۆمان داپتک یینین. بۆنموونه کاتی یه‌کی له رییه‌ره گه‌روره‌کانی کورد، وه‌کوو سه‌روک ناپۆ = ریزدار ئوجالان، به‌دهستی تورکیای تاتی وه‌حشی یه‌خسیر ده‌کری، هه‌ندی له به‌ناو ریبه‌رانی کورد، په‌یامی شاباش بۆ درنده‌کانی تورکیا ده‌نیرن. له سنه‌دا پتر له ده‌یان که‌س شه‌هید ده‌بن و کۆمه‌لگای مه‌ده‌نی خاته‌می به‌م شتیوه‌یه ده‌سه‌لمیتری و دیاری خاته‌می بۆ کوردی ئیران ده‌بیته قه‌لاچۆی ژنان و مندالانی سنه‌یی و ورمی‌یی و به‌م شتیوه‌یه جامیعه‌ی مه‌ده‌نی خۆی ده‌نوینتی. میترووی گه‌لی کورد پریه‌تی له هه‌ژمه و ناسۆرو وه‌رهم. کاتی که‌سی په‌یاده‌بی و له‌باره‌ی فرهه‌نگ و زانستی ئاهۆراییی کورده‌وه ده‌دوی، هزاران که‌س دژی هه‌لده‌ستن و ده‌یدنه به‌ر سه‌ر کۆنه و تانه و ته‌شه‌ره‌وه.

ئیمه له‌ بواری شیعر و وێژه‌ش‌دا، یه‌که‌م نه‌ته‌وه‌یه‌ک بووین له جیهان‌دا که وێژه و شیعرمان داهیتاوه. سه‌یریکی گاتا‌کانی ئاشۆزه‌ده‌شتی کورد بکه‌ن و بروانن چ په‌رتوو‌کیتی پرپایه‌خه. شیعی ده‌برگه‌یی و ۱۲ برگه‌یی و ۱۶ و ۱۸ برگه‌یی و ۸ برگه‌یی یه. کیش و پاشیلکی هه‌یه. نه‌م ئاسه‌واره به‌نرخه‌هی چواره‌هه‌زار سال له‌مه‌وبه‌ره. لێره‌دا بۆنموونه، به‌ندی یه‌که‌می گاته‌کان دینم تا بۆمان ده‌ربکه‌وی که ئیمه کتی بووین و چمان کردووه؟

به‌شی یه‌که‌م، یه‌سنا، هاتی ۲۹

«خشمه‌یی بی یا گتی ئۆش وۆریا گتیریزدا

که همایی ماسۆوه‌رژ دووم کیتا ته‌شه‌ت

ناما نه‌ئیش مۆه‌زه‌س چا

ریمۆ ئاهوش یا دیریش چا تی ویش چا
نوویت مۆیی و استا خشمهت نهنی وۆ
ئه سه مۆیی سه نگستا وۆ هوو واس تریا.»
وه رگیزانی ووشه به ووشه:

بۆ ئیوه خولقیتهری رهوان گلهیی کرد
بۆ چ نهزت خولقات. چ که سی رای هیتام؟

ئه من ئاره زوو وستهم و زۆره ملی، به ته وای دووری کردووم
چا چۆل بازی و ههروه ها زۆرنیه بۆ من جگه له تو پشتیوانی نه دی بۆ من
ناشکرای که شیاو یکی رزگاری دهر.

وه رگیزانی شیوا:

مه ناوی زه مین ده نالی له درگای ئاهوره مه زده که بۆ چ نهزت خولقاند؟ چ
که سی رای هیتام و بوونی پی به خشیم؟ له هه موو لایه که وه رق و سته م و ئازار و
لاره ملی هه موو که سیکی گرتۆ ته وه جگه له تو یارمه تی دهر و پشتیوانیکم نییه
رزگاری دهری که بمپاریزی، پیم پیشان بده.
کینشی کوردی ئەم هه لبه سته:

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۹ برگه یی».

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».

ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن ته نه ن، ته نه ن ته ن «۱۳ برگه یی».

کینشی تاتی:

مستفعلن فا، مستفعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

مستفعلن فا، مستفعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

مستفعلن فا فاعولن «۹ هیجایی».

مستفعلن فا، مستفعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

مستفعلن فا، مستفعلن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

مستغملن فا، مستغملن فا، مفعولن «۱۳ هیجایی».

ئەمە نموونە یەك بوو لە هەلبەستە فەلسەفی و عیترفانیەکانی ئاشۆزەردەشتی کورد، کە چوار دەهەزار ساڵ لەمەوبەر هۆنراوێ تەو و وێژە و ئەدەبی کۆنی کورد لە جیهان دا دەسەلمیتی.

لەبارە ی ئەم پەرتوو کەو:

برای بەرپۆزم: مامۆستا مەلا محەمەد محەمەدی، بەرپرسی بۆلاو کەرەووی محەمەدی سەقز، سالیك لەمەبەر، چەن شریتی پیدام کە شیعرەکانی مامۆستای رەوانشاد مەلا غەفوور دەباغی بە دەنگی خۆی بوو. ئەزیش ماوێ یەکی زۆر خەریکی نووسینەووی شیعرە کان بووم و ئنجا چەند جار پێدا چوو مەو و ئیستا کە بە یارمەتی ئامۆزە مەز دە ی دلۆوان، ئامادە ی چاپ و بۆلابوونە وەمان کردوو. مامۆستا مەلا غەفوور دەباغی، ناسراو بە حافزی مەهابادی، دەبی بە یەکی لە هۆنەرە هەلکەوتەکانی کورد بەدینە قەلەم، تەنی شتی کە دەبی لەبارە ی هۆنراوێ کانێ ئەم کە لە هۆنەرەو بەگوتری، بە داخەو زۆر ووشە ی بیانی «تاتی» لە هۆنراوێ کانێ وی دا دەبینی کە دەبو مامۆستا مەلا غەفوور، لە ووشە رەسەکانی کوردی کەلکی وەرگرتبا. هەرچەن بە بیروارای ئەز، ۹۹ لە سەدی ووشە تاتیەکان ئێرانین و موعەررەب کراون و تاتەکان شتیکیان نەبوو، جا دەبا مامۆستا مەلا غەفوور^(۱) و هەلسەنگاندنیان لە روانگە ی وێژە یی یەو، دەخە مە هەل و دەرفە تیکی تر و هیوادارم گەلی کورد، شانازی بە مامۆستایان و خۆیان و زبانه کەمان و فەرەهەنگە ئامۆزایە کەمان بکەین.

هەر بژی کورد و ئێرانی کوردوستان.

ئەیدوون بی.

تاران، بەهاری ۹۱۲۸ ی کوردی

فاروق بۆرە کەیی «صفی زاده»

مێهرکیش ئاوێستا

۱- لە ووشە رەسەکانی کوردی کەلکی وەرگرتبا یە. توژینەو و بەرپرسی هۆنراوێ کانێ مامۆستا مەلا غەفوور.

ديباچه

شاعير و هونەرى هۆزان و رووناك دل و ناسك خەيال، مامۆستا مەلا غەفور دەباغى، ناسراو بە حافىزى مەهابادى، كورپى دەرويش عەبدوللا، لە ساڵى ۱۳۰۶ى مەتاوى، لە شارى فەرھەنگ پەرورەرى سەقزدا چاوى بە دنيا ھەليناوھ. باوكى غەفور، كە سەرى بە كارى دەباغى يەوھ خەرىك بوو، گىروگرفتى زەمانە دەى كىشىتە بانە. غەفورى سى ساڵ، لەو شارەدا تووشى نەخۆشى خروىكە دەبى. بەم ھۆيەوھ بينايى چاوهكانى لە دەست دەدا و خۆى گوتەنى: «ئىدى رووى بەختەوھرى نايىنى».

لە تەمەنى ھەوت ساڵى دا، باوكى دەينىرئىتە خزمەتى ميرزا ھەمە كەرىم، تا لە لاى ئەو فىرى خويندنى قورئان بى. لەوى دا قورئان لە بەردەكا. لەو دەمانەدا ئاگرى شەرى دووھەمى جىھانى ھەلگىرسابوو و دەولەتى ئىران رووى لە كزى نابوو. لە ناوچەى بانەش دا ھەمە رەشىد خان سەرى ھەلدابوو.

دەرويش عەبدوللا، بابى مەلا غەفور، بانە بە جى دىلى و روو دەكاتە شارى مەھاباد. لەم شارەدا مەلا غەفور، لە خزمەت پىاويك بە نىوى مەلا ئەخمەدى حاجى بايز، درىژە بە قورئان خويندن دەدا و لە ماوھى ھەشت سال دا ھەموو قورئان لە بەردەكا.

ئىجا لە سەرتەمىرى باوكى، لە خزمەت زانايەكى پاىبەرز بە نىوى حاجى مامۆستا مەلا ھوسىن مەجدى، وىژە و زانستە وىژە پىيەكان دەخوينى. لە خزمەت مامۆستا مەلا خالىد وەھىد دەربەندىش، كە پىش نوىژى مزگەوتى سوور بوو، زانستەكانى ئايىنى فىر دەبى. بەشىك لە شەرحى عەقايد لە لاى مامۆستا قازى مەھمەد خزرى، ئىمام جومەدى شارى شنۆ، كە ئەو كات لە مەھاباد داژياوھ، دەخوينى.

مەلا غەفور دەگىرئىتەوھ: «لە ساڵەكانى ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۱ى مەتاوى، كە ھات و چۆى مزگەوتى سوورم دەكرد، ساڵەكانى سەرەتاي كارى وىژەبى من بوون.

له و کاتانه دا جار و بار هونراوهم دههوندموه، بهلام چونکی که سیکم نه بوو که بوم
بنووسیتتهوه، زوریان فهوتان و له نیوچوون. تنگ و چه له مهی ژیان وای لی ده کرم
که هندی هونراوه بهونمهوه که خوم قه تم پی خوش نه بوون، وه کوو شیمری مدح و
ته مجید. له ته وای دهورانی ژیانم دا ناره زووم بووه که نانی ناره قه ی نیوچاوان و
حاسلی ره نجی دهست و باسکی خوم بخوم، بهلام به سه د داخ و که سه ره وه له
کومه لگای خومان دا قه تم بونه لواوه و نهو چه سه ره ته م هر له دلدا ماوه ته وه.»

له هات و چوی نیو قه قی یان دا، مه لا غه فوور به یه کجاری ده بیتته هونگری
شیمرو به کوردی و فارسی کومه له هونراوه یه کی جوان ده هونیتته وه و هونراوه ی
زور به ی هونه ره به نیو بانگه کان ته خمیس ده کا.

له سالی ۱۳۵۰ ی هه تاوی، نووسینگه ی تایه تی نابینایان «نووسینگه ی
بریل» فیر ده بی و به کاری ده هیتی.

مه لا غه فوور له زور به ی بواره کانی شیمردا سه رکه وتووه وه کوو، ته خمیس،
وه رگتیران، ته نر، هونینه وه ی قسه ی نه سته ق و په ندی پیشینان، هونراوه ی کومه لایه تی
و ...

ناسه واره به نرخه کانی ماموستا مه لا غه فوور:

۱- دیاری مه هاباد، که له سالی ۱۳۶۳ ی هه تاوی دا به چاپ گه یشتوه.

۲- په ندی پیشینان، که هونراوه یه و هیما چاپ نه بووه.

۳- چوارینه کانی ماموستا فه روخی یه زدی، که له سه ر کیش و ناهه نگی

خویان کراونه کوردی.

نهم بلیمه ته له روژی یه ک شه ممه، ۱۳۶۹/۵/۲۱ ی هه تاوی، ۱۲ ی نووتی

۱۹۹۰ ی زایینی، ۲۱ ی گه لاویژی ۹۱۱۸ ی کوردی که ونارا، کوچی دواپی ده کا و

له گورستانی مینه وی بوداق سولتانی مه هابادا، له ته نیشتی هونه ر و ویژه وانی

گه وره ی کورد، ماموستا هیمنی نه مردا به خاک نه سپتر دراوه.^(۱)

۱- نهم کورته به سه رهاتی ماموستا مه لا غه فووره، له په رتووکی: نگاهی به تاریخ مه هاباد، نووسراوی
برای خوشبوستم ماموستا سه ی محمدهدی سه مه دی وه رگتیرا.

موناجات

ستاپىشتى يەزدانى مەزن

بۇ: مەلا ھەسەنى فەيزبەخش

ئەي خوداي كۈللى ۋەخت ۋە كات ۋە دەمان
ئەي بە مەيلىت گەيرانى چەرخى زەمان
تۆي لە يەك قەترە ئاۋ دەھىنىيە ۋە جوود
ژىر ۋە كەۋدەن، دزىو ۋە ئەبرۆ كەمان
ھەموو لا چەشنى يەك دەپارىزى
لە رەھم پرا ھە تاكوو كوچى نەمان
تۆبەدى ھىننەرى خەم ۋە شادى
تەرس ۋە خۆف ۋە زىيان ۋە ئەمن ۋە ئەمان
ھەر بە تۆكۆشكى شاھى دىتە پەمان
گيان دەكەيتە خودانى ملىكى بەدەن
ھەر لە سەر ۋە يىستى تۆيە مردن ۋە مان
خوای ئەزەل تۆي ۋە تائەبەد ھەر ھەي
بەرى يە زاتى تۆلە ۋە ھەم ۋە گومان
رەببى ھەر تۆي كە دىي لە فرىاي ئەبد
دەمى تەنگانە، كاتى لى قەومان
بۆدەرى رەھمەتت پەنا دىنن
بەندەكانت موتىع ۋە نافرمان
كى لە كوگاي كەرەم بەشى نادەن
دەر كراۋ نىن گەدا لە سەر خەرمان
بە تەماي لوتفى تۆيە يا ئەللە
كى بلى: لا ئىلاھە ئىللە ئەللە.

ئەي خوداي گەورە، خالقى بىچوون
ئەي بە ئىزنت خولانەوھى گەردوون
ئاشى دەوران لە سەر ئىرادەي تو
ورد دەكالكورد، زال و زەبوون
لە خەفییاتی بەرپرو بە حرا ئاگای
لە خشەي مارو میروو، ھەستی دەروون
ھەر بە دەست توپە زاد و مەرگ و ژیان
بى و چان ویستی توپە ھاتن و چوون
حیکمەتی توپە تیرو و برسی ھەن
خۆت دەزانی لە رەمزی بوون و نەبوون
قودرەتی توپە راگری ئەفلاک
نە لە سەر پایە دانران، نەستوون
کائیناتت بە چاوە لە سەر یەکنان
خستە بەرچاوە بە ئەمری کونفە یە کوون
قەترەییکی لە بە حری رەحمەتی تو
سەتی وەك مانچ و ئەتلەس و جەیحوون
ئەو پەری ویستی بەندە کەت ئەمە یە
کە نەبوو ژینی باش و چاوی روون
نە قەرزدار بىم و نە بى ئیمان
کاتی دەمبەیتە دەر لە دونیای دوون
قەت لە رى ھەتلە نابى ئیشە لالا
کى بلى: لا ئیلامە ئیلە لالا.
ئەي خوداي گەورە، خواوھنی دەسەلات
ئەي بەدی ھینەری ھیوا و ئاوات
ئەي کە سیتی کە ھەر بە تو دەگری
ئال و گۆری زەمان و کات و سات

بېستن و دین، کهلامی زور شیرین
قودرەتی تام، ئیراده، عیلم و حیات
بوون و ھەر ھەن، ئەبەد لە تۆجیانین
حەوت سیفاتی قەدیمی تۆن، ۋەك زات
تۆبەرزتر لە ھەوی کە پیت راگا
عەقل و فام و شەووری مەخلووقات
زەرپەیتیکە لە عیلم و سەنمەتی تۆ
عەرش و کورسی، لەگەڵ جەمیعی کورپات
ھەر لە دەریا و زەوی، ھەتا سیدرەت
ھەرچی تۆی دایە، گشتی تۆھینات
لە نەبوون پاکی ھاتە عەرەسی بوون
نەك حەشیمەت، تەواوی مەوجودات
خوایە تۆعیززەت و جەلالی خۆت
خوایە سویندت دەدەم بە زات و سیفات
چاوبپۆشە لە سووچ و تاوانم
بم بە ناو ریز و پۆلی ئەھلی نەجات
ناکەویتە عەزابی نارووللّاه
کئی بلی: لا ئیلامە ئیللەللّاه
ئەی خودای بی شەریك و تەنیا و تاک
زاتی بەرزت لە ھەر ئیرادی پاک
ترسی لیتە، ھیواشی زور پیتە
ما خەلق، تۆبەری لە ترس و باك
بیری تەشبیهی مووقەلەش کوردە
دوورە، ناگابە تۆوزە ئیدراک
بەزەبیت زۆرە دەر ھەقی ئەبدان
رۆحمی تۆزیاترە لە باب و داک

به نه سیمی هومید ده پشکوینی
دلی زور مات و عاجز و خه مناک
خوانی پر نیمه تی زه ویت راخست
بوگه لی گیان له بهر، خراب و چاک
دوست و دوژمن ده ژین به نانی تو
دینه سهر سفره، ته مبهل و چالاک
هوی پتر بوونی رزقه، شوکرانه
ناشکووری روزی خور نه دا به هیلاک
خوایه تو ذاتی لایه زالی خوت
توبی نه خلاقى حه زره تی له و لاک
پیم که رهم که ی ژیانى سهر به رزی
به قهر زدارى نه مبه یه ژیر خاک
به هیوای عه فوی تو ده ژی، وه لاله
کی بلی: لائیلاهه نیله لاله
نه ی خودای بی نیاز و بی هاوتا
نه ی وجودت به ری له حه یس و مه تا
خوت ئیراده ی نه که ی، که سی بمری
مه رگی حه تمی ده که یته له رزوتا
به نه خوشیک بده ی شیفای عاجیل
دهردی پی مردنی ده بی به په تا
قه له می جوود و عه فو و به خشینت
خه ت ده کیشی گونا و سووچ و خه تا
جاری و اشه به ویست و مه یلی تو
بی خه تایه ک ملی ده چی به په تا
حیکمه تی تیایه مه رچی تو ده ی که ی
مه له مه رگیز نییه له کاره که تا

كىتې بە راست و دروستى تۆى ناسى
بە ختە وەر بوو بە فەيز و لوتف و عەتا
كى ئەمەگ ناشناس بوو وەك قاروون
چووبە گل دالە ئەوجى سەلتەنەتا
جوودى تۆى پى گەيى، بوو حاتەمى تەى
شۆرەتى چووبە شارو مەملەكەتا
ھەرچى خۆشت دەوى لە دنيای تر
والە جىنى خۆش و ناسوودە و رەحەتا
ژينى ئەولای چ خۆشە ماشەللا
كى بلى: لائىلاھە ئىللەللا
ئەى خوداوەندى زولجەلال و تاق
نوورى تۆروون دەکاھەموو ئافاق
تیشكى تۆیە ئەدالە رووى مەعشوق
دەرفىنى ورە و دلى عوششاق
واى بە سەردى ژيانى پى ژانە
وەسلى لا جەننەتە، جەحیمە فیراق
سەرەتای عیشقى تۆیە شۆرى مەجاز
دل کە سووتا، بە تۆدەبى موشتاق
وەحى تۆى پى کراوہ میشکەنگوين
شیرە گياوگول دەکاتە شان و رەواق
یەن فەدوو ئیندەنا دەچى بە فەنا
مالەنافان و ما عیندە کە باق
ھەر ئەتۆى گيان ستین و گيان بەخشی
گيان لە بەر چاوالە دەستە یا رەزراق
بەرەكەت تۆدەخەیتە دەغل و دان
تاقە دەنكىك دەبیتە چەن گول و ساق

کئی له حاست لوتفی تو سهری هه لیدی
ناسپاسیش له روزی ناکه ی عاق
نوقمی بی نه مری به و خه تایه، که چی
له موجازاتی دا ده که ی ئی رفاق
دهنگی ده پرواته بهر له قائلوللاه
کئی بلئی: لائیلاهه ئیلله للاه
ئه ی خودای بی ره فیق و بی ئاوال
ئافه رینه نده ی کولاو و کال
ئه ی له نه وسافی توقه له م کوله
له به یانت زمانی زانالال
تو خودای ییکی پاک و بی باکی
دوور له هه دس و گومان و وه هم و خه یال
هیچ نیازت نییه به نه بدانت
ئه بده کانت دینه ده رکی تو بو سوال
ته نزیئول مولکه بی، چ تو ئتیل مولک
ره مزی مه حزه ژینی تیرو ره جال
به توزیللوو تو یززوو سابیت بوو
خیر به ده ست تو یه، قودره تی تو زال
پرسیار ناکری له کرده ی تو
به نده بهر پرسه، دیتته سوکری وه بال
تیبقی ئیعلامی ئیننه نه کره مه کوم
نه که شیده ت له لا گرنگه، نه شال
نه که وای شوپرو میزه رو ریشه
نه عه بایه، نه چه تفه یه و نه مه گال
ئه وی لای تو بهر پیزه، ته قوایه
ئه هلی ته قوان به به خت و خوش ئیقبال

دەژى لەولا بە بى قىرە و مەللا
كى بلى: لائىلامە ئىللا
ئەى خوداى بەرز و خاوەنى جەبەر ووت
ئىحتىياجىان بە تۆپە پۆشتە و روت
عارف و عامى، عاسى دادەگرى
مەوجى دەرياي رەحمەتت كە بزوت
زۆر دەترسى لە شىددەتى قەھرت
ئەوى جىي چۆتە مەرتەبەى مەلەكوت
خۆفى تۆكار بىكاتە كە پرر ووبىن
خۆت رەحم كەى بە عالەمى ناسوت
عاد و قەومى شوعەيب و تاقى رەئىس
چوون بە دەردى دوو مۆزى سالىح و لووت
جوو قەوارىان نەما بە قەھرى تۆ
چوون بە نەرزى، نە تاقى دەر چوو، نە جووت
باخ و بىستان و ناووكانى ئەوان
بوو بە دەشتىكى قاقىر و بەرەھوت
بە مىلاك دان و بەختەوەر كىردن
تەسەل و تىر و بى زەواد و قووت
رىگر و جەردە، ئەولىيى كىرام
كۆك و پۆشتە و شرۆل و روت و قووت
بەرز و نزمى بەشەر بە دەست خۆتە
پاكى مەخلووقى تۆن، بە تۆمەر پوت
نامومىد نىن لە تۆ عىبادوللا
كى بلى: لائىلامە ئىللا
ئەى عەزىز و مومەيمىن و جەبار
تۆى شەدەد و لەمىقاب و تۆى غەفارى

هه رشیای توویه عیززت و عهزمهت
قودره تی توویه داگری نه قتار
لیمه نیلمولکو سه بتی کرد، هه ر تووی
مالیکولمولکو واحید و لقه ههار
شیددهت و حیددهتت وه لهرزه ده خا
فه رش تا عه رش و گومبهدی ده ووار
قه هری تووبی سنووره، مه یلت بی
ماسیوه لالا ده به یته قه عری نار
به نده ییکت بخه یته بهر غه زه بت
سهر سه رای لی ده که یته ژه هری مار
مه رحمهت بیته جی ی رق و قه هرت
شوانه ویله ش ده چیتته جی ی سه ردار
به و که سه ی تازیهداری نازیزه
توده به خشی نیلاهی سه بر و قه رار
خوش به حالی که سی له ری ی تو دا
گیان و مال و به دهن ده کائیسار
تو عه تا به خشی، هم خه تا پوشی
بو عه بد داده پوشی عه یب و عار
نای خه یه بهر عیقابی مه قتللاه
کی بلی: لائیلامه نیللاه
نه ی خودای بی نه زیر و بی مانه ند
نه ی موبه پرا له که ی، له چو ن و چه ند
هه ر نه تووی سانیمعی هه مو و نه شیا
خاوه نی ناوه کانی جاری و مه ند
دلی یار و نه یار له ده س تو دان
خوت له به ینی دلان ده خه ی په یوه ند

تۆخوداييىكى كەيخودات ناوى
بىن نيازى لە وە عز و نە سحەت و پەند
كرمى بىن چاۋ لە ناۋ قەلەشتى بەرد
غەيرى تۆرزقى خۆى لە كىى ترى سەند
وەكوۋئە و كرمە چاۋەرۋانى تۆن
شاۋ گەدا، موستەمەند و سەرۋەتمەند
سووردەمىنى لە كارى تۆسەريان
چەشنى يەك بىن سەۋاد و دانىشمەند
لە بىرى جىگە شىن و گابۆرە
لە بىرى جىن زەماۋەنە و گۆۋەند
بوۋكى بۆدى يەكى، يەكىكى ترى
خۆشەويستى خرايە كۆت و بەند
خۆت لە كارى ھەموو كەسى ئاگاي
لە كەم و كوۋرەكان و زۆر و زەۋەند
جىن يەتى بەر نوۋاي زىللىۋلاھ
كى بلى: لائىلاھە ئىللاھە

ئەى خوداي موستەعان و ھەى و غەفور
رۆزى تۆيە دەگابە مار و موور
كوللى ۋەخت و سەعاتى دەى بىسى
دەنگى ئەبدانى خۆت، نزيك و دوور
ئەى كەسىكى كە ناۋى بەرزى تۆى
لە زەۋىن نوۋسى خويىنەكەى مەنسور
خۆرەتاۋ تۆزى نوۋرى تۆى پى درا
ئاسمان و زەۋى دەكا پىر نوور
ۋادى ئەيمەن بە تىشكى فەيزى تۆ

بوو به جی قه درو ریزی مووسای توور
دهست و پیی ساحیران برآ، هه ربوون
له سه ر ئیقراری خوایه تی تو سوور
تۆمه سیحت هینا زمان، تا کوو
شامیدی پاکی دایکی بی له فجوور
بوو به گولخانه مهنجه نیقی خه لیل
چون له لای تۆوه پیی درا ده ستوور
ئاوی تۆفان که قهومی نوّحی گرت
سه ری هه لدا له ناو گری ته ندوور
خوایه تۆئه نبیای ئولولمه زمّت
خۆت مه عافم بکه ی له جورمی قسوور
به زه یی زۆره هه ق ته عال له لاله
کی بلی: لائیلله نیلله لاله

ئه ی خودای بی مه کان و خورد و خاو
یادی تۆژه نگی دل ده کا زاخاو
تۆی که سی بی که سان و مه زلوومان
خۆتی فریاد ره سی هه موو داماو
که س که سی که س نییه له ته نگانه
هه ر نه تۆی پشتیوانی لی قه و ماو
هه ر شتی ناوی به رزی تۆی تیابی
پیت و پیزی به لاشه وه ک لیشاو
هه ر شتی ناوی تۆی له گه ل نه خری
بی ده وامه، ده بیته بلقی سه راو
ئه ی که سیکی به نه مرو مه یلی تو
ساله ما پیکه وه ده روون دووناو

تال و سویره یه کئی، یه کیتیکیان خوش
وه تی هه ن پیکه وه، نه بوون تیکلاو
په رده یه که له به یینی نه و دووانه
دهرکی ناکا به هیچ کلوجی چاو
غه یری توکی ده زانی نه و په رده
له چی پیک هاتووه و به چی به سراو
دهرکی زیندانه کان به تو ده شکین
هیزی تو ده ی پسیینی به ند و داو
بو عه بد توله سیینی یا نه لاله
کئی بلئی: لایلا هه ئیلله لاله

نه ی خودای بانی سهر، بینای چاوان
رینوین و ده لیلی دامان
زاتی پاکت قه دیم و هه ر پاکی
ناوی به رزت به ریزترین ناوان
چی موقه ددهر کراوه بو عه بدت
نووسراوه هه مووی له نیو چاوان
عه جهل و رزقی گیان له بهر، بی شک
پئی ده گا پاکی، گه وره یا ساوان
فه زه له به عزه کوم نه لا به عزیزین
بووبه تو فییری روزی شاو گاووان
لایقی شه ننی تو یه عه فو و سزا
دهر هه قی عه بدی پر خه تا و تاوان
خوایه هه رتوبه لوتفی خوت ده گری
لانی هیوا بر او وتی شکاوان
به ندی هه ر چاوه پروانی روحمی تون

دەست و پى بەستراو و گىراوان
گەلى گياندار لە تۆدەگەن هاوار
كاتى زالم دەيان خەنە داوان
لان زەليل بى پەنان، پەنايان تۆى
تاقمى دل شكاو و بى چاوان
مۆستەهەقى كەرەمتە يا ئەللا
كى بلى: لا ئىلامە ئىللەللا

ئەى شەدەد و لميھال و بەتش و عىقاب
بى سەر و قەھر و دەھشەت و ئىرعاب
حەجمى كەونەين و سەققەلەين لە بەر
ھەيبەتى تۆنىانە تىن و تاب
ئەى عىلە يكەل مەعال و وەلمەر جىع
نىيە بۆغەيرى تۆمەسىر و مەعاب
لە سەر ئەو قەومە موفسىدەى فىرعەون
تۆرژاندت ئەشەددى سەوتە عەزاب
ئەفلەحە ھەرچى نەفسى خاوين كەرد
كى بە فىل و دەسىسە بوو قەدخاب
ھەرچى بۆلات گەراو، دەيبەخشى
عەفروى تۆجارى يە، ئىلامەن تاب
رەحمەتى تۆكەبى حەد و مەرزە
ھەب لە نامىن لە دونكە يا وەھباب
كارى ھەركەس كە تۆپەسندى كەى
بى نەسىب نابى خاوەنى لە سەواب
ھەرچى تۆى لى رەزابى، سەر بەرزە
تووشى تووش نا بە قەد لە روژى حىساب

مولچىدى تۆقورى بە سەر، لەولا
كۆي پەناگايەتى، ئىلەيكە ئىياب
ئابى قەد دوورە بەش لە عەفوللە
كى بلى: لائىلاھە ئىللەللاھ
حەي وقەيووم، ئەي خوداي عالم
پەلەوەر، جانەوەر، بەرەي ئادەم
پاكى مەخلووقى تۆن و تووشيان دى
چى موقەددەر كراوہ خاترجەم
لەنەخۆشى و بەلا و موسىبەت، تا
خىر و خۆشى و سەفا و بزەي ھاودەم
عالىموسسىرى، وەلخەفىياتى
رازىقولرزىزقى خەلكى، زۆر تاكەم
كەيف و ماتى عەبد بە دەست خۆتە
بەرەزا و مەيلى تۆيە شادى و خەم
خۆت ئىرادەي نەكەي، كەسى گەش بى
روژى روونى دەكەيتە ھەور و تەم
حەزبەكەي بەندەيەك دلى خۆش بى
بۆي بە لەبەخەند دەگۆرپىيەوہ ماتەم
خۆت دەخولقىنى نان بەدە و كوئىر نان
يەك دەبەخشى بە سەھلى، يەك حەستەم
ھەردو و لايان بە ئەمرى تۆخولقان
مەبەخەلى رژد و پىاوى وەك حاتەم
خوایە خۆت خاتىمەم وەخىر گىرى
تۆبى چوارىار و حەزرەتى خاتەم
قسمەت و رزقى بەرىە بەيتوللاھ
كى بلى: لائىلاھە ئىللەللاھ

ئەي خوداي گەورە، ماليكى كەونەين
خالقى خەلك و رازقى سەقەلەين
فى كەبەد قەد خەلەقتە لئىنسانە
سوممە تەجمەللى ئەجرىھى عەينەين
تاكوو فىر بى رمووزى نوتق و بەيان
پىت كەرم كرد ليسان و ھەم شەفەتەين
تا بيانوى نەمىنى بو دوا روژ
ئەنتە يارەب ھەدەيتەھون نەجدەين
بىستنىش لازمى بوو وەك بىننىن
پىت عەتا كەرد لە پاشى چاۋ، ئوزوونەين
چاۋو گوپت بۆيە دا بە بىنپادەم
بىتە خاۋەن شوعوور و عەقل و زەين
تۆبناسى و موتىمى ئەمرت بى
خۆي نەكا تووشى مەخمەسەي دارەين
خوایە تۆئەو كەسەي شەوى مېمراج
زۆر نىزىك بوولە تۆبە قەد قەوسەين
تۆحەيا و حىلمى حەزرەتى عوسمان
تۆبى ئىمانى لافەتاو شەيخەين
لە گونامم بېوورە تالەولا
نە يەتە گەردنم وەبال و دەين
شامىلى ھەر دەبى عەتائوللا
كى بلى: لائىلاھە ئىللەللا
ئەي خوداي بەندەناس و بەندەنەواز
ھەر بە تۆيە كزى و دەماخى ساز

حەللى موشكىل بە تۆدەبىت و بەس
يا كەرىمە لىتەتا، ئەتۆى كارساز
ھەرچى نەيدىوۋە كەس، لە تۆدىارە
واقىفى تۆلە سەر نەيتى و راز
كوللى ئانى درىژ دەكەن بۆلات
چى غەنى و بە نەوايە، دەستى نياز
ژىنى دنيا و قىامەتى تالە
ھەرچى بۆزىكرى تۆنەبى دلخواز
عەبدى سېلە و خراپ و نافرمان
رۆژى دەگرى لە پىشتى دەستى گاز
خۆت ھىدايەت نەدەى كەسى رىى راست
ون دەكسا، لادەدا بىرە و ھەوراز
پىنەزانان و بى ئەمەگ لە كوئىن
شك دەبەن رۆژى رەش، مەفەرپو مەلاز
ئەى نابەن بەرپوۋە ئەمىرى زەكات
ئەوى ھەرگىز نەبوون دەس و دلپاز
عەبدى نەفس و موتىمى شەيتانن
وئىل و گومراترن لە ورچ و بەراز
سەيرە لادالە دانى حەققوللە
كى بلى: لا ئىلاھە ئىللەللاھ.

ئەى عەزىمولشەئن، خوداى موتەعال
لايقى زاتى تۆيە عىزز و جەلال
نە وەكور كەس دەچى، نەكەس وەك تۆ
نىيە بۆ خوايەتت شەبىيە و مىسال
ماوهرای حەدد و حەسرە قودرەتى تۆ

فەوقى دەركى شمووره، كوانى مەجال
ناگرى كەس لە كارى تۆره خنە
نييه بۆچووك و گەوره مافى سوئال
خوایه تیت ناگەرەكیە جەرپر و بە حس
نايهوى قیل و قال و ئیستیدلال
شاهیدی حەمدى تۆیه ئیمین شەیع
لە زمان چیاو دارى دەشت و جیبال
مارو موور و مەلەك، یوقەددیسولەك
فیری تەقدیسی تۆن، تەمام و كەمال
مانگ و روژ و فەلەك، هەتاكوو سەمەك
سەببە حەلیل ئیلاهی جەللە جەلال
خەلقى دوو دارى شینی ئاتە شزا
لە سەر ئیسباتى قودرەتى تۆدال
یادی تۆووك شیفایە بۆبیمار
لە دلش رادەمالى حوزن و مەلال
شاد و دل خوش دەبى بى زىكرو لالا
كى بلى: لائىلامە ئىللە لالا

ئەى خودای زولمینهن، سەمیع و بەسیر
ئەى بە مافى سسدوور، ئەلیم و خەبیر
غانیلیززەنب و قابیلیتەوبى
عەفووی جورم و خەتا، عەلەیکە یەسیر
مەم شەدید و لەمىقابى، زیتەولى
مەم كەسیر و لەمەعافى، لیتەقسیر
ئەى كەسینكى لە بەینى خواردن و خوین
رزقى خوش تام و پەرلەزەت وەك شیر

به وجود دینسی بو عینادی خوت
پئی ده بووژینه وه سه غیر و که بیر
زور شتی تر له شیر ده بن په یدا
ماست و قه یماغ و مه یله، روڤ و په نیر
باشترین پئی بژیوی ئینسانن
بوونه قووتی منال و جوان و پیر
چون به شهر ناسپاس و بی سفته ته
زوو مه واو نه فسی لئی ده کا ته نسیر
هر که خوی دی له ناز و نیعمه ت دا
خوایه تی توی مه حاله بیته وه بیر
کی ته ماح ده رکی دا ده خا وه کری
ره ببی هر بو حه کیم و پیاوی بیر
چون ده بی نه گری دهستی خه لقوللاه
کی بلئی: لائیلله ئیلله للاه

نه ی خودای لایه نام و عه ززه وه جهل
کاری دیژوار و موشکلت لا حال
هیچ شتیکت له لابر نه بووه
چ گوزه شته، چ حال و موسته قبل
له هموو هست و خوست خه بهرداری
له خورپی ناو مه تا جریوهی مهل
هم له سروهی سه با، شنه ی شه ویا
که ده جوولئی گه لا و گول و سه رپهل
توله عه بدان نیژیکتی یاره ب
له ره گی مل، له جومجومه و مه فسهل
زور له عه بدانی تونه قوستانن

گۆج و ئىفلىج و كۆك و كۆيىر و شەل
بى دەلىل ناته واو و نه خولقاون
محهكى تاقى كارى يه بوگەل
تاكور و روون بىتەوه له كارى باش
كى ئىرادەى به مېتە، كى تەوه زەل
خوایه توگه ورەىى نه بى نه كرم
تۆبى نه سحابى نه فزەلى مورسەل
روژى حەشر و جەزا به مەرحەمەتى
خۆت له گەل كۆيىر بگەى، نه تىبقى عەمەل
نابى ئىجرا له سەر وى حوكم و ئالا
كى بلى: لا ئىلامە ئىللە ئالا

ئەى خوداى زولجەلاى وەلىكرام
رەحمەتى تۆدەگا به خاس و عام
ئەى كەسىكى به هیچ كەسى نه درا
له تەرف تۆوه ئىختىارى تام
روژى دوايىش به بى ئىجازەى تۆ

ھەر بە تۆدینە خواری بەرزەفران
ھەر لە تۆۋە زەعیف دەگەن بە مەقام
ھەر بە تۆنەھلی کىبرو دەعیە و فیز
پلەیان پەست دەبى، دەبن بە غولام
ئەرحەمورپا حمینی بو داماو
فەیزی تۆیە ئیلامی مەلھەمی زام
دلى روشن دەبى بە تەقوئەللاھ
كى بلى: لائىلامە ئیللەللاھ

ئەى خودای گەورە، ھەزرەتى باری
ھەرکە بارانى رەحمەتت باری
ئەرزى مردوولە نوئ دەکەى زیندوو
لە ھەياتیش نەما بى ئاسارى
بەرگى سەوزى لە بەر دەکەى ديسان
ھەل دەدا سەر گىيا و گول و دارى
بابە دەستور و ئەمرى تۆبە فراو
لە کەژ و کىئوھکان دەکا جارى
زەھەریر ئال و گۆر دەبى بە شنە
دئوى سەرما دەچىتتەو غارى
سەخلەتى گۆرى گوم دەکات و بەھار
دئتتە سەر تەرمى زوقم و سىخوارى
خونچە گول بوئى عىشقى تۆى لى دى
بۆیە بولبول لە سوئى دەکا زارى
نوورى تۆى تىايە شەم، کە پەروانە
بۆى دەسووتىت و نایە ماوارى
لانى کى بگرى بارەکەى بارە

هەرچی تۆی لانی، که وتووہ باری
خۆزگہ ہەرچا ولہ دەستی تۆبوا یەن
نابینا، نەك بژین بە سەرباری
کاری راست دی بە کۆمەکی ئەللا
کی بلی: لائیلامە ئیللەللا

ئەی خودای لەم یەزەل، ئەلیم و حکیم
ئەی سیفاتت جەمعی خاس و قەدیم
ئەی کە سیککی کە هەر بە تۆ دە کری
خەلکی رزگار بکە ی لە وە حشەت و بیم
دە هشەتی تۆ سەبا دەکا بە سەبوون
رە عفەتی تۆ سەبوون دەکا بە نەسیم
خوایە تۆ لەم جیہانە رەحمانی
بۆ عەبد لە و جیہان غەفوور و رەحیم
کی بەرە و تۆ مەلینی هەنگاویک
تۆ دە هەنگا و دەچی بە لوتفی عەمیم
کی بە دل خۆی بخاتە مالی تۆ
ریزی دەگری بە قەد وەلی یی حەمیم
بۆ فریوہ مەقامی دنیا یی
تۆی سزاواری گەورە یی و تە عزیزیم
مەنشەعی کوللی خەلکی لات سەملە
زیندوو یان کە یتە وە ئیزامی رەمیم
کی نە سەلمینی ژینە وە ی دوایی
خۆی دەبینی لە گەل عەزابی ئەلیم
رەببی نە شکی زمانم ئە و کاتە ی
گیان بە گیان ئافە رین دە کەم تە سلیم

خوایه بیبه خشی تو که لاموللاه
کی بلی: لائیلله ئیلله للاه

ئهی خودای ئاو و خاک و ئاگر و باد
رازقی بی زمان و ئاده میزاد
چی له مابه ینی ئه روز و ئاسمانن
ئیحتیاجن به کۆمهك و ئیمداد
دهمی تهنگانه گیان له بهر، پاکی
لیت دهکن عاجزانه ئیستیمداد
رهفی تهنگانه یان بوو، ناتناسن
سپله کوا بیردهکن له روژی مه عاد
یا ئیلامی له سر گه لان کورت کهی
دهستی ناپاکی زور و ئیستیبداد
به وزه ی قهر و شیدده تی غه زه بت
هه لی ویزی بیساتی زولم و فه ساد
شه وه زهنگی به سامی بیبدادی
ئال و گۆرکه ی به نووری عهدل و داد
رابگه ی خوت به دادی مه زلومان
غه یری تو خوایه به رنه بهرکی داد
نوقمی ده ریای عه زابی خوتیان که ی
کوللی فیرعه ونه کانی زیل نه وتاد
کۆله وارتر له عالهمی دنیان
توره مه و پاشه که وتی هۆزی ماد
یاری کاری به توره سولله للاه
کی بلی: لائیلله ئیلله للاه

ئەي خوداي كردگار و حەي و جەليل
سيفه تي بەرزي تۆن، حەسيب و وەكيل
تۆكە پەرورەدگار و خەللاقي
خوايه تي تۆنيازي كوا به دەليل
لە پلەي قودرەتت نمونە يەكە
ئەوي هينات بە سەر سەحابي فيل
ئەبرەهەت بۆهەميشە سەرکوت کرد
كەيدەهوم بي ئەسەر بوو في تەزليل
پەرە سلیترکە بوونە چەكدارت
چوونە سەريان بە بەردی مین سیجیل
فیل سوار تاقی دەرنەچوو، یەكسەر
کەوتە بەرزەبری هیزی تەربابیل
هاتبوون گوايه تیک و پیکی دەن
بەیتی پیروۆز و یادگاری خەلیل
خوايه وەك ئەبرەهەت قەلاچۆکرد
دژی مووسات خزانده ئاوی نیل
قەومی لووتت بە عام سەرە و ژیر کرد
لای بەیانی بە شاپەری جیبریل
وەرە فریای گەلی ستم لی کراو
کوردی بەدبەختی ژیر چەپۆک و دیل
خۆت هەقی بۆبستینی یانەللاه
کن بلی: لا ئیلاھە ئیلاھەللاه

ئەي خوداي موقتەدیر، ئیلاھینناس
مالیکی دووجیھان و رەببینناس
ئەي کەسیتی کە خۆی بە تۆنەسپارد

خۆشه ويستت له وه سوه سه ي خه نناس
مه جد و ته قديس و حه مد بو تو يه
پيشكه شي زاتي تو يه شوكر و سو پاس
چون به شهر ده ستى حورمه تت لى نا
بوو به خيوى شه هامت و ئي حاسباس
بوو به ما قولترينى چه ندين نه وع
له خه لايق به ئيمتيازي خلس
به موزه ي تو ده ژين، كه چى زور به ي
به نده بى چاو و روون، نمه كنه شناس
هه ركه ده ستى گه يشته ده م، زوو خو ي
ون ده كات و ده چي ته ده ر له لي باس
مالي دنيا ي ده نى له حاستى تو
چاوى بى نوور ده كات و گو يى كه رو كاس
نه فسى زل ئاده مى ده با به هه له
تووشى چه وتى ده كات و رى ي ناراس
قه ت دلى عه بدى عاسى ناشكي نى
لي ت بپار ي ته وه له رووى ئي خلاس
حورمه تى ده گرى به ين و به ينه لاله
كى بلى: لائى لاهه ئي لاله لاله

ئه ي خودا ي نه رز و ئاسمان، تو ي فه رد
ناوى پي رو زى تو ده وا ي هه ر ده رد
ئه ي كه سي كى كه پيشه يان زي كرو
حه مد و ته سبي حى تو يه دار و به رد
به سه ناو شو كرى تو وه مه شنو و لى ن
هو زى وه حشى، تى يو و رى كي و وه ره رد

چل به چلیان به نه مری تو ده پروین
داروبار، ده غل و دان و شینا و هر
به ته مای تو یه چاندن و کیلان
روزی دهر تو یی، نه گاسن و شی و هر
به و جوود دینی تو له یه ک ماده
پیاوی زور به رزو پهستی زور نامهر
راست و له درو به دوور و چهوت و چه ویل
ناحز و جوان روو گهش و رهنگ زهر
گیل و وریا، سپی لهش و رهش پیست
ساف و بی کینه، بی بهزه و دل بهرد
گورگ و مهر، نادرست و جی ی باوهر
هار و بی هست و خوست و پیسکه و مهر
حیکمه تی تو یه خو و خده ی جیاواز
وهک له عه رزایه گه رمه سیر و سهر
کاری تو یی لا به جی یه عه دبه لاله
کی بلی: لا ئیلا هه ئیلله لاله

نه ی خودای له م یه لید، وه له م یووله د
زاتی پاکت نه زه لسی و نه به د
له سیفاتی به ریز و به رزی تو ن
حه ی و زولقووه تیل مه تین و سه مه د
نه خهوت با ته وه و نه خه وه نوو چکه
نه به هاوکووفه حاجه تت، نه وه له د
وه سفی تو لایو نه دوه لا یوحسا
دوایی نایه به پی ی ژومار و عه ده د
غهیره ناتیق، ته واوی بی که م و کاس

گیان نیسار و موتیمی تۆن، بی حەد
لە بە شەردایە چیدی بی باوەر
بەشی زۆریان مورین و موعتەد
مونکیری زاتی تۆ و روسول ھەربوون
ئەن سەبیلیک ئیلامی بوونە تە سەد
سوودی بۆ تۆچی یە کە ئینس و جین
بیئە سەر سوجدە بۆ خودایی ئە حەد
زەرپە یە کیش زەرەر بە تۆ ناگا
کائینات بیئە مولحید و مورتەد
نەفسی خۆی پی دەگازیان و سوود
تۆ کە باکت نییە لە نیک و بەد
شەرمی تۆ دە یگری مە عازە لالا
کی بلی: لا ئیلاھە ئیللە لالا

ئە ی خوداوەندی ئەوەل و ئاخیر
خۆت ئەلیمی بە باتین و زاهیر
بۆ موجازات و عەفو و ھەر خۆتی
ھەم کەریم و حەلیمی، ھەم قاهیر
بۆ پەشیمان رەحیم و تەووابی
تۆ لە سیننی لە فاسیق و فاجیر
عەیب و نەقسی عەبدو دەرناخە ی
سری بۆ دادە پۆشی، تۆی ساتیر
عالمولفەیب و کاشف و لیسرپی
شاھیدی ئەمری، حازر و نازیر
زامنی ژیننی پاک و ناپاک
حۆجەیان پیئە مؤئمن و کافیر

چسی ددان دار و بی ددان، گشت
به هر مه نندن له نیمه تی و افیر
له مه له و ئیشتیبا و نه دامه ت، تا
سه هوونیسیان ده بووری توی غافیر
چلکی عیسیان به ناوی توبه ده شوی
خوایه هر توی موفه هیر و تاهیر
سه ییئاتیش ده چی به بای حه سونات
عاتیفه ی مه حزه نه ی خودای قادیر
قودسیان پی ی ده لئین: مه داکه لاله
کئی بلی: لائیلامه ئیلله لاله

نه ی خودای روژ و شهو، غه نی و حه مید
خواه نی له وحی به رز و عهرشی مه جید
ویستی خوته له به یینی خوف و ره جا
ده یژیینی عه بد به بیم و ئومید
وهك به عیدت له لاده بیته قهریب
تیبقی مه یلت قهریبت ده که ی به به عید
تا به شهر ری ی نه مینی بو سولتاغ
پیت نیشان داوه ری ی شهقی و سه عید
یاله دوا روژ میوانی ریزوانن
یا دو چاری مه قامیمن له حه دید
خوش به حالی نه وانه وان له سو جوود
حه ق ته عالاده که ن سه نا و ته مجید
خوش به حالی نه وانه بو دنیا
مه تله ناکه ن شه قامه ری ی ته وحید
تا ژیان باقی یه ده که ونه شوین

رهوشی چه زرهت و کهلامی مه جید
ته عله موو ما تووه سويسو نه فسوه
چون نيزيکتر نه توئی له چه بلی وه رید
خوایه تو زاتی خوٚت مه عافم که ی
له سزای دو زهخ و عه زابی شه دید
جورم و تاوانه کانی یه مه هوللاه
کی بلی: لائیلله ئیلله لاله

یا سه میعولدوعا، قه ریب و موونیب
نه ی لیعه بدین ئیزا ده عاکه موو جیب
چی مووقه ددهر کراوه بو عه بدت
روژی قالووبه لا، له رزق و نسیب
به ر له دووا کوچی خوئی وه ری ده گری
چی نه سببی عیبادی خوٚته یووسیب
دوو مووسه تییر له تووه مه ئموورن
کرده وه و گفتم و گو ده کهن ته عقیب
کار و گوفتاری به نده کان، پاکی
دیته ناو ده فته ری عه تید و ره قیب
روژی دواییش له دادگای عه دلّت
نه فس و نه عزایه تی گه واه و چه سیب
بو ده بی سپله بی به نی ئادهم
دیته دنیا غه ریبه، روی غه ریب
کئی تره غه یری تو له هانای بی
بو مه موو دهر د و مهرگی خوٚتی ته بیب
نییه ئیللا به زاتی تو ته و فیق
نه ته وه ککه ل نه له یک ئیلله یکه ئونیب

بهنده دهنگی دهگاته تو بی پارت
خوت که فرموتته: مین هوئینی قهریب
دیته گوی بی بانگی نهوورهزی یه لاله
کی بلی: لایلاهه ئیلله لاله
نه ی خوداوهندی بی کهس و یه کتهن
بو عهبد تاله زیندهگی یه کتهن
هر شیای تو یه بی کهسی، یارپ
نه ی موننهزه له قهیدی ماومهن
بی نیازتر له وهی که حوجت بی
به کور و کیژ و مال و حال و زهن
سه ره تا که ی به کفله کونیک بوو
خه لقی ئینسان، تو حید و هو نه هون
یه سجد و نانی له که، به بی ره که
گیا و گژی سه ره زوی، نزار و دهون
خالقول باریمولهادی سوبحانه ک
چی له ده ریا و سه را و سه مادا ههن
جیاله نهوعی به شهر، که بی سیفه ته
پاکی ده ستووری تو به ریوه ده بهن
به هره کان ببنه جه وهه ری نووسین
وه سفی تو یه ک له سه د ته واو ناکهن
قودره تت ئاو ده کاته به ردی رهق
خه شییه تی تو ده کاته ئاو؛ ئاهن
نه ی که سیکی که روژی تاریک
کرده جی ی تایبه تی شهوی رهوشهن
حیکمه تی مه حزه روژی زور و کم
ره مزی خاسه دریز و کورتی ته مهن

جى يەتى پىي بلىن جەزا كەللا
كى بلىن: لائىلامە ئىللا لئلا

خوایە توخوای مەموو دەم و كاتى
دانەرى مەر نىزام و ئەشتاقى
چونكى پىوستى ژىنە مەككولات
مىنەرى دەغل و دان و داماتى
مۇگرى ميوە جاتى نەوسى بەشەر
مونبىتى لىپرەوار و باغاتى
تامرۇ گوشت و شىرى لى نەبرى
خالقى وەردە مال و مالاتى
بۆنەوۋى چاۋ و دل پىيان وەكرى
نەشئە بەخشى گول و نەباتاتى
كاشىفولھەمى و لىمومومى كەزا
دافىمولكەربى، وەلبەلىياتى
خوایە مەر توخەفەت دەتارىنى
مەربە تولادە چى كزى و ماتى
زەرر و زىان بە تۆدەبى جوبران
قەرەبوى بۆدەكەى خەساراتى
مەككى بەرز و نزمى ئىمانە
بۆموسولمان بەلا و بەسەر ماتى
بەندە بى دەستە لاتە، تۆى خەللال
بۆگرى موشكىل و مومىماتى
رەفمى ئىشكالى بۆدەكائە لئلا
كى بلىن: لائىلامە ئىللا لئلا

ئەي خوداي ئاسمانى بەرز و زەمىن
مالىكى ھەردوو كەون و يەوموود دىن
خاۋەنى دووسەران، لە يەك جىاواز
دۆزەخى پىر عەزاب و خولدى بەرىن
دوومەكانن، نەسىبى ھەموانن
مالى دوايى لە بوغەنى و مىسكىن
جىئى ئەوانەي موتىمى تۆن يەكيان
نوقمى خوشى و سەفا و بزەي شادين
لەوى تر نىشتە جىن بەرەي ناپاك
ئەو كەسانەي كە موجرىم و عاسىن
دەستە يەك لايە مووت وە لايە حيان
دەستە يەك ھاونشىنى حوورولمىن
قووتى بەدكار لە دارى زەققوومە
خو پەسن، گوشتى مەل، كەرە و ھەنگوين
خواردنەوى ھەق نەناسە ئاوى ھەمىم
ئەھلى تەقوا، رەحىق و مائى مەعىن
خوش بەھالى كەسى لە دىيائى دوون
تاژيا دەستى گرت بە ھەبلى مەتىن
فانى كىردە فىدائى سەراي باقى
توورپى ھەلدا تەماح و نەفسى لەعىن
قەد نەبوو موشكوولەزمە بوئە ولاد
شويىنى دواكوچى خوئى نەكرد ئاورىن
خىر و خوشى و سەعادەتى ئەبەدى
لانە نابوچاننى تاويك ژىن
خوش بەھالى كەسى لە ئاكارو
خوو وخدەي ئەو، خودا و خەلك رازىن

کهس به دهست و زمان نه ره نجینتی
به قسهی رهق دلان نه کا غه مگین
روژی دواپی ده چتی به سه ربه رزی
بو حوزووری خودا و ره سوولی نه مین
له شی داناگری عه زابه لاله
کی بلتی: لایلامه نیله لاله

یا سه ریمولحیساب، یا مه ننان
لاته حسنووسسه و اب، یا ده بیان
بی جگه له و سه عی و کوششهی دهیکا
تیبقی فهرمووده، له یسه لیلئینسان
کرده وهی خوئی ده بینتی نه و روژهی
خوای عه زیموششه عن دهکا دیوان
خوایه توئه و موحه ممه دهی ناردت
بیته هوئی ره ستگاری ئینس و جان
بوو به رینوین و ره بهری عالم
به خه لاتیکسی گه وره وهک قورئان
نه و کتیبهی که دوژمنانی دین
له به رهنگاری مات و مه بهووت مان
حافیزی نه و کتیبه ماقوولنه
خوئی نهی خاوهنی زهوین و زه مان
خوایه توئه و که سانه و اه زرهت
قهولی چوونی به هه شتی زوو پیدان
ده نه فهر بوون که وه عده یان پی درا
خوله فای راشدین له پیش هه موان
دوای نه وان ته لحه یه و زوو به یر و سه عد

بوو عوبه ییده و سه عید و نه وره حمان
قه درو ریزی مه یه له کن نه لاله
کی بلتی: لایلا مه نیلله لاله

خوایه توئه و سه حابه گه و رانه
بو ره سوولت که بوونه پشتیوان
توبی نه و پیاوه بهرز و زوبدانه
که به تو یان ده به خشی مال و گیان
توئه وانهی له جهنگی به در و نوحود
خوینی گه شیان رژاله ری یه زدان
بیکه خاتر هه موو سه حابی نه بی
تابی عین و ته و اووی پیاو چاکان
چینی بی چاو و چاره رهش له ولا
بیخه بهر عه فوو به خشی و غوفران
مهینه ت و دهر د و رهنجی بی چاوی
ژینی پر ئاخ و ئوخ و ئیش و ژان
چاوله دهستی و کهنه فتی کافی بی
بو موجازاتی کویری به سته زمان
سووچ و تاوانی تا قمی بی چاو
بیخه مل زالمانی بی ویژدان
به لکوو چاومان له وی پیشکوینی
به له قای خووت و جهننه تولمه دنان
نابینا و دوسته کانی مه حفووز که ی
له موکافاتی مه حشر و سووتان
سیبهری دیته سر له عه رشولاله
کی بلتی: لایلا مه نیلله لاله

یا موحه ممد! حه بیبی حه یی وه دوود
ئه ی تو را زاتی له م یه زهل بستوود^(۱)
مه لبر ژیراوی واحید و لئه حه دی
پییت سپیترانه مانه تی مه عبوود
مه لبر ژیرای که هۆزی جین و به شهر
شاره زا که ی به جاده ری ی مه قسوود
نیردرای می شک و دل وه بوو ژینی
به نیدای حه ق، به مه وعیزه ی پر سوود
به وجوودت که مالی به خته وه ری
بوگه لی دیل و کو یله هاته وجوود
عه ره بستانی وشک و بی حاسل
بوو به جی ی رزق و رۆزی نامه حدوود
خیرو خوشی و سه فا بوو هاتنی تو
شار و ناوایی لی ی نه ما که مبوود
تیشکی فه یزت رووناکی خسته ولات
رۆیی تاریکی کوفر و جه هل و جو موود
ئینه مه ل مؤمینوونه ئیخوه تون چووه جی ی
شهر و کیشه و برا کوژی بی سوود
ناو و گۆر بوو ستیز به سولج و سه فا
لادرا شیر و تیر و نیزه و خوود
دینی ئیسلام نه وانسی کرده برا
موتته قی بوون به هۆی رکووع و سو جوود
رات گه یان هه رچی پییت درا ده ستوور

له تهرهف خالیقی هموو مهوجوود
خوای نه زهل وهسفی په ییرهوانسی تووی
به وشهی خهیره نوممه تین فهرموود
نه ملی سیدق و دیانهت و تهقوان
له نه زهر زولجه لالی خاوهن جوود
نال و نه سحابی توپه سندی خودان
دوژمنی دینی توو خودا مه تر وود
نه ملی عسیانی نوممه تت خاوهن
لیره ناکا به قه هری خووی نابوود
به ر غه زهب ناکه ون له دنیای روون
وهك گه لانی شوعه ییب و مووسا و هوود
نوممه تی عاسی توو سزانادا
وهك سزای قهومی لووت و عاد و سه موود
مؤله تی دا ونه تی به خاتری توو
تا ده می حه شر و دادگای مه وعوود
تا کوو نه و روژه کارنامه ی ژین
دیته روو، کی قه بووله، کی مه ردوود
پیشکشی گیانی خووت و یارانست
بی ژمار و عهدهد، سلاوو دروود
نه ی که سیکی خودا نه تووی پاراست
له فرو فیلی موشریکین و یه هوود
حیفزی کردی به نین یه کاد و فه له ق
له شهری موغریزان و چاوی حه سوود
هم به یاسین و نه حمهد و تاها
نیوبران، هم موحه ممد و مه حموود
ریزله نیوت دهنی به سه له لاله

کئی بئتی: لائیلامه ئیلله لاله.

یا موحه ممد، به پرتزترینی به شهر
ئیفتیخاری به نی ره بیع و موله
هم ده می رازی جو بره نیلی نه مین
مه حبه تی وه حی خالقى نه کبه
نه ی په نای بی هیوا و بی ده ره تان
نه ی هیوای بی که سان و بی یاوهر
نه ی سه راپا و جوودی توره حمهت
مه قدهمت قووتی قهلب و نووری به سه
مه کته بت مه هدی خولق و ئینسان ساز
مه نشه ئی عه دل و داد و دین په روهر
عومری مندالی، لاهه تی و گه نجیت
تا کوو نه و کاته بووی به پیغه مبه
به سه فا و سیدق و پاکی تی په ربوو
به نه مینیان ده ناسی نه هلی نه زهر
باب و باپیری تو هه تا عه دنان
گشتی ماقوول و که یخودا و سه روهر
خوای عه زیمولشه ئن، ریساله تی تو ی
به ره سوولانی پیشوو داوه خه به
له کتیبانی ئاسمانی دا
نیو براوی به پیشه وا و ره به
دینی تو ناسیحی مه موو نه دیان
موعجیزهت نوتقی به رد و شه ققی قه مهر
مل موران مل که چن له حاست فه زلت
سه رکه شان داده ئین له بهر پیت سه

رهیبی عالم که لامی خوئی به خهلات
ناردوو به بۆت سه راسه ری گه و مه ر
خوئی به تی بو که لامی پیروزی
تائ به د ئا گه دار و پار ی زهر
هیتده خوشی دهوی ی خودا وهندی موته عال
ئوممه تت زو و نه جات ده داله سه قهر
هینده مه قبوولی بی دلیت ناکا
لی بخوازی تکا و رجای مه حشر
نه ی به شیر و نه زیر، سیراجی موونیر
فه خری که ونه یین و خاوه نی که وسه ر
تو گزنگی مه تاوی به خسته وه ری
بو ه مه موو عالمی خودا یه کسه ر
خاکی رهوزه ی موته مه رت قوربان
مه له مه مه بو برینی دیوه و ده ر
کی به ئیرشاد و ری نوینی تان
چوو به ری دا، مه ترسی ناییته به ر
نه و که سه م خو زگه به ر شیفاعه تی تو
ده که وی تووشی نایه خو ف و خه ته ر
کی موتیمی خودا و ره سوولی بی
دوو دنیای به نه فعه، نه ک به زهره ر
تاله ری ی خوا و ره سوول، به خت ده کرا
گیان و مال بو نه وان بوو فه تح و زه فه ر
ئیسته که وتووینه داوی دنیا وه
بووین به ته پکه ی جه فاوه، وه ک په له وه ر
دیلی پاره و که نه فتی سامانین
لیک درادین، له گه ل زهر و زیوه ر

عەبدى خوا و ئۆمەتى عاسى تۆين
ھىچ پەنامان نىيە لە ئىوہ بەدەر
تۆى تىكاكارى يارەسۈولە ئىلاھ
كى بلى: لا ئىلامە ئىللىلە ئىلاھ

ئەى عەزىمۈلخولوق، يەمىمە و واج
قولزومى فەيز و قائىرى مېمراج
غېرە مەمنۈونە لای خودائەجرت
زاتى ھەق كەردى وەسفى تۆبە سىراج
شامى خاوەن شىكۆى لە سەر ملكى
دىن و دنيا رىسالەتى تۆتاج
تۆتەبىبى دلانى بىمارى
دەردى كارى بە تۆكرارە عىلاج
ئەى رەسۈولى ئەمىن، موبەللىغى دىن
دىن بە ھۆى جىھەد و جەھدى تۆبۈرەواج
دىن لە ساىەى خەبات و ھىممەتى تۆ
بۈوبە بەرقىتىكى نەيىر و ۋەھھاج
شەبەتى دا بە تارىكى و زولەمات
رۆژى روون ھاتە جىنى شەۋى رەش و داج
بەحرى فەتح و شەپۆلى نەسروئىلاھ
بوت و بوتخوازى داىە بەر ئەمواج
خۆت بە چاۋى موبارەكت دەتدى
داخلى دىنى خوا دەبوون ئەفواج
بەرزى تۆلەو خوداىە دەخوازىن
كە ھەمۈر گىيان لە بەر بەون موحتاج
ئەو خوداىەى كە گىياو دار سەجەدى

بۆدهبەن بى و چنار و سەرو و كاج
تۆكە سىكى كە بى دلى كردى
شاھى ساسان كەوت لە تەختى عاج
حافىزى دىنى تۆيە ئە و خوايەى
خەلقى كردىن لە نوتفە تىن ئە مشاج
شىنى كردىن لە گل، دەچىنە وە گل
خۆى دەمانكاتە وە لە گل ئىخراج
بۆى دروست كردووین هە تا وە حەسى
گيان و لە شمان لە جنسى خۆت ئە زواج
خالىقى دوو جودا لە پال يە كدا
ئاوى ئە زبوو فورات و مىدح و موجاج
رەشى ناكالە بەر شەرافەتى تۆ
روى خراپانى ئوممەتت وەك ساج
كى لە سەر دىنى تۆنە ژى، شەيتان
كردە وەى باشى ئە و دەكا تاراج
تووشى بە دەبەختى دى لە روژىكا
بە كەلك نايە رشىوەدان و باج
تابىمى تۆيە يا رەسولە لئلا
كى بلى: لا ئيلاھە ئىللاھ

يا موحمەد ئە مىنى دەركى خودا
دەك سەر و مالى ئوممەتت بە فیدا
ئەى كە سىكى كە بى تە فاو تە لات
لەشى سې و سوور و زەنگى، شاھ و گەدا
ئىمە كوردىن و گيان نىسارى تۆين
خوا شوکور حە تلە نىن لە راھى خودا

زوو به دینی موبین موشه پیره ف بووین
کورد موسولمان ژیاوه، سه دله سه دا
وه تی هاتوو ته سه زهوی، بوچی
وه کوو نامۆده چی له جامیمه دا
کهس ددانی به خیری پیانانی
به زهیی نایی کهس به حالی مه دا
ژیر چه پۆک و که نه فت و دووره به شین
هاو مه زه ب قه د به ئیمه مافی نه دا
له دهیان قه رنه وه هه تا ئیستا
هه رچی حاکم بوو، زه بری خوئی له مه دا
هه رچی کاری به دهست بوو، دهستی وه شان
عاتیفه و پیاو ه تی نه بوو ئه به دا
دهمی ده برن، زمانی ده ردینن
هه ر کهسی ده م له مافی کوردی بدا
کی دهویری حوقوقی شه رعی بوئی
به پهت و دار و گولله جوابی نه دا
دوژمنی داخ له دل گه لی جاران
راوی ناوین به شاخ و یال و قه دا
چاوو راویک بلاو کراوه ته وه
کیی سه به ب بوو خودا دهوامی نه دا
له گه لی کوردی چاره رهش گوایه
تۆدوعات کردبی ره سولئی خودا
رووره شی ده رکی تۆو خودا وه ند بی
کیی دهمی له م گومان و تۆمه ته دا
قه دری تۆی لایه یا حه بیبه لاله
کیی بلئی: لائیلامه ئیلله لاله

ئەي خوداي ئاسمانى بەرز و زەمىن
مالىكى ھەر دوو كەون و يەومى دىن
خاوەنى دوو سەراي لە يەك جىاواز
دۆزەخى پىرەزاب و خولدى بەرىن
دوو مەكانى نەسىبى عەبدانن^(۱)
مال دوايىن لە بوغەنى و مسكىن
جىي ئەوانەي موتىمى تۆن، يەكيان
نوقمى خوشى و سەفا و بزەي شادين
لەوي تر نىشتە جىن بەرەي ناپاك
ئەو كەسانەي كە موجرىم و عاسىن
دەستەيەك لايە مووت وە لايە حىيان
دەستەيەك ھاونشىنى حورولمىن
قووتى بەدكار لە دارى زەققوومە
خواپەسەن، گوشتى مل، كەرە و ھەنگوين
خواردنەوہى ھەق نەناسە ئاوى ھەمىم
ئەھلى تەقوارە حىق و مائى مەعىن
خوش بە ھالى كەسى لە دنياي دوون
تاژيا دەستى گرت بە ھەبلى مەتىن
فانى كىردە فىداي سەراي باقى
توورپى ھەلدا تەماح و نەفسى لەعىن
قەد نەبوو مووشقوولەزمە بوئەولاد
شويى دواكوچى خوئى نەكرد ئاورىن
خىر و خوشى و سەعادەتى ئەبەدى

لانه نابۆوچانی تاویك ژین
خۆش به حالی كەسێ له ئاكارو
خوووخدهی ئەو، خودا و خەلك رازین
كەس به دەست و زمان نەپەنجیئنی
بەقسەى رەق، دلان نەكا خەمگین
روژی دواىی دەچى بە سەربەرزى
بۆ حوزوورى خودا و رەسوولى ئەمین
لەشى داناگرى عەزابە ئالە
كى بلى: لائىلامە ئىللە ئالە

ورده وائے

بۆ سەر كېتلى گۆره كانيان

بە بۆنەى شەھىد بوونى نوو خانە وادەى سەر دەشتى بە بۆمبى شىمىيائى
پېشكەش بە براى خوشە وىستم مەلا حەسەنى فەيز بەخش بۆ ئىنتىشاراتى

محەممەدى

حاجى قادر لە چل وەشت سالى
كەوتە بەر هېرشى بۆمبى؛ مالى
چو وە ناو رىزى شەھىدانى وەتەن
يەك كەرەت خۆى و ژن و مندالى
چەكى شىمىيائى قەلا چۆى كردن
دەك بە مل دوژمنەكەى ئوبالى
خۆشكە ئامىنە چل و دوو سال بوو
تەمەنى، خاوەنى شەش مندال بوو
پى بە پى حاجى، بە سەربەرزى ولات
كردى دوا كۆچ و لە مال و حال و روو
كەوتە بەر رەحمەتى يەزدانى مەزن
چون لە شوین بەختە وەرى ئەبدال بوو
بىست و يەكسالە، جەمىلەى دل پاك
ژىرو پىتۆل و لە ناكەس بى پاك
گولسى ژىنى لە نەكاو پەپەربوو
بە دەسى دوژمنى زۆل و ناپاك
كچى روو سوور و شەھىد، جى گىربوو
تەرمى پىروۆزى لە ناخى دلى خاك
ئەمە يە گۆرى شەھىد كاكە عەلى
خوا و خەلك رازى لە كردە و عەمەلى
بى ئەوەى كامرەوا بى لە ژيان

گیانی به خشيوه له پیناوی گهلی
ته مهنی نۆزده بوو، بهرداشی عه جهل
نایه ژیر حالی لهش و دهست و پهلی
داخی چهن زۆره، سه عادهت ناکام
حه فده سال بوو ته مهنی، تازه نه مام
گولی ئاوات و هیوای مه لنه مژی
له پرا که و ته گهرووی مه رگی به سام
کچ شههید بوو به دهسی نامهردان
بووی به داخ و که سه رن؛ خاس و عام
پازده سال بوو ته مهنی کاک هادی
نایه گل دهستی رهشی بیدادی
سوور گولی لاری به شیمیایی وهری
مه لپسا توو له نه مامی شادی
دلی پر ههستی له لیدان وهستا
کهس ههیه ئاخۆ پرسی دادی؟
گول شه پۆل، شهش بووه ماوهی ته مهنی
ورد و خاش بوو به دهسی دیوی دهنی
ئهم کچه جوانه به گازی خهردهل
داپلۆخا هه موو گیان و به دهنی
تۆبلیی بهم زوووه تۆلهی وه کری
له هه موو هۆز و به رهی نه هریمه نی
چۆله که ی باخی به ههشت، ره حمه تی جوان
به ری دل، هیزی جگهر، قووتی رهوان
باوهشی پر له سه فا، فی رگهی بوو
به وشهی پر مه زه، دایکی ده دوان
عومری دوو سال بوو، دهسی شیمیایی

تيكى پيچاوه له ناو گۆرى جوان
حاجى خاتوونى فه تاح، به حيساب
كه يخودا ژن بوو، به ئيمان و حىجاب
كرده وهى چاك و په سندی خوابوو
گورج و نازا بوو له بو خيرو سهواب
شهست و ههوت سال بوو له دنيا ده ژيا
كيميا جهرگ و دلى كرده كه باب
لاوى مه شهوور به خهليل پوور، نه مير
دل پر ئاوات و هيو، رو شنبير
هه ژده سالى له ته مه ن تى ده پهرى
بوردمان كوشتى، به حوكمى ته قدير
بى مرادانه سهرى ناوه، به لام
بو نه مير دل به خه من، جوان و پر
داده خورشيدى به شوهرت؛ كه ره مى
چل و چوار سال بوو، به بى زياد و كه مى
بو مى زوردارى به سه ردا بارى
مالى ناواتى رمى، گشتى چه مى
نهم شه میدهش چووو نيو باوه شى گل
بو مه جى ماوه كول و دهر د و خه مى
گولى سه رچو پى ژنان، باجه گولى
كى به شهر دوسته، دلى بوى ده كولى
پاشى هه فتا، به گرى بو مى نه يار
مه منو نازاى به ده نى داده تلى
له خه م و هه سه رتى فرميسكى گهرم
وه كوو سه رچاوه له چاو هه لده قولى
كا كه ره حمانى خهليل پوور، په نجاي

له ته مه ن چو و بوو، كه شيميايي كوتاي
بوو به هوي داخي گران، بو گه له كه ي
به مه راق و كه سه رن، دو ست و براي
پاكي ژير گل بوو له گه له ته رمي شه هيد
ناره زوي مان و ته ما و مه ست و هيو اي
كاك مه لا باقي، مه ژار و ميسكين
ژير و ليزان و به هه ست و ورد بين
سابير و قانيع و رازي به قه زا
هو گري تاعه ت و خواناس و به دين
پر له مه ينه ت بووه ماوه ي ته مه ني
خير و خو شي نه دي، سه رتاسه ري ژين
رؤيي نه و پياوه له دنياي بي فه ر
به دلي پر له په ژاره و غه مگين
هه ر به شيميايي، نه ويش دوا كو چي
كرد و گويزا يه وه بو خو لدي به رين
حه وتي تير بوو كه نيشانه ي تير بوو
نه و له گه له زور كه سي تر، كه وته كه مين

سالي شه ست و شه شه، مانگي پووشپه ر
خه لكي سه رده شتي هه ژار و بي زه ر
له ژن و پياو منال بگره، هه تا
لاو و كيژي گه ش و گه نجاني به فه ر
يه كدل و گيان ده ژيان له م شاره
بي قه ره و گيچه له و ناكو كي و گه ر
هيزي شووم و چه په لي زور داران
ديوي ناسماني به سام و به دفه ر

تېكى پىچانە وە بى سووچ و خەتا
زۆر بەيان خستنه ناو ئاگرى شەر
گولنى باخى تەمەنى چەن بىنە مال
بە دەسى كورد كوژەكان بوون پەر پەر
بە مىلى كىتو وە بىال و دەينى
گەلى ئىنسانى شەرىف و لاشەر
بۆچيان خستنه سىچالى مەرگ
بۆم مەموو قالىبى جنى وەك جەر جەر
كەس نىيە بىژى بە خاوير پرىز دكويار
بە سەرى دا بىنە پىنى وەكوو كەر
بۆچى تۆدادى گەلان ناپرسى
دۆ دەيانخاتە تەنوور وشك و تەر
دەس درىژ بۆبە سزانا گەيەنى
بۆگەر ووى ناكوشى دىوەزمەى شەر
تالە سايەى تەقەلا و كوشىنى تۆ
ئاولە يەك جوگە وەخون گورگ و مەر.^(۱)

---

۱ - دوو خانوادەى سەردەشتى بە نىوى ئەسەدزادە و خەلىل پوور، ھەموويان بە شىمىياپى لە ناوچوون. تەنيا يەك كورپان بە ناوى مستەفا لە دووا بە جى مابوو، ئەويش بەختى خۆى لە مال نەبوو. لە سەروىستى مستەفا، ئەم چەن شىعرانەم ھۆتىو تەو وە لە سەركىتلى ئەو شەھىدانە بيان نووستەو.

كچى بۆكان

تەرجىيە بەند

شارى بۆكان كچى وای تىايە وەبالم بە مىلى
سۆفى، پە تيارە دەکا، چال و چەنە و خالى مىلى
شیت دەکا شىخ و مەلا، و حاجى دەکا سەرگەردان
دووبرۆى فیتنە گەر و چاوى خومار و بەکلى
یەدى بە یزایە دەسى، موعجىزى عيسا نەفەسى
چاودەبە خشیتە وە بە کویر و دەکا دەفەى گولى
ئاوریک بىت و وەدا، پىرى نەوود سالتە ئەدا
گەسكى بەر پىی بە قەفى سمیل و برۆوریشى زلى
كچى وای تىايە نە خووشى كەلە لا دیتە وە حال
چاوالە چاوى برى، نەزمى دەسى بگریتە قولى
كچى وای تىايە تفى مەلحەمى زامى تەشەنە
قورسى تەسكىنە مەناسەى كە بەرۆك دەست و پلى
دیده مەستیکە شەرور و فىرى مەى و مەستى دەکا
هۆش و بىرى شەرى نامىنى لە بەر گىژ و خولى
لابدا بسك و كەزى، خوۆرى تەمووز دیتە كزى
رەنگى زەرد مەلدە گەرى، ماتە لە شەرم و خەجلى
رووپیشاندا، كەوہ پىاوان و مەقاماتى مەزن
بۆى دەنووشتیتە وە، خوودا ویتە سەر قاچ و قولى
ئاخ یەكى لە و كچە باشانە بپرسى حالم
ژىنى تالم، سەر و مالم دەكە مە قوربانى
كچى بۆكانى نمونەن مەموویان بۆ جوانى
مەر لەوان شىرىنە لاوكوشتن و تىرلى دانى
كچى وای تىايە مورەى لۆكە لە حاندى پەسەكە

قاسم و کولرینه که لای به دهنی نهرم و شلی
نال و والادموه شتی لئی و دهنه خشینی ته لا
به ژن و بالایه تی، هوئی زینه ته بوژیرو جلی
وه سفی جوانی کچی بوکانی به ده، دوازده به بیت
ناکری، قافیه نایکیشی هه تاسی و چلی
کچی وای تیایه، بلند پایه له بوئی خولیا یه
خوئی له کن شایه، بدا ئیزنی له بهر پیئی وه تلی
فارسی دورناسی به لادا بچی ته عزیزم کونان
گوید: ای ماه تو ار زنده تر از جان و دلی
عاشقان رخ زیبای تو چون بلبل زار
جمله دیوانه و سرگشته ی همچون تو گلی
نازهری تووش بی: بییر گوئزله ر و قوربان ئولوم
چوخ گوئزل سهن سه نه ما، باشوه دولانم، سوئی گوئلی^(۱)
نه ره بیش ره نگه بلئی: ئیرحه منی، رووحی فیداک
نار و هیجرانی چی، قه دزه ووه به نی، که ل موحلی
چوار مه تاعم هه بوو، پتسکه ش کچی بوکانم کرد
که س پییان رازی نه بوو، دهک قوری دنیا م به ملی
زور به شانازی دهکا خزمه تی پیلاوه که یان
کی له نه ندازه به ده ربه رزه پله ی سامانی
کچی بوکانی نمونهن، هه موویان بو جوانی
هه رله وان شیرینه لاو کوشتن و تیر لئی دانی.

۱ - دئیر: گوزلر وه قوربان اولوم، چوخ گوزل سن سنما، باشوه دولانم، سوگولی واته: ده لئی: به قوریانی چاوه کانت بيم، زور ده لال و جوانی ئه ی بتی جوان، به دموری سه رتا بگه ریم که تاقه گولی.

كچانى سه قز

ديارى يهكى كه م نهرخ و ناقابل، پيشكه شى نه كه م به كچاتى سه قز. به و هيوايه كه
په سهندى بكه ن.

بو كچى به رز و به ناموسى سه قز، گشتى سلاو
چ سلاوى، كه له قوولايسى دل و ناخسى مه ناو
ديته دهر پيشكه شى كيژانى به ويجدانى سه قز
خاوه نى هيتزى هيوا، مه ستى به تين تر له مه تاو
زور به تام و له زهت و پر مه زه يه په ينامم
خوشتره بو نى سلاوم له هموو عه تر و گولاو
بو كچى ژير و به بير، دوستى گهل و دوژمنى مير
به رنه دالانى فه قير، بو تمه ن و گوشت و پلاو
دل نه به ستى به پله و پايه، خوواى سه رمايه
چاوى نه بريته ته لاو كوشك و قه لاو شورهت و ناو
جيتى هموو به رزه فرى نزمه، وته ي پيشينه
مه ستى خوبينى نه كا تووشى به تووشى دانه و داو
بو كچان مه رگى گرننگ ئابرووه، جوانى خووه
عيفهت و عيسمه ته، هو ي حورمه ته لاي خاس و خراو
خو و خده ي جوان و په سهن، به لگه يه بو نه سل و په سهن
هو ي نه جابهت نيه خانووى زل و ماشين و دراو
كچ به هاوشان و جلى جوان و ته لا مه ل خه له تى
كوربه چاوى رهش و كولمى گهش و نه گريجه يى خاو
له ژيان كامرپهوانابن و ناگه ن به مراد
به رهمى رهنجى نه وان وهرمه مه يا بلقى سه راو
هر كچى شهرمى فرهس، عيززه تى مهس لاي هموو كهس
قه يره كچ بى به تمه ن، يا شلك و تازه رواو
نه و كچه لايق و ماقووله له عه قلا قووله

دژى ويجدان و شهرف هه لئه گرى يهك ههنگاو
كچى دلپاك و موقه ددهس نييه باكى له تهرهف
دوره داوئنى له دهس دوژمنى ناپاك و گلاو
ههركچى وايه، په سه ندى هه موو خه لك و خوايه
نرخى بالايه، له لاي پيرى و جووان، گهنج و لاي
خاوهنى نهم خووه بهرزانه له لاي هه رزانه
به هه موو مولكى جيهان، نزم و بهرز، وشكى و ناو
خيوى نهم خه سلته تى باشانه چ كچ بيت و چ كور
پاگرى نهم هه موو شهرتانه چ ژن بيت و چ پياو
تاكوو دووا كاتى ته مه ن بى خه م و ناسووده نه ژى
له و جيهانيش هه ره سى به خته وه ره و خوا پيداو
ديمه نى نهم كچه تهرزانه به بى له رزانه
شبرى سامناك و به هه يبه ت نه خه نه له رز و ياو
ناگرى به رگه يى شمشيرى بروو تيرى بژانگ
نه وى ناكاته وه قه د پشتى له سه د سوارى ته واو
چاو كه ژالانى سه قز، پياوى زه به رده ست و به جه رگ
نه ته زينن به نيگاي پرله رق و تيله يى چاو
ديده يى مه ستى نه وان تووشى مه ي و مه ستى ده كا
نه و كه سه ي دايمه بهر مالى گه رابى له سه ر ناو
گشتى سه ر شورپه له لاي تووله نه مامانى سه قز
كاج و سه روى چه من و خه لفى چنار و لاولاو
خونچه دل ته نگه كه وهك ليوى نه وان ناپشكوى
گوله باخ روومه تى نال كرده كه نه فت و داماو
عه ترى شه و بوى سه رى زولفانى كچان له بره وى خست
سوئسنه و سونبل و به يبوون و هه لاله و گيا خاو
هه موويان جوانى سر و شتن، وه كو حور يانى به هه شت

بوئنه وان رهنگه مهلايکه چشت بييتي دهم و چاو
کچي نهم شاره به عام گهردن و پرووه له مالن
تووشی پرووزهردی و بی تینی نهکن تیشکی مهتاو
مه به سم ته رکی حه یا نه بووه له پرووه له مالن
کچي پر شهرم و شکو جوانه نه پرووه له مالن
جوانی وای تیایه، نموونه ی که مه له دنیا یه
دهمی عیسایه؛ دهمی، بو دلی ناشاد و شکاو^(۱)
پیری سه د ساله به یه که زرده خه نه ی لیو ئالان
تاقه تی دیته وه بهر گیانی که نهفت و ژاکاو
نهوی تائیره و توومه دهومی یه که دهومی
وه سف و تاریفی کچان موشکله بوم بیته حه ساو
کاغهم چی بوو، قوتار بوو، مه ره که ب وشکه وه بوو
قه له مم نووکی شکا، هه شتی له مشت نه بووه ته و او
لیم ببوورن گوله کانی سه قزی سه ره به رزم
چاو بیوشن له هه له ی شاعیری بی چاره و و چاو.

غەزەل

جوان

جوانى سەقز ئىۋەن گۈلى سەرتۆپى ولاتان
جوانانى جىھان گىشتى چىيان ھەس، ھەيە لاتان
گۈلزارى ئىرەم پى كۈلە لاي جەننەتى روتان
ھەلئايە سەرى، روى نىيە حۆرى لە حەناتان
گەردى كەلە سوبحاننىيە بۆچاۋى ئەويندار
گەردىكە ئەنىشىتە سەر ئەو كەوشە لە پاتان
چالى چەنەتان چەشنى سىيا چالى ئەوينە
شىۋەى پەتى سىدارە ئەدا پرچى سىياتان
كى شىر دل ولەش فىلە، بە دەستانەۋە دىلە
رۆستەم نىيە تا بشكى لە بەر تىرى نىگاتان
ئەو ئارەقى بەر گەردەنەتان ئاۋى حەياتە
ئەتكىتەۋە سەر سىنە بە ھۆى شەرم و حەياتان
ئىمجازى مەسىحا ئەنوئىن بە بزەى لىۋ
بۆھەرچى نەخۇشىنە شىفا بەخشە لىقاتان
بىنايى ئەبەخشىتەۋە دووبارە بە بى چاۋ
تۆزى گلى بەر قاپىيەكەى حەۋشى سەراتان
نوئىنگەى مەزنى سەنمەت و ۋەستايەتى خوايە
مەوزوونى قەدو قامت روى پرلە سەفاتان
بۆدەردى كوت و پرئەفەسى ئىۋە شىفايە
خاستر لە شىفاى بوو ەلى سىنايە شىفاتان
ھەرپى و قەدەمى ئىۋە كە پىرۆز و بەرپىزە
بۆحالى نەخۇش كافىيە، ئەكسىرە دەواتان
جوانى قەدو بالايى كچان زىنەتى خىشلە
رۋو گەردنە ھۆى چوونە سەرى نىرخى تەلان

ماريفت و عهقل و نهدهب و عيززه تي نه فسه
بوته سه به بي به رزي پله ي قه در و به ماتان
رازينه رهوي حوسن و جه مال، خشلي كه ماله
به م دووانه وه كوو «شا» ن و له نه وجي ده سه لاتان
ويتن كه له شوين به خته وه ري بيخه نه ژير پي
چي ناحه زه وهك پوزي زل و فيز و هه واتان
را بردوو فه راموش كه ن و داهاتوو به دي كه ن
ژيرانه له ئاسو بېرن چاوي هيو اتان
خومالي بپاريزن و بيگاننه فرې دن
جي ي لاوي وه تن بي دلي پرميهر و وه فاتان
لاگيري به رهي لاره مل و دووره پهريز بن
پشت گوي بخه ن نه و تپه له ناو كو شك و قه لاتان
بو چاره سه ري ده ردي گه ل و مافي خوراوي
ته ر خاني بكه ن كو شش و هه ول و ته قه لاتان
نه و كاته زولم ده كرى له هاو خوين و ره گه زتان
بي دهنگي په سن كه ن، زله تاوان و خه تاتان
كي چاك و نيته پا كه، له گه ل نه و به وه فابن
ئاوقاي چه پهل و پروو ره شي كه ن تيري جه فاتان^(۱)
جواناني په ري پروو به دل و گيان بپه رستن
نه و شيره^(۲) به جه رگانه له ناو كو ري خه باتان
چي سه روه ت و سامان و شتي جوانه، نيانه

كي دوستي گه لي كورده، له گه ل نه و به وه فابن
ئاوقاي جگه ري دوژمني كه ن تيري جه فاتان

جیئی مردن و ژینیانه که ژ و کیتی و چیاتان
دیو تانه که دوژمن به سهدان، به لکووه هزاران
ئادهم کوژی مؤل داوه له هر شار و دیهاتان
ههشت ساله نه ویستاوه له کوشتار و جینایات
کاؤل کهر و خوین ریژه هه موو وهخت و سه عاتان
زال نه بووه له سهر هیز و وره ی به رزی کوری کورد
نه یهیشتووه دوژمن وه حهسی هیچ دهم و کاتان
ئیوهش وهرن^(۱) ئه ی شوژه کچانی سه قزی بهرز
گیان و له شی ئه م شاعیره بی چاوه فیداتان
خیر خوازی گهلی ژیر دهس و دلسۆزی وه ته ن بن
تا سهر له گه ل ئه م شوپشه بی شهرت و به قاتان^(۲)
تا هه ن له سهر ئه م زهوی یه له گه ل تا قمی زوردار...^(۳)
پوو تال و ترش بن هه موو دهم تو بی خوواتان
کی ناحه زه ئاکاری له گه ل ویستی رهوامان
بیگانه بوو یا خوئی، وه کوو سه گ بی له لاتان
کی گورگه له له ناو پیسی مهرا، گورگی بناسن
ماری سره، هاو رازی مه بن هیچ دهم و کاتان
بیگانه له گه ل خوئی به چاوئیکی مه بینن
دۆستانی روالهت وه کوو دوژمن بی له لاتان
زیاتر له مه سهرتان نه یه شیئم، گوله کانم
جیئی داخه که نه متوانی بکه م مه دح و سه ناتان
خوای گه وره به پاریزی هه موو ئان و زه مانئ

۱ - تو خوا وهرن.

۲ - گۆرانی به سهر تانه وه یه قه د شهرت و به قاتان

۳ - تا قمی ناپاک.

ئیوهی رهسهن و سهقزی خوش ناووههواتان
له زیان وزهره، خوف و خهتهر، تالی، موسیبهت
له و خوین مژه قه دداره کهوی دهرد و به لاتان^(۱)
حوجهم به دعای خیره که چهن ساله نه خوشم
چون ئیوه نفوس پاکن و گیرایه نزاتان
بوم دهس به دعابن، له خوای گوره وه پارین
لیم پروونه شفای دهردی له شم دی به دعواتان
نازداری سهقز نه غه زله تازه له بهر کهن
بویروهوی، به لکوو بمینیتته وه لاتان.

۱۸ ی پووشپه ری ۱۳۶۶

مهین جون

ای سرو قدت چوبه‌ی اعدام، مهین جون!
خال سیهت دانه و هم دام، مهین جون
ماتیک لب‌ت زانکه به خون سخت شبیه است
می‌مانی به جلاد خون آشام، مهین جون
در محبت چاه ز نخوت هر که در افتاد
از وی اثری نیست به جز نام، مهین جون
مردان دلیرانند اسیران کمنادات
شیران مهیب‌اند تو را رام، مهین جون
با آتش رگبار نگاهت چه توان کرد
جز کشته شدن عاشق ناکام، مهین جون
آن دسته ز عشاق که در بند کشیدی
محکوم به مرگ‌اند سرانجام، مهین جون
جایی که در احکام تو تجدید نظر نیست
ما را چه امید است به فرجام، مهین جون
با این همه تشدید ستم باز نگیریم
مادل شدگان بی رخت آرام، مهین جون
قهر تو صفا، خشم: وفا، نیش تو نوش است
شهد است مرا زهر تو در کام، مهین جون
چشمان می‌آلود تو را شیخ ببینند
سجاده‌نهد در گرو جام، مهین جون

برای هاو پشته په کتر بین

سلاو بو خاکى کوردستان و خه لکى ژیر و هوشیاری **زیت**
 سلاو بو کورده واری، بو ته واری نه هلی دی و شاری
 سلاو بو نیشتمانی جوان و شاخی بهرز و به فرینی
 سلاو بو به ندهنی بژوین و کانی ساف و سازگاری
 سلاو بو قه لبه زه ی ئاوی، **که لان** و پرژد و هه لدیری
 له بنیا زیخ و چه و دهنوینى وهك یاقووتی مرواری
 سلاو بو دیمه نی **به رزی** چیای زهنویری **سهر** سهوزی
سلاو بو شیو و دۆل و پرسته **چال** و کیژی مهرداری **سلاو**
 سلاو بو گشت دهر و دهشتی، به ههشتی گهشت و سهیرانه
 سلاو بو خور خوری پرووبار و میترگ و چیمه ن و داری
 سلاو بو کومه لانی خه لکى زه حمهت کیش و ئارهق ریژ
 سلاوی تایبه تی بو چینى هوشیار و کریکاری
 سلاو بو ئه و برا وهر زییره و جهرگی زهوی دهری
 هه تاژینی مه دابین کاله داماتی زهوی وزاری
 سلاو بو ئه و برا درویننه وانهی تاکوو شه و دادی
 له گه ل چدرخ و مه لۆو داسی مه له غانه سه روکاری
 سلاو بو ئه و که سه ی شه تلانی ئارهق بوو له مه زرایه
 دم و لیو وشک و چاو پر بوو، په ریوه په نگى روخساری
 سلاو بو ئه و که سه ی هیند ماندووه و کویره وهری زوره
 شهوی نانوئی له تاوی ژان و تیژ و ئیش و ئازاری
 سلاو بو ئه و که سه ی کاری بژاره و ده سکه نه و بنگۆل
 گه لی ماقوولتره دهست و پلی مه لچین و زاماری
 له دهستی ناسک و نه رم و سکی بیکاره و ته مبه ل
 له سه ر خه لکى به ری ده چن و ده خون نانی منه تباری
 سلاو بو ئه و که سه ی ده یژی نی مندالی به فه علایی

به هیزی دهست بژیو په یدا دهکا، پی تی شهرمه بیکاری
 سلاو بوئنه و که سانهش بی ده برژین تا ده برژینن
 همووو دم نانی گول پهرشه و به هار و گهنمه سرداری
 سلاو بوئنه و که سهی دیده و مرامی خزمه تی خه لکه
 همیشه یارمه تی داماو ولی قه و ماوه ناکاری
 سلاو بوئنه و که سهی ژینی به خت کا بو گهل و هوزی
 هه تاکوو دوا هه ناسه ی سهر نه دا ری بازی رزگاری
 سلاو بو لوی رۆش بنیو و گهنجانی به دین و ژیر
 سلاو بو میللهت و رۆله ی نه مه گناس و وه فاداری
 سلاو بو راپه رین و شوپشی نازادی خوازانه
 سلاو بو قودرهت و هیژیک نفووزکا کوشکی زورداری
 سلاو بوئنه و شه هیدانه ی که خویان کرده قوربانی
 له ری تی نامانجی به رزا بوونه سهر مه شقی فیدا کاری
 سلاو بو نووسهران و هونه ری دل سوژ و تی کوشهر
 سلاو بو ریبه رانی راسته قینه و چینی خوینکاری
 سلاو بو تاقمی پیشهرو، به ره ی رزگاری خوازی کورد
 که واهیرش ده بن بو سهر نیزامی زولم و ژیر باری
 سلاو بو کوشش و ههول و خه باتی خه لکی چه و ساوه
 له دژ یاسا و رژی می ناهه ق و جهور و سته مکاری
 سلاو بو ئیتیحاد و یه کیه تی گشت کومه لانی خه لک
 له ماموستا و قوتابی تاکوو کاسبکار و بازار پی
 سلاو بو پیشه وای دینی که ری نیشاندهری خه لکه
 به مهر جی کرده وهی یه ک بی، له گهل تی ژینی گو فتاری
 سلاو بوئنه و که سهی پاس و نیهت پا که له گهل خه لکی
 به موو تییدا نییه پیچ و په نا، ده رنا که وی خواری
 سلاو بوئنه و که سهی جی ی باوهرو متمانه یه بو گهل

کیره

به سوودی میلله تی کورد و گه لانه ته رزی نه فکاری
سلاوم مه رچی بوو پیشککش به ئیوهی خوشه ویستم کرد
له مه ر خۆمانه وه وه چهن مه تلّه بیکم دیته سه رزاری
تکا کارم له خه لکی شار و لادیکانی کوردستان
له گوی مه گرن قسه ی که س با نه زانن چۆنه نه تواری
که سی ئیمرۆ قسه ی خوشه، نه گهر عه بیی بوو مه پیۆشه
ده بیی پروون بیته وه دوینی چلوون بوو ژین و په فتاری
گه لی هه ن وهك برایهك دین و ده دوینن به دلّسوزی
به لام مه علووم نه بی سۆزی که پیوهی داوی وهك ماری
گه لیك هه ن ئیمه ده دوینن، له نه سلا گیره شیوینن
بورایه فیدایی و دوو دلّی و نا کوکیان هیناوه به دیاری
گه لیکیش هه ن کورپی روژن، زه مانه مل که چی کردوون
نه گۆرن رهنگ و پروویان، دینه ناو کو مه ل به نا چاری
به لی ریوی ده غه ل شیر و پلنگیشی فریوداوه
به گفتم و لفتی شیرین و به راویژی ده م و زاری
له سه رمان یه کیه تی فه رزه، ده بی تی کره به جی بیئین
ده بی پشت و په نای یهك بین و بگرین دهستی هاوکاری
برای هاو پشتی یه کتر بین، هه تا بیگانه نه توانی
بخاته نیو چه کی ئیمه که لینی قین و لاساری
برایهك تازه مان دیبی، گه لیك پیوسته بیناسین
نه کوو بو مان به دی بینی ره وو جه نجال و ناباری
نه گر سه رتان له هۆنراوه ی غه فور ئیشاوه بمبورن
به قوربانی گه لی کورده، به خوی و به یت و نه شماری
قسم هیشتا گه لی ما بوو، مه به ستم زۆر له دلّدا بوو
به لام چبکه م قه له م چیدی نه کردم کو مهك و یاری.

جوانی سهردهشتی

بیشککش به کیزانی چاوشه مین و دل رفین و خهم ره ویتنی سهردهشت و ده ورو بهر

جوانی سهردهشتی به هر شیوه یی خوبنوینن
له دلی سارد و سرا داری نه وینن ده پروینن
گور و تیننی ته مهنی لوی ته او دیته وه پال
ته وده مهی پیری به سالآ چو و به ناز ده دوینن
خونچه زارن، مه زه دارن، دم و لیو قهند و په سهند
شوخ و ناسک لهش و پرومته گهش و شیرین خوینن
زه رده خه ندیکی نه وان، هوئی گه شه، مایه ی نه شه یه
گیانی کوست که وتوو ده بوو ژیننه وه، هه ست بزوینن
به بزهی لیو و ئیشاره یکی بروده توانن
هر وه کوبای ره شه مه، به فری خه مان وه توینن
جوانی سهردهشتی نه وی که وته که مینیان، نازی
دهس به جی نیوی له لیستی شوه هدا وه خوینن
دیل و یه خسیری نه وانن کور و لوی سهرمه ست
پاکی که وتوونه که مهنی که زی یان، بی شوینن
سنگی جوانانه که دابیژه به تیری جوانان
ره سمی دل داری یه، کوژراوی نه وینن بی خوینن
جوان و پیر، که ودهن و ژیر، لورد و فه قیر بانادهن
به نی جوانان، چ عه وامن، چ نه وی، ده خوینن
کامه سو فی له خودا ترسه، به چاوان فیری
چاوه برکینه ده کهن، نویژ و ته عات ده چوینن
نه وی به رمالی له سهر ناو ده گهری، چاومه ستان
لیفه که ی پی ده بنه مه یکه ده، لی تی ده نوینن
به رقی کولم و چهنه یان، سستی ده کا شیر ی ژیان

خەۋى كەرويشكى بە سەر دادى، بە چاۋ بىدوئىنن
جوانى سەردەشتى دەلىنى حۆرى بە دەم داينان
نرخى ھەركام بە تمەن زۆر لە سەرووى ملوئىنن
ۋەكوۋ بىستوۋمە فرىشتەى ئەدەب ۋ ئەخلاقن
حافىزى گەنجى حەيا ۋ شەرمن ۋ پاك داۋئىنن
چاۋ گەلاۋىژ ۋ گىراۋىژ ۋ پەرى پووخسارن
پوۋمەت ۋ سەينە ۋ ۋەكوۋ ئاۋئىنە بالانۋئىنن
ھىندە ئەسل ۋ پەسەنن، لاي ھەموۋ دىئاپەسەنن
مەند ۋ شىرىن دەھەنن، دوور لە گەزارە ۋ جوئىنن
جوانى سەردەشتى پىلەى بەرزە لە عەقلا، گىشتى
شارەزا ۋ زىرەك ۋ زانا بەھەموۋ پى ۋ شوئىنن
سەرەپاي جوانى فرىشتەى ئەدەب ۋ ئەخلاقن
حافىزى گەنجى حەيا ۋ شەرمن ۋ پاك داۋئىنن
جوانىان تىكەلى بەرزى شەرەف ۋ ئابروۋە
خۆلە بەد ناۋى دەپارىژن ۋ دل خاۋئىنن
جوانى سەردەشتى سەحەت سوۋك ۋ گرانقەدر ۋ بەھان
مەلھەمن بۆدلى زامدار ۋ خەفەت تاۋئىنن
كەس لە دىدار ۋ قسەى خۆشى ئەوان تىرنەبوۋە
بۆۋەزن سوۋكى دەلىنى ئاۋى چەمى لاۋئىنن
فىرى ھەلمىشتى بۆعەترى چىاي زەنوئىرن
ھۆگرى ئاۋ ۋ ھەۋاي ھۆملەكەى بژوئىنن
بىسكى جوانان بە شىنەى شانە دەكاباي بىسكان
بىسك ۋ با دەس لە ملن، پەنجەرۋمىل بەكوئىنن
شۆرەتى جوانى ئەوان چۆتە ھەموۋ مەلبەندى
زكرى خىرىان دەكەن، ئەو خەلكە لە لاي بىتوئىنن
خۆزگە بۆۋەى دلەكەم نەمرى لە پوۋى عاتىفەۋە

بینه لام تاوی، گهلی شوړه کچان بمدوینن
چی ده بوو خوایه له جی چی چاوله ده سی، چاوله ده می
خونچه لیوان بکهم، نه و کاته که دهی پشکوینن
ده مگری به رقی به سام، تووله نه مام بینه په نام
هروه کوو قافییه کهم، به ندی دلّم ده پسیینن
کوفرو دین، شادی و شین، مردن و ژینیان به ده سه
جوانی سه رده شتی حیات به خشن و گیان نه ستینن
کچی کورد میرغه زه بن، پاکی له حاست دوژمنی کورد
به مرو و موچی و پرووگرژی، ده یان تووقینن
ده درن ورگی جه فاپیشه به نیژی رقی و قین
پشتی داگیر که ری ناکه س به په یاخ ده شکینن
دلی خو مالی ده پشکووی به وه فا و میهری نه وان
به سه فا و عاتیفه ناواتی دلان پیک دینن
بی وره و هیزه له حاست خونچه ده مان، پیری ده مان
سه ری ته سلیم به ته عزیزمه وه داده نوینن
فه خرو شانازی یه بو کامه مه قامی هره بهر
خوله به ری چی کچه سه رده شتی له کا وه تلیینن
بابریکیش گله یی و راز و نیاز بینه گور
گهر چی کچ توورهن و پیم وانییه بیسه لمینن
دل رهق و بی به زه یین کچ، که مه کی جی ی گله یین
پی گیان نیو دلی پوولداره و هه ژار چه وسینن
ده سته موی سه روهت و سامان و پله و زیرو جلن
کی کزو مل که چه، کچ لووتی پیدانا مینن
گیژی پوولدار و خه رفته، مل هوپو ده سته ملانن
مردی مه یدانی شه روف، جل شو دل به خوینن
خوای پله و پایه له دیدار، ته سهل و کامره وان

پروت و بی مایه، له سوئی یار سه ره تان مه لدینن
مادیات، مه عنه ویاتی له جیهان پی شیل کرد
ژیرو لاگیری له شیت خانه وه سه ر دهر دینن
یاله لای قازی به زیندانی نه به دمه حکوومن
بی گومان، یا په تی سی داره ده یان خنکینن
سه ر چلان، سووره گولان، قووتی دلان، بمبورن
نسه حهت و په ندی سه میمانه نه تان توریینن
بییت و بهم شاعیره بی چاوه بلین خه لفاوه
دیاره حهقتانه، قسه ی بی مه زه سه ر دیشینن
مه عزه رهت بوچی نه خوازم له کچان، خه لکی جیهان
نه وی هه ق و یژه، پی یان ناحهزه، ده یبوغزینن
خاوه نی شمشی ته لا و لییره، قسه ی جی گیره
مالکی کوشک و قه لا ژیره، په نای بو دینن
پیای بی پاره، وته ی ژاره، چزوی پشماره
قسه یان زور ره قه، چونکی هه قه، دل شه مزینن

جیژنی کریکار

وهرن یاران وه کۆبن، ئیمرویه ککه م پوژی ئایاره
گه لئ گه وره و به ریزه، جیژنی میژووی کریکار
به چینی کار گه ر بیژن که ئیمرویه چنه وه سهر کار
کریکاری جیهان له م جهژنه دا سهرپاکی به شداره
بکه ن یادی شه میدانی شیکاگو و شوینه کانی تر
له سهر مافی ره والیتان کرا نه و زولم و کوشتاره
برایانه هه موو جه م بن، له سهر جاده، به دهنگی بهرز
تف و له عنه ت بنیرن بوئه وی خوین ریژ و غه دداره
بله رزینن به نرکه ی سینه پشتی دیوی چه و سینهر
برووختینن قه لات و کوشکی هه رچی هار و زورداره
قومار و ناره ق و ئاسووده یی خوین مژ له چی پیک دی
هه موو شیرهی له ش و گیانی کریکاران و جووتیاره
له سایه ی زه حمت و چه و سانه وه ی ئیوه هه تا که نگه
وه سهر یه ک نی خودای شهر، شوومی به دفهر، سهروه ت و پاره
له شان و قولی ماندووته زکی نه و پیله و اتیره
له ده ست و مستی تو گیرفان پره زله و لی بیکاره
شهری زوردار و بی زور به م زووانه دوایی پی نایه
هه تا مه زلووم جه فا کیشه، هه تا زالم له سهر کاره
مه حاله ناشتی نیوانی نه م دوو چینه جیاوازه
یه کئ پشت و په نای خه لکه، نه وی تر زیرو دۆلاره
پیروزی جیژنی یازده ی بانه مه ر، بیره وه ره ی مافه
به سهر گشت ناهه قا زالبوونی هه ق له م جیژنه دا دیاره
له سهر نه و باوه رهم ئاکامی ژینی گه ل موساواته
به لام کوا دیتهدی بو حافزی داماو و بیچاره.

له رۆزی ۲۰ی که لاویزی سالی ۱۶۴۱، ستایش له سه ر ویستی حاجی مه لامحه مه دی
وه تمنای له زمانی خویه وه هونیومه ته وه به وه هیوایه له مالی کابهی شه ریفا
بیخوینیتته وه.

عهدی عاسی، تۆمه وه تمنای، موحه مه مه د ناومه
خاکی پیروژ و به ریزی کابه سوورمه ی چاومه
به م مه سوو تاوانه وه خۆم خسته قاپی ره حمه تت
به لکه بمبووری، که نه فت و مل که چ و دامومه
خوایه بمبه خشی به لوتف و مه رحمه ت، چون عه فوی تو
هوی گه شی بوگیانی ناشاد و دلی ژاکاومه
دیلی دهستی نه فسی سه رکیشم، په نام هیناوه بو ت
چاوه ری ی لوتفم که رزگاری له به ند و داومه
نه شکی خوینین و بلیسه ی ئاهی گه رمی ئاگرین
شاهیدی کلپه ی دهروونی پر له جو ش و تاومه
بو ته وافی ماله که ت هاتووم و هیچم پی نییه
دهس به تال و دل به کول، ده م وشک و چاو پر ئاومه
مه لوه دا و ویلم له دووی سه رچاوه که ی لا ته قنه توو
شاره زام که خوایه زور تینوو جگر سوو تاومه
بیکه خاتر خو شه ویستانت، خودای خاوه ن که ره م
لیم ببووره، پی به عسیان و خه تا به سراومه
مه رچی کردوومن، گشتی له داوینم په له ن
ئاره قی شه رمم له روو ده تکی، خه جاله ت ماومه
واله کورتی دا ته مه ن، بی کرده وه ی مه ولا په سه ن
سووی سپی، به لگه ی ده می کوچ کردنی ناکاومه
چون له ژینم دا دروشمی تاعه ت و ته قوا نه بوو
دل په روشی عومره که ی بی حاصل و فه و تاومه
کوردم و هاتوومه ده رکی تو، تکا و پارانه وه م

بۆگەلى مەزلووم و ئاخ ھەلکىتىش ولى قەوماومە
خۆشەويستانم بېپارىتىلى لە دەردى دل تەزىن
بى بەلابى ھەرچى دوست و ئاشنا و ناسىاومە
خاومنى كابه، رجاى بەخشىنى تاوان و خەتا
بۆغە فوورى دل شكاو و عاجز و دامامە (۱)

دېمەنىكى بەھارى

زىستانى بەھار و بەدەنە و ھار
زۆر سارد و سىر و بە زوقم و سىخوار
بە فرىن و بە باپن و كرىتو
زىدى پەلەھەر، نەيارى گىياندار
زىستانى دىزى و نەگبەت و شووم
بى پەھم و سەخت، بە نىش و ئازار
پەردەدى سەرى، بە نەرك و ئازاب
خوین تال و عەبووس و قەلس و لاسار
زىستانى بە زىر و زەنگ و تۆسن
نامۆ و غەزەزە، چەشنى زۆردار
پۆزى كەپە سىسە، شەو؛ تەم و مژ
پووتال و تىرش، بە يان و ئىوار
ماوى تەمەنى لە كورتى داو
دوا كۆچى نىزىكە، چەوتى نابار
ھاكا دەلە دىوى نەھسى سەرما
پىچا يەو بە بار و چۆو بە غار
ھاكا بە شەنى شەمال و باران
بە فراوى ھەرەس پڑا يە جۆبار
ھاكا بە پەيامى خاكە لىو
گەش بوونەو خەلكى گوند و نىوشار
نەورۆزى بە پىزى گەل پىروز بى
شاد بىن بە بەھار و وەسلى دىدار
كال و بە تەمەن بچىنە سەيران
سەيرى دەر و دەشت و چىمەن و دار

دل ڀوون ڪه رهوه و خه فتهت ڀه ڀيننه
دهم چڙم و شه ڀڙله ڪانهي ڀووبار
له و باغ و ڀه زانه سه مه لڀينهي
له و ديمهني دل ڀه ڀينهي گولزار
گوي مه لڀهنه زه مزه مهی گهلي مهل
شوريان له سه رايه هڙي بالدار
مه ريهك به مه وايلهك و نه وايلهك
ده خويڻي له مه دحي دل به رويار
زياتر له مه مان، له مه يبه تي گول
نه سرين ده وه ڀينهي بول بولس زار
ده خولڀينه وه ڪيڙ و ڪورله باغان
ڀاڪي گل به يي ده ڪهن له ڀوڙگار
ڪوڙراوي نه وين و دل به رينين
خويڻيان ده تڪي له قه لبي زامار
ڪاتي وت و ويڙي عاشقانه
دوورن له زمانهي جهوتي شوڙار
له ولاشه وه ڪڙي به زمي مهستان
گيراوه به عوود و نه غمه يي تار
ڀاڪيشي سه رنجه چووني مه زرا
گيان به خشه نوحو نوحوي جووتيار
ڀيتم خوشه ده ميڪ به چينه لادي
دوور بين له مه را و مه نجه مهی شار
تير بين له په نير و ماست و مه يله
ڪوي شير و فرو و ڪه رهی عه تر دار
به ينيڪي به خوشي ڀا بويڻين
دل خالي وه بي له مه ينهت و ژار

ئەوسا كە دەچىنە گەشتى كۆيىستان
بۆجى يە بەھەشتى لىيۈە بىي ديار
خەملىيۈە چىيا بە سوور گول و گىيا
پۆشيو يە ھەللاھە بووكى كۆسار
مەندۆك و كەماو ۋ ھەلزو بىيزا
ھەستاو ۋ بىريويە پى لە پىبوار
پازاننە ۋ ھەرقەدەدى نىوالان
سەپياكى بە تاو ۋ چىنى مەردار
كىژۆلە كە دىنەدەر لە پەشمال
كەزى يان لە دواو ۋ ھەينى پەشمار
ئەومىگە لە جوانە لە وقەدانە
دووربىن لە نىفوس و چاوى بەدكار
ھىندە قەلەو ۋ بەكە يىفن، ئىپى
دابستەنە گشتى، بوونە پەروار
خوش دىمەنە لە چىرو تەلانە
ژن باو ۋ شەپوشكە دىننە ۋ ھەخوار
بۆئاگرى شىو ۋ شىر كولا نىدن
كۆلوو، بىنە گۆينى، زەردە كىفار
خوشتر لە نەوايى مۇسقىقا يە
بارەى مەرو بىزن ۋ بەرغەل و كار
ھاوئىز ۋ زەننازە ناي ژن و ژال
نىزىكە بىگاتە چەرخى دەووار
داو ۋ دەگىرن لە دەورى ھۆبە
كىژان و كورپانى سادە پوخسار
بىيرىانى بە ناز و قو ۋ بە بازن
پوومەت گول و چاوشەھىن ۋ بە خومار

نہم ریستہ دریژہ مہ یپسینن
بینینہ سنووقی دل بہ یادگار
بویرہوری بمیننی لاتان
بہیننہ وہ بیر، بہمانہ جار جار

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a continuation of the poem or a separate piece of writing.]

بۇ كۆرى رە فىقى ئىبراھىمى - ژېر ماشىن كە وتووۋە.

كاك سيامەندى رە فىق، شەش سال بوو
ژىرو ووریا، لە تەمەندا كال بوو
دايك و بابى بە تەما بوون لە بەرى
و حەسین، ئارەزوویان پامال بوو
دایە بەر چەرخى قەزا، دەستى قەدەر
دەس بە جى مەرگى بە سەردا زال بوو
ئەم ھەوالە دلى دوستانى تەزان
بۆرە فىقانى رە فىق، زۆر تال بوو.

- تا ئىرە بۆسە رىكىلى شەھىدە كە -

سالى شەست و شەشە، مانگى پووشپەر
خەلكى سەردەشتى ھەزار و بى زەر
لە ژن و پىا و منال، بگرە، ھەتا
لاو و كىژى گەش و گەنجانى بەفەر
يەكدل و گىيان دەژيان، لەو شارە
بى قەرە و گىچەل و ناكوكى و گەر
ھىزى شووم و چەپەلى زۆرداران
دئوى ئاسمانى بەسام و بەد فەر
تىكى پىچانەو بى سووچ و خەتا
زۆر بەيان خستنه ناو ئاگرى شەر
گولى باغى تەمەنى چەن بنەمال
بەدەسى كورد كوزەكان بوو پەرپەر
بە ملى كى يە وەبال و دەينى
گەلى ئىنسانى شەرىف و لاشەر
بۆچيان خستنه پىچالى مەرگ
بۆمە موو قالى جىن وەك جەنجەر

كەس نىيە بىيىڭى بە خاوپىزىدى كۆيىار
 بىنەپىنى بە سەرىدا، ۋەكۈۋ كەپ
 بۆچى تۆدادى گەلان ناپىرسى
 دىۋەيانخاتە تەنوور، وشك و تەر
 دەس درىڭ بۆبە سزان ناگەيەنى
 بۆگەرووى ناكوشى دىۋەزمەى شەر
 تالە سايەى تەقەلا و كۆشىشى تۆ
 ئاولەيەك جۆگەۋە خۆن گورگ و مەر. (۱)

جیژن ده کهم

پینج خشتهکی - سالی ۱۳۵۱

مردن و مانم له ریئی سهر به ستیا تهرخان نه کهم
خوفیدای نامانجی به رزی خه لکی بی سامان نه کهم
چاوله ریئی و شوینی سمایل و زهنگه نه و پوویان نه کهم
بوگهل و خوشی ولاتم، گیان و لهش قوربان نه کهم
خوینی گهش پیشکesh به خاکی نیشتمانی جوان نه کهم.
خه لفی نازادی له جی خوینی شه هیدانا ده نییم
خوشه ویستانم له پیناوی گه لی نازا ده نییم
موری سهر شوپی به نیوچاوانی دوژمن دا ده نییم
سهر له ریئی رزگاری خه لکی رووت و برسی داده نییم
ژین و سامانم قه زاگیرو به لاگهردان نه کهم.
شهرته قول مه لکهم دژی دهر بار و چلکاوخوره کان
زوله مل پت کهم له مه هیدانا، به توله ی روله کان
قولی شورشگیپی مه لمالم له زوححاککی زه مان
چاککی بی باکی به لادا کهم خه باتی بی وچان
تابژییم بو سهر به خوینی کورد و کوردستانه کهم.
ریک ده خه میزیک له وانهی باب و کورپیان لی کوژان
ناگری شهر مه لده گرسینم له گشت کیو و که ژان
مه لمه تی تی کرا ده به م بو سهر قه لا و پیگهی دژان
پینکی دینم شورشیکی ناگرین بو خوین مژان
گه وره تا چووکیان له گلپهی ناگرا بریان نه کهم.
لهی کریکار و فه لای خاوهن شهره ف، تیکوشهران
لهی نه وانهی دیل و داماون، به دهس چه و سینهران
مه لگرین تا کهنگی باری نوکهری بو نوکهران
دهس دهنه دهستم ده با مه لکوتمه سهر داگیر کهران

ياسهرم نه كرى به دارا، ياقه لا چويان نه كهم.
كامه پياوى زور به وه زمان بوو، له به ندى دارزا
يا به گولله ي گهرمه وه، ميشكى پزا، هستى چزا
پشتى من بگرن، لييان دهستينمه وه توله و جهزا
توند ترين هيرش ده بهم بوئه ژده هاكى بى رها
كوشكى زوردارى به سهردا كاول و ويران نه كهم.
ئه وه عينا نه ي كه بوونه هوى ژيانى تالى خه لك
بى نه وه ي توى به زه ييان بى به حال و بالى خه لك
زور و كهم گوى ناده نه هاوار و ناله نالى خه لك
ئه و سهگ و گورگانه وا به ربوونه گيان و مالى خه لك
يهك به يه كيان دينه ژير دارى سزا، په تيان نه كهم.
ئه و حه رامزادانه و افتواى ته ناب و دار نه دهن
يارمه تى ياسا و پژيمى ناره و اى زوردار نه دهن
جه زه به ي مندالى خه لكى مات و نازيه ت بار نه دهن
ئه و درندانه ي له به ندا روله كان نازار نه دهن
هر له به رپى دايكه زگ سو و تاوه كان ورديان نه كهم.
خو فروشانى كه واهه ن له م و لات ته جوانه دا
گه و ره تر زه ربه و زه رريان له م گهل و نيشتمانه دا
به و زووانه خه نجه رى توله خويان نيشان نه دا
خائينانى گهل كه هاوده ستن له گهل بيگانه دا
له و زبل خانده ي هه راوى ميژووا گورپيان نه كهم.
ئه و چنوكانه ي كه دايم سوور و ساتى من ده خون
به رهم و رهنجى هه موو شار و ديها تى من ده خون
زورى پى ناچى كه سه ر نيژه ي خه باتى من ده خون
تاقمى جه رده كه سامانى و لاتى من ده خون
پشتيوانم هيژى گهل بى، هه ر به شق ده ريان نه كهم.

جابر اکان، جیژنه کهم چون جیژنی رزگاری گهله
دیاره پتویستی به کاروسات و ریکهوت و مهله
بۆنه وهی زوو سهر کهوم من لهه کهله، ناکهه پهله
کاتی تۆلهه سهنده و دامرکا کۆم نهو حهله
جیژنی سهر بهستی به سهر بهرزی هه موو کوردان نه کهم.

سو پاس بۆ مه هاباد

له سه عاتی ۱۲ ی شهوی ۸ ی خهزه نوهری سالی ۵۳، زیاتر له ههزار كهس، له پرا كورده مهتخه له تاو و لی قه و ماوه كانی عیراق، بی شهوهی له پیتشدا به كهس رابگه یه نیری، له نهكاو هاتنه ئهم شاره. دهولهت له داپین كرن و بهختیو كرنی ئهوان عاجز بوو. ناچار به هوی تلویزیونهوه به خهلكی رایگه یاند كه كومهك بكهن. له و شهوه برهنگ و ومختهدا كومهكی كیان پتی كرا و خزمهتییان كرا كه میژوو دهپی ههتایه شانازی پیوه بكا. منیش به و بۆنهیهوه، ئهم پارچه پینج خشته كیهم هۆینوه تهوه به نیوی سو پاس بۆ مه هاباد، به بۆنه ی یارمهتی خهلكی لی قه و ماو و

ناشاد:

- ① كانگهی شهرف و غیرهت و ویجدانه مه هاباد
چاوگهی كه رهه و هیممه تی مهردانه مه هاباد
جی ی حورمهت و رینز گرتنی میوانه مه هاباد
بوو ژیننه رهوهی پرووت و هه ژارانسه مه هاباد
ئاماده یی خزمهت به غه ریبانه مه هاباد
- ② سابلاغی له ری ی پیاوه تیا قه دنییه ترسی
كامی له سه ره، بییت و له ئاكار ی بپرسی
وهك حاته مه، ئه و كاته خهلك كه وته مه ترسی
بۆ یارمه تی داماو و ته سه هل كرنی برسی
رازیننه رهوهی خوانه، قه در زانه مه هاباد.
- ③ كی به رهه م و پهنجی له بهین بردوو لافاو
كی مالی هه موو ئاگری تی به ربوو له ناكاو
هاواری بگاته گهلی ئهم شاره به پرتاو
بۆی دی له جل و بهرگه وه تا پاره به لی شاو
رزگاری دهكافه وری له تهنگانه مه هاباد.
- ④ سابلاغی سه دی دهی له خه می بوون و نه بوونه
باقی دی شه ریکی خه می داماو و زه بوونه

خه لکيکي نيته پاکن و بيريان همو و پروونه
نهم شماره له بوکاري به جي بوته نموونه
تاريخي له ناو خه لکي ولاتانه مه آباد.

⑤ لیب ووردن و په حم و به زه يی لیږه که باوه

میراته له پیشینه وه بهم خه لکه براوه
نازایه تی و غیرهت و هیمه مهت له خوداوه
مه ستیکه له پال میلله تی نهم شماره نراوه
دل پاکي و بی باکي له خوی جوانه مه آباد.

⑥ دلیان پره سابلأغی له ئی خلاص و ئی رادهت

پرووخوش و گه شن، بی غه رهن، دوور له حه سادته
لایه نگری مزگهوت و ئه وینداری عیبادته
دینداری و تاعهت چووه ته ئه و پهری عادهت
سه رچاوه یی خواناسی و ئی مانه مه آباد.

⑦ له شماره بری کار به ده سن، خیتی مه عاشن

بیستی له سه دا خواهنی سامان و قوماشن
داخم که به شی زورتی دهس کورت و له پاشن
بو ده ست و دل و خزمه تی خه لکي همو و باشن
نه رکيکي گه لی قورسی له سه ر شانه مه آباد.

⑧ دل سوزی به ره ی لاره مل و بی ده سه لاتن

یاریده ده ری خه لکي رهش و پرووتی ولاتن
نه هلیکي به شهر دوست و به به خشین و خه لاتن
لای گشتی له مه یدانی که ره م، شهر مه ه لاتن
چون مه رکه زی دهس گرتن و ئی حسانه مه آباد.

⑨ که میان له خه می سه روهت و زور کردنی مالن

زور به ی ته شیه ی مه عریفهت و که سبی که مالن
لاگیری هه قن، دژ به خه رافات و به تالن

ليزان و به بيري، له قه لاهم دا هم موو قالن
لانه ي گه لي بيري روون و بزوزانه مه اباد.
⑩ شاريكي چ خوش ديمه ن و جوان و به حه شيمه ن
لاواني چ خوين شيرن و پتيول و بلليمه ن
گه نجی هم موو گه نجينه يي هيزاو به قيمه ن
پيراني پته و بيرن و بوئيتمه غه نيتمه ن
زانستگه يي پسپورو نه دي بانه مه اباد.
⑪ من لي ره كه سيك كم كه ده زانن هم موو ناوم
سي ساله له ناو ميلله تي نه م شاره ژياوم
بيرم به رواله ت؛ چل و نو ساله ته واوم
پيم وايه له سايه ي سه ري دوستانه وه لاوم
خوشي به گه لي هاوه ل و دوستانه مه اباد.

بانگه وازيك بو گهلی كورد

له سالی ۸۵۱ زایینی با هونیومه ته وه. سه ره تای شۆرشى ۱۴ ای ته مووزى عیراق.

كوردینه وهرن پیکه وه په یمانی ببه ستین
بیگانه فری دهین و ئیتربوت نه په ستین
زنجیری نه سارهت به هه موومان بپستینین
دهس دهینه دهسی یه کتر و مهردانه هه لستین
یهك هه لمه تی شیترانه به رین بو بیتی گه و ره
خوی و دهس و پیوه ندی له نه ستوی سه گی به ستین
هه شۆرشه نه مرۆکه له سه ر تا سه ری دنیا
هه میلله ته پیروژ ده بن و ئیمه شکستین
هه مافه له زۆرداری به زۆری ده ستینین
هه ئیمه وه ها ته مه ل و بی هیمهت و سستین
نه و خه لکه له چا و ئیمه مه گه ر ئاسنه له شیان
یا ئیمه له چا و نه و عی به شه ر بی دهس و مستین
ئیمه ش له گه ل نه و عالیه و اچا که هه ول دهین
چونکی هه موو دارای یهك ئامانج و مه به ستین
گۆی رانه گرین بو مه سه له ی حیز و سلامهت
زیاتر له وه بی غیره تی یه ئیمه بو ئستین
شه وگاری نه هاتی که می ماوه سپه ری بی
كوردینه وهرن، تو بی خودا له م خه وه هه ستین
ئیقدا می بنکه یین هه رچی زو وه، باله وه ته نمان
ئاواره نه بین هه ر وه کو و نه عرابی فه له ستین
ناو بانگی هه بو و غیره تی ئیمه له هه موو جی
باعیس چی یه و ا ئیسته که بی جووله و هه ستین.

له‌بی رازدار

بارچه شیعریتی فارسی به یه‌کنی له بیاوه گه‌ور مکان له زیندانا هونویوه ته‌وه. له‌م
شیعر مدا خه‌لکی مان داوه به تایبتهت زیندانیانی سیاسی، که هرگیز شیعیراف
نه‌کهن و راستی به دوزمن نه‌لین. و امنیش و مردم‌گتیرا و ته‌سه‌ر زمانی کوردی به
ناوی: «لیوی ته‌میندار»

بشکینه داری جه‌زربه، نیسکی له‌شم هه‌موو
تیکی که‌وه به جاری، شه‌ویلکه و ددانی من
هرچه‌ندی بمچه‌مینی له ژیر باری نیش و ئوف
نابیسسی راستی له‌من و هاوه‌لانی من
بمکووژی نه‌سته‌مه که بدرکی قسم له‌لیو
مه‌رجی له‌گه‌ل ژبانه، ده‌می بی‌زمانی من
ئه‌ولتیه‌ماچی کردوه به‌یداغی قینی خه‌لک
قه‌مچی جه‌فانه‌ینی چلو‌ن پی‌ده‌خاته‌روو
لیم نابیسسی ته‌نانه‌تی پارانه‌وه و تکا
نایم ددان به‌راستی تاکو و دواپشوو
ماتی به‌سه‌ر دوو لیوی منا‌زاله به‌رده‌وام
ئه‌ورۆژه دیته‌وه قسه، گه‌ل راپه‌رن هه‌موو
لیم دوور که‌وه، فریوی ده‌غه‌ل، چیدی پی‌مه‌لی
تا‌که‌ی ده‌چیژی ژه‌ری سزادان و چه‌رمه‌سه‌ر
گه‌ر جارزی له‌ده‌ستی لی‌دان و هه‌لاوه‌سین
راستی کوتن له‌به‌ندی گرانت ده‌خاته‌ده‌ر
ئامیزی دایک و باببه، به‌تام‌تر له‌ناوی ژین
زه‌رده‌خه‌ندی مناله، له‌دل ده‌رده‌کا که‌سه‌ر
تیپه‌ربه‌ئه‌ی فریوی درۆزن، له‌من گه‌ری
ئه‌وپه‌رده‌لاده، ماکی گزی و نادروستی به
جئی کوشی دایک و باوه‌شی باوک نییه‌که‌سن

نوقمی زهلی خیانهت و لیتاوی پهستی یه
مستی ددان شکینی شیایه، له باتی ماچ
نه و باوکه پروو په شهی دژی میللهت پهستی یه
بن هاست و خوستی سووچه، که نازار نه دهن له شم
مه رچی گرینگی لوی نه بهز؛ دهنگ نه کردنه
لیوی منیش که نیستا وه ما داته پیوه مات
سه ربازی نه م وه زیفه یه، دهینی له گه رده
بن شیو که خه لکی برسی دهنوون، چاوی پروونی من
زیت و زهقی هومیده، که پیشه ی نه خه وتنه
جانیهی ده می شکاو و زمانی قفل دراو
لیو ولچی شپرز، که نیوهن شه لالی خوین
بن دهنگی یه، له باوه شی خوئی دا به خیو ده کا
بو پاشه روژ، کورانی نه بهز، لوی تو له سین
دولت به، پر له خوین مه، به لام دلنیا به زوو
نه و روژهدی که دوژمنی گه ل پهت له مل کرین
سیداره به به ژنی به رزی له به زوری خه لک
وهک پشتی پیره میردی نه وه د ساله دانه وی
نابیتته قوی ترس، نه وه بو لوی کول نه دهر
نالای خه باتی نه م گه له چه وساوه نانه وی
لاناوه تووره یی که له ژیر مات یی یا وونه
ماکا وه بهر شه پولی که وت، مه رچی ناته وی.

پارچه په کی چکۆله ی کۆمه لایه تی

نه فام و مهرزه ئیژن پیاو به پاره ژیر و ماقوول
ئه من لام وایه پیاوی پیاو، نه وی پی ی هیچ نه بی؛ پوول
ئه گه راستت ده وی، با پیت بلیم کی حورمه تی زۆره
له لای گه وره و بچووک، جی ی باوه ره، مه حبووب و مه قبوول
که سی قازانجی شه خسی خو ی وه لاناوه له ری ی خه لکا
به ته نیا ژینی خو ی ناوی، به سوودی گشتی مه شفوول
مه له ی زۆره نه وه ی بو مآلی دنیا شیت و عه وداله
له پیناو کۆشک و پاره ی ناوه ئه م حه ول و جم و جو له
ئه گه ر داریک به پیری بچه مینی، ره نگه بیشکیینی
به لام هه رچو ئی مه یلت لی بوو، دای دینی هه تا شوول
مه له ی گو می سیاست حه سته مه، حافز، مه چو ئیوی
مه حاله لی ی ره هابی، مه ن ده بی، ئامانه، زۆر قوول
به ئاواتی مولا قاتی که سیکم، دیاره هه یه اته
ئه من لی ره له کوردستان ده ژیم و نه وله دزفوول

پیلج خشته کی

لہسہر دوو شیعیری سہی عہدولقادی سیادہت

پیاویکی بہرز و زوبدہ، لہ سہیدانی موعتہ بہر
پسپوری فہننی شیعرہ، لہ ورد بینیا ثہ بہر
نہم فکرہ چہندہ بیکرہ، کہ لہ و مہ غزہ دیتہ دہر
«چاو گہرچی خوشہ ویستہ، لہ لای خاوهنی نہ زہر
نابئی بہ بی بہ سیرہ تی دل، لہ زہ تی بہ سہر.»

نہو خیتیوی بییری موقہ لہ ش و ہہستی پر لہ نوور
غہ و واسی بہ حری بینش و ئیدراکی بی سنوور
بروانہ نارہ زوی دلی بی گہردی وہ ک بلوور
«پیم خوشہ کویر بیام و بہ لام وہ ک مہ لا غہ نوور
رؤشن دل و نہ دیب ہم و خوش زہوق و پرہونہر.»

حدوت خشته کی لہ سہر ہونراوہ کانی

حاجی سہی جہ میل

كەر ویشكى دل

حهوت خشتهكى له سهەر پارچه يهك له شيعر مكاني حاجى سهى جه ميل

له موخليس بوچى ناپرسى، كه سامان داره، يالاته
به حاسته م ناوړيكي توم له لا سامان و داهاته
مرومۇچى ته بومن، نهوپهري تالى و به سهرماته
سهرم وهك پرده بازى رى، له سهر پيلاوه كهى پاته
وزهى سهر ماورهى بردم، كه خسوم نايه م، دلتم لاته
۷ «چ زستانىكى سهخت و ناله بار و پرله ئافاته
وچانىكم له دهست جهورى به دل ئامانج و ئاواته.»
نهوهى شىخىك به رازى بوى به خيو كرد و بووه شوانى
نهوهى شىتيك له لووتكهى شاخى دهرچوو، گيانى بوژوانى
نهوهى كوكن سهرى دانا، له پينا و هيچ نه يتوانى
سهرى ههلبى له حاستى مانگى رووت، نهى مؤعجيزهى جوانى
ههواى ساف و به تين و تيشكى روژى بيت و بروانى
وهكوو مهيلت له من سارده، وهكوو رووى توله من قاته
به راستى وهرزى زستان سهرده ميكي تال و ناخوشه
مهراق و داخ و ديق باوه، گهشى و شادى فهراموشه
جربوهى هوزى مهل نايه ته گوى، سهرپاكي خاموشه
له كن رووت و ره بهن نيشه، له لاي تير و ته سهل نوشه
دهماخى سازه راوچى، پوشته سهرما و سولى پى خوشه
۷ «نه گهرچى دهشت و دول و كيو و كه ژ به فرو سپى پوشه
به لام بوړاوكه رى نازا و به مييز و گورمه ل و كاته.»
له باتى خيرو خوشى و روو پيشاندىك له لايه ن تو
كه ساسى و نامورادى بوونه سيبم نهى كهزى شه و بو
هيواي خوشبه ختى تاوئيرى فيراقت داويه ته بهر خو

ده ترسم ئاره زوو و ئاواتى وه سلت به رمه ناو گلكو
له ژير بارى گرانى ماته مت دامام ده سه و نه ژنو
له ترسى هه وهوى راوچى خه مت، كه رويشكى دل نه مرو
له لانى سینه چاوى زیتته، گوئى قووت كردوو وه ماته.»
له گوئى يارى به ريز، ده ستى هوميدى مه ت به داوئىنى
سه ريكمان لى هه لئىنى، هه رچى زووتر، زوو نه خاوئىنى
مه گه ر ئاورپىكى خيتر گيانى ناشادم وه هاورپىنى
ده مى قهندت ده مى كو رپه ي دلى هارم بلاوئىنى
بزه ي گهرم و به زت، به فرى خه مانم بو وه تاوئىنى
«خه وم ئالوزه وه ك پرچت، خه يالم هه ر ده راوئىنى
به يادى تو وه پيم وايه به هيواي به ژن و بالاته»
غه نوور تو چونكى ئامانجى ره هيله ي جهورى نه م چه رخه ي
دل و گيانت، هه موو ژيانت له به ر پئى يارى قه شمه رخه ي
سه رى پر شوپرو سه و داشت له ژير پاپوشى دل به رخه ي
وه كوو ديل خو له بن ديوار و ده ركى حه وشه كه ي وه رخه ي
محاله نه رمى كه ي، رووى پئى له ژير هه وورى په ته ي ده رخه ي
«جه ميل پيت وانه بن زستانى دلدارى له پشت سه رخه ي
به هارى وه سلى يار بو پياوى وه ك تو دووره، هه يه اته.»

خودا تۆبه

ههشت خشتهکی، لهسه ر بارچه شیعریکی حاجی جه میل هاشمی

هه تانه ستۆله نیوزهلکاوای عیسیانم، خودا تۆبه
وهه مانوقمی خه تام، نیزیکه خنکانم، خودا تۆبه
برستی لی بریم باری گونامانم، خودا تۆبه
هه لهی سووچ و هه لهم گرتوو یه دامانم، خودا تۆبه
گونامم بۆته هوی ژهنگی دل و گیانم، خودا تۆبه
زه لیل و دیلی دهستی نهفسی نادانم، خودا تۆبه
«نه سیری بهندیخانه و داوی شهیتانم، خودا تۆبه
به داوینی بهزهی تو، دهستی نامانم، خودا تۆبه.»
به خیر و ناسلامهت، ئیمه لای خو قاری قورئانین
هه واداری نه حادیسسی نه بی و ئایاتی رهحمانین
له کن خو لاگری دینی خودا و نه حکام و نه رکانین
که چی یه کدهم له بییری تاعهتی یهزدان و تهقوانین
به لی به درۆموسولمانین، موتیمی نهفس و شهیتانین
له باتی بۆ عیبادهت تی بکووشین، تا کوو ده توانین
«له جیگهی زیکر و فیکر و نویتژ و روژوو، خو به کهم زانین
دزیو و چاونه زیر و خو به زل زانم، خودا تۆبه.»
له خوار و خیچی بیر و را و بهدی نه خلاق و رهفتارم
له ناراست و دروستی قهول و فیعل و پهستی نه توارم
له ئیشی نارهوا و ئیدهی دزیو و چهوتی نه فکارم
له ناپاکسی دهروون و نییهت و نیشی پرئازارم
له سستی تاعهت و له جبازی قهلبی قهلب و لاسارم
له نانه رمانی توو جواب دانه وهی نهفسی ریاکارم
«له هات و چنۆ و قسه و باسی خراب و کاری نابارم

په شیمانم، په شیمانم، په شیمانم، خودا توبه.»

له بهر پتی نه فسی شووم نا، شمور و عه قلی بیدارم

له ژیر فرمانی نه ودایه، هموو کردار و گوftarم

له ترکی نه مری باری، باری کردم، خوښی سه ربارم

نه سبب بو کوی به ناژووم نه فس و شهیتانن، جله و دارم

په نابوکی بهرم یارېب، له توبه ولاوه کوا یارم؟

به پتی کردهم له گه له وه بزووی، له قه هرت نابی رزگارم

«هه تائیتا هه لمهاویشتووه کوگایسی ناکارم

که چی هر کایه ده سکه وتی شهنه و شانم، خودا توبه.»

به خاتر شای مه دینه و مالی پیروزی مه کت، یارېب

به بی مهرزو حه دی میهر و هه راوی لوتفه کت، یارېب

بگه فریای منی بی سانه وه و ماندوو و شه کت، یارېب

له ژیر موته ی به سامی ژین، بېم ها کا شه کت، یارېب

له ئوقیانووسی ئیحسان و شه پوولی فه یزه کت، یارېب

به لیشاوی که ره م که پی بژیوی به نده کت، یارېب

«نه گه ربیت و شنه ی بینی، شه مالی روحمه کت، یارېب

له کوته له دیته ده ریه کجاری خه رمانم، خودا توبه.»

به چی ده مدا فریو نه فسم، ده لی پسی پور و چازانی

نه شه ی زهوقی نه ده بدوستان و چینسی و یژه وانانی

شه می به زمی هونه رهنه ندان و کووری نوکته دانانی

له سایه ی شیعی ری ناودارت، په سنندی پیر و جوانانی

نه دی بو نالی شاعیر تی شکا، که س ناگری لانی

نه دی بو نالی زور به ی تیرو پر نه ژیاوه، کوانانی؟

«هه تا که ی نه فسی شووم پیم بلنی تو خانی خانانی

ده لیم خوت لی نه گوری، تو زی بانانم، خودا توبه.»

به داوی نه فسی سه رکیشم، گرفتارم، که نه فت و دیل

نهوی ویزدان و دین بیتزاره لی، نه و پیتم ده کاته ته حمیل
له شانم باره، بارستایی تاوانم به قه د قه ندیل
له ژیر باری گونا هانم، جده و بوو پشت و شان و پیل
به تان و پوی سپی چۆنی وه شتیرم رووی ره شم وه ک قیل
به هیوای چو وونی بالا، سهر فی عومرم کرد به قال و قیل
«له قالوری له شم ئالا، په رقی ریش و کهوا و مه ندیل
له دهس مندالی دل دا بوو کی بارانم، خودا تۆبه.»[^]
به زه لله ی نه فس و شهیتانی دهنی دا هه لخلیس کام
نه ناره هیژ و توانای راپه رینم، ده ست و پی شکاوم
هیوای هه ستانه وه م کوا، تازه تامل نوقمی زه لکام
له نافه رمانی به و لاه، نه بوو کرده م، وه تی ژیاوم
گومان ناکه م له پاش مه رگم، به باشی کهس بباناوم
له دیوانی جه زادا مل که چ و سه ر شوپرو دامام
«نهوا پر بۆته وه سه ر چاوه و جوگه ی دل و چاوم
به دار و به رد و پووش و خوئی تاوانم، خودا تۆبه.»[^]
نهوی دین پی قه بیح بوو، نه فسی به د فیه ر دایه ده ر خواردم
له ته قوا و تاعه تی کردم، له خاسانی هه لا واردم
به هاوری ناسپاس و وه سه سه ی خه نناسی نه سپاردم
نهوی بی نه مری تۆبوو، پی می کرد و خوئی لی بواردم
به شاباشی دروو بوو، ره نه جه رۆ خوّم، بو نه به د ئاردم
وشک بوو سیبه ری ئاواتت و ما ئاهی سپرو ساردم
«که چی به و حاله وه هه وری به زه ت بارانی بو ئاردم
که فرمیسکه و به خورده رژی له چاوانم، خودا تۆبه.»[^]
خوام هه ر قوی خودای عالم، که پشتیوان و یارم بی
له هه ر ده رد و به لا و ره نه ج و موسیبه ت ئاگه دارم بی
شفا و ده رمانی زامی دل، ته بیبی حالی زارم بی

به تیشکی نوور و فه یزت، شه می گلکوی تهنگ و تارم بی
قه لهم کیشی گونا و قه ول و فیملی ناله بارم بی
عه تابه خشی له قا و هم نیمه تی دارولقه رارم بی
«ده بی هرخوت به چاوپوشین و لوتفت یاری کارم بی
که نه شکینم له گه ل تو عه هد و په یمانم، خودا تو به.»
غه نوور سه دهینده بیمار و هه ژار و خار و مسکین بی
هه تا مردن که ساس و لیو به بار و مات و غه مگین بی
له دهرکی باره گای نه قدهس، وه پاری، چاوبه نه سرین بی
به هیوای هیچ مه به تا گوی به فرمانی شه یاتین بی
نییه جوابت مه گهر پیلاوی پی ی پیاوانی ئایین بی
مه گهر خاک کی دهری مهردانی ته قوا و تاعهت و دین بی
«جه میل ریئت ناکه وی تو سه ر به خودا خوازی به خشین بی
به هیوای ئاوریک کی پیری پیرانم، خودا تو به.»

پنج خشتہ کی لہ سہر ہونراوہ کانی

ماموستا کہ ریم فیدایی

دوو مژۆلت

بېنچ خشته کی له سه ر بارچه یه کی ماموستا که ریم فیدایی

تاراندى هوش و بیرم، غه لبه نگی دوو مژۆلت
 شیشه ی دلت شکاندم به سه نگی دوو مژۆلت
 وادیاره من ده کوژن، تفه نگی دوو مژۆلت
 تی په ربووه له جه رگم، خه ده نگی دوو مژۆلت
 ۵ دووا چۆری خوینی کیشام، سووره نگی دوو مژۆلت
 به رقی بزه ی نیگارم، گرتمی له ریوه، چبکهم
 وهك که کره تاله زارم، بارم له لیوه چبکهم؟
 لای دل به ری عه یارم، جوابم جنیوه، چبکهم
 دهردم گرانه یارم، حالم په شیوه چبکهم
 ۵ له کوئی دلّم وه شیّرم له چه نگی دوو مژۆلت
 هه ربه و گوناچه کوردم، پیّت وایه سه ربزیوم
 پیّت موسته حه ققی زه جر و زیندان و دار و چیوم
 توقیم له به ندی زولفت، ویلی نزار و کیوم
 ترسام و راچه نی دل، هی نیسیکی داله لیوم
 ۵ تمیزم که دی عه زیزم، به رهنگی دوو مژۆلت
 نه بروته قیسه کیش و برژانگه شیشه دلّمه
 بزته که قووتی رووحه، گرژیته نیشه دلّمه
 نهوین و جوان په رستی، نایین و کیشی دلّمه
 چاوت مه ی و مژۆلی به نگ و حه شیشه دلّمه
 ۵ مه ست و خوماری کردم خوبه نگی دوو مژۆلت
 تیشکی جه ماله که ی تو، ناسوی پر هیوا کرد
 دل کولمه ناله که ی تو، زامی هه موو دهوا کرد

تیسیکه

بېرورده خاله كهي تو، وردبيني شمارهزا كرد
بوچاوه كاله كهي تو، كاتي دهبوومه شاگرد
۵ زانستي فيري من كرد فهرهنگي دوو مژولت
نهويني ناگرينت، سووتاني گياني خهستم
دل كهوته به رههيلي شهست تيري ديق و وههم
چار دهوري لي ته نيوم، هييزي قوشوون و ماتهم
شاري دهرووني گرتم، كاتي به له شكري خهم
۵ فهرماني هييرشي دا، سه رههنگي دوو مژولت
پلاري چاوكه ژالم، شكاندي شيشه يي من
ده گريته مل وه بالم، فهوتاني ريشه يي من
گابوره سهگ به حالم، كاري هميشه يي من
شهوتاسه حهر ده نالم، گريانه پيشه يي من
۵ زامسي به ژانه تيري بي دهنگي دوو مژولت
ناشق كوژي سه وابيه، به بيو و باوهري تو
پيكاني دلمه پيشه يي په يكاني تيژپهري تو
حافز و ره ي به هييزه بو مه عره كه و گهري تو
وهك روستم، فيدايي، ويستاوه بو شهري تو
۵ سنگي مه تاله بي شك بو جهنگي دوو مژولت

زولفی تەناف

بېنج خىشتەكى لەسەر پارچە يەك لە ھەلبەستەكانى مەلا كەرىم فېدايى

نازدارە، فېداي پرچى رەشى ۋەك حەبەشى تۆم
سوتاي گرو شۆقى مەنە و كۆلمى گەشى تۆم
حەيرانى سېي و ناسكى ئەندام و لەشى تۆم
«ئەي دولبەرە! قوربانى بىرۆ و چاوى رەشى تۆم
ۋەك فېتنەيى خىستۆتە عىراق و عەجەم و رۆم.»
ئەوروومەتە ئالەت كە گۆلى بولبولى كوردە
بىسكت پەتى خىنكانى دەمارى زلى كوردە
ھەرتالى لە مووت پىئوھنى قاچ و قولى كوردە
«ئەوزولفە كەمەندەت كە تەنافى مىلى كوردە
من كورد و بەخت رەش، دە ۋەرە بىخەرە ئەستۆم.»
كى تىرى بىژانگت لە دلى داۋە، شەھىدە
كى ماري قىزى تۆي لە مل ئالاۋە، شەھىدە
كام كوربە جەفای تۆۋە سەرى ناۋە، شەھىدە
«ھەركەس كە لە مەيدانى تۆكوزراۋە، شەھىدە
بىم كووژە، من ئەو شۆرەتە باۋىمە سەر خۆم.»
مىستى نەتەۋىستى لە دلى دەربەدەرم دە
ياتىشە لە رىشەي تەمەنى بى سەمەرم دە
شمشپىرى دوو ئەبرۆت لە كەمەرىالە سەرم دە
«بىرژانگى ۋەكوو تىر لە سىنە و جگەرم دە
تابىخەمە ژىر پىت، سەر و كەللىيى ۋەك گۆم.»
بىم كووژە، بەلام لىيوى رقىم لى مەكروژە

دل هۆگری سیننەت بوو، لئی دامەخە کۆژە
ئەگریجە لەسەر کۆلمە دیاردەیی شەورۆژە
«ئەو پەرچەمی شیئرت کە لە سەر روومەتی رۆژە
هەك پەرچەمی ئییرانە، وە دەركەوت لە ئاسۆم.»
بەژنت بوو سییدارە لە تیرە و رەگەزی کورد
تیری نیگەت خەلکی گەلی کوشت و لەناو برد
خنجیری مژۆلت لە جگەر دام و لەتی کرد
«شیئرت بە برۆی شیر، دلی کوردی دەکاورد
رۆژت بە حەرارەت بوو، بری هیز لە ئەژنۆم.»
بەستی دەس و پییم، تالی قژ و پەرچەمی خاوت
تاساندی سەرم، هۆشی برییم سیلەیی چاوت
برژاندی دلم، تینی ئەوینی لە ئەکاوت
«سووتالەش و ئەعزام، لە تاوت، بە هەتاوت
عالم هەموو بیزارە لە بەر دوو کەل و بوۆم.»
گورچووبەرە مستت، دەشکیینی کەمەری کورد
زللەت بە گور و هیزە، دەتاسیینی سەری کورد
پەیکانی مۆژەت کردی کوناسی و جگەری کورد
«چالی چەنە کەت بۆتە بە قەسری قەجەری کورد
گرتووم و بی سوودە دووسەد شیوون و رۆرۆم.»
ئەی شوخی جەفاپیشەیی لەش ناسک و دلرەق
سەودا سەری بەر پیتە سەرم، مەیدەرە بەر شەق
شادی مەکە پییم، دوژمنی بەدکارە و ئەحمەق
«خوینی نەتەوت مەژە ئەتۆ، چیدی بە نامەق
بی رەحمی بە بالای کوری کوردی بکەیی کۆم.»
حافز کە تەمای پیتە لە مەرکات و فەسلدا
چی مەیبوو لە ریی وە عەدی بی دیدار و وەسلدا

داخم که سه فای جهنمی و سالت به فصل دا
«چیدی مه ده نازاری فیدایی له نه سل دا
ه هاو خوینته نهی یاری دل نارامی سه مه ن بوم.»

وت و ویتز له گهل به ختی کلؤل و خه والوو

بیئنج خشته کی له سهه پارچه یهک له هه لیه سته کانی ماموستا که ریم فیدایی

ئه ی پهری سهه به ست و ئازا، گهر ئهوی ده یلیم، ههوی
بوچی قه د جاریک له جاران، ریت له مالم ناکهوی
دیاره تۆنوو ستووی له گوی گادا، کش و ماتی خهوی
«ئه ی فریشته ی به خت گرتوو، هه مده می روژ و شهوی

تا به که ی چاوت له خه ودایه و خه وت لی نارهوی.»

راپه ره با پیکه وه ته گبیر و راویژی بکهین
بیری رزگاری له بهند و داوی خوین ریژی بکهین
باسی خه لک و تاقم و چین و هه موو توژی بکهین
«هه سته توخوا دابنیشه، باوت و ویتزی بکهین

ماوه ییکی دوو به دوو بدوین له باره ی مه عنهوی.»

ئه ی مه لی ئیقبال نه گهر تۆروو له خیر و لاشه پی
دوژمنیکی راسته قینه ی زور و ته زویر و زه پی
گهر له گهل نه م خه لکه دا، هاوبیر و هه ست و باوه پی
«من به کوردی ده تدوینم له و خه وه ی گهر راپه پی

مورغه پیروزه ی له بو کوردی ره شید و دل قهوی.»

بازی شانازی وه ره، خومت له بن سیبهه به خه م
باله ژیر سایه ت ده می کۆرپه ی هومیدم وه به خه م
ناکری بی تۆله که ل نه سپی مواردم سهه به خه م
«با به وردی باوه رو بیرم له بو تۆده ره به خه م

به لکوو ده زمانی برینی دل له کن تۆده س کهوی.»

من وه تی ژیاوم، دژی شای خو فروش و جهرده بووم
زیلدی سهه سه ختی رژیم پیسی نه و نامه رده بووم

گەرچی دایم ژیر چه پۆك و دیل و كۆیلله و بهرده بووم
«چون له نیتو خاك و زه مینى كورددا پهروهده بووم
مردم و ناكهم مه تا هم سەر له بۆدوژمن نهوى.»

تاسه فای قهندیلى به رزى مامه كۆيانم هه بى
سه یرى ههوشین و گهده و سەرله ندى شیخانم هه بى
ناوى سافى هۆمل و چاوگه ی كهلى خانم هه بى
«تاكوو به فراوى سهرى كوستانى كوردانم هه بى

نامهوى یه خچال و قهسر و باله خانه ی خوسرهوى.»

دل به لووتكه ی شاخ و به ندهن، وهك هه لۆ خووى گرتوو
ژینى قالاوم له لازور په سته، قهده نهم ویستوو
رووبه سهر به رزى له سهر به رزى ژيانم كردوو

«رووحى كه وبارم كه وافیرى چیا و كه ژبووه

كه ی به ناوودانه یى دوژمن ده بى مات و كهوى.»

گهر مه تا مردن فه قیرو و بى نهوا و رهنگ زهرد بىم

یا وه كوومه جنوون له نه شكهوت و چیا و بن بهرد بىم

شهرتى پیاوان بى به نامهردى نه ژیم، ههر مهرد بىم

«سه دئه وهنده ی دیکه رووت و قووت و خاوهن دهرد بىم

چونكه كوردم، وا دهزانم بوومه سولتانی زهوى.»

دهم له زاراوه ی عه جهم بیزاره، مه جبوورى دهكهم

دل دهلى تا هم له گه ل بیگانه ناجوورى دهكهم

ماك و ریشهم ماده، چون تیکه ل به ناشوورى دهكهم

«من زمانىكى په تى كوردم هه یه و دوورى دهكهم

له و زمانى ئاره ب و تورك و زمانى په هلهوى.»

هه لوه دای كیو و كه ژ و ده میال و باسكه و باسكم

شیتى چاوبازیكى كه و په فتار و دیمه ن ئاسكم

تۆبلى ی بۆم دهس بدا باویمه نه ستۆى باسكم

«داغدارى دولبەرىكى شوخ و شەنگ و ناسكىم
۵ دلبەرىشانم لەبەر كاكۆلى رەشمارى ئەوى.»
عیشقى پىرى كارەساتىكى بە حافىز كوردووه
يەك كەرەت ھەست و شەوور و عەقل و فامى بىردووه
تاو تووى بى مەيلى لىوئاللىك نەخۆشى خستووه
«دەردى عیشقى كىژە كوردى و افىدايسى گرتووه
۵ ھەلدە رزى، تىك چووه خۆراك و قنىيات و خەوى.»

له سهەر دوو ریم

بیتنج خشته کی له سهەر بار چه یهک له هونراوه کانی ماموستا مه لاکه ریم فیدایی

من له سهەر نهو گوله خووم نوقمی غهم و حهسرهت کم

یا له ری ئی ئهم گه له خووم تووشی ههزاره حمهت کم

دل ته ماداری وهفا، یانه جهفا و زیللهت کم

«من دهبی شین له بو کولمی به خال و خهت کم

ه یا دهبی شین له بو چاره رهشی میللهت کم.»

من دهبی گوی نه دهمی، هه رچی که لی مان به سهری

یا دهبی خووم بکم ئاماده له بو هه ر خه ته ری

نابی چاوم له وه بی، دیاری کرا روژی به ری

«من دهبی داخ و خه می کورد له دل بهر مه ده ری

ه یا دهبی له و خه مه دا، جهرگ و دل م له ت له ت کم.»

من دهبی مافی گه ل و کوم ه له کم ژیر پانی م

یا دهبی چی هه قی میللهت بوو، ددانی پیانی م

ئهی دوستی گه له، چون خوومی له پی نا و نانی م

«من دهبی مۆر له سه ری لی و زمانم دانی م

ه یا دهبی گهردن و مل، فی ره ته ناب و پهت کم.»

من دهبی داری ئه وینداری له دل ما بروی

یا بکم شو رشی رزگاری، هه تا بو م ده لوی

له سهر ئهم ری گه برۆم، تا کوو به ری پی م ده سوی

«من دهبی باسی شه هیدانی گه لم کم به جوی

ه یا دهبی باسی قزو به ژنی شل و قامهت کم.»

من دهبی هه ر له سهر ئهم میلله ته برژی خوینم

هه ر له سهر مه ردی و ئازایه تی بی ری و شوینم

یا نه، مل کز کهم و له و بارهوه کهس نه دوینیم
«من دهبی سام له سه ر ناحهزی گهل بنوینیم
یا دهبی خوّم به بی غیرهت و بی مهیبهت کهم.»
من له ری می مافی گهل و به رزی وه ته ندا بمرم
یا له دلّ داری به دهر، مییچ له دلّ رانه گرم
ناکری من خه می دوا که وتووویی کورد دانا گرم
«من دهبی شویننی جه وانانی شه میدم بگرم
یا له ژوور دهر نه کهوم، بییری مهل و دهر فتهت کهم.»
من به ماچی دهم و مهی راببری روژ و شهوم
یا له بهر دهر د و خه می خه لکی سه عاتیک نه خهوم
یا دهبی ناحهزی میللهت بکه مه پیشرهوم
«یا دهبی ناکهس بگرم، له کهسم دوو رکهوم
یا کهسم بگرم و خوّم تووشی خه م و مهینهت کهم.»
وهک هه لوژیننی به سه ر بهستی له سه ر نه و که له کهم
یا به ره و زور ته مهنی پهستی، میوانی قه له کهم
دهبی بو به خته وهری میلله ته کهی خوّم په له کهم
«یا دهبی شوّق بدا روژی نه جاتی گه له کهم
یا دهبی تا دهر مرم، روو له شهوی نه کبهت کهم.»
خه فتهتی دوو به ره کی، دهوری دلّ و میشکی ته نیم
هه بینا داخی دهر وون، خویننی رهگ و موخی چنیم
بوّم نه گیرا هه رچی کردم له مه باش تر ته سمیم
«یا دهبی مل کهچ و سه رشوړ له نیو مال بژیم
یا دهبی روو کهمه کهژ، ته رکی هه موو له ززهت کهم.»
من که دوو ریتم له بهره، دیاره به ره و دوو مه زلم
چونکه لیتم روون نییه بو کامی ده چی ناو و گلم
جا رزم، مات و کزم، عاجز و دلّ پر له کولم

«ریتگهیی من دووره، چبکهم، چسی یه ده زمانی دلّم؟
ه رووله پهستی کم، یارووله کهلی عیززت کم.»
گویه نووسراوه له چاره‌ی هه‌موو مه‌خلووقی خودا
که بری خواوه‌نی سه‌روهت بن و باقی دی؛ گه‌دا
دیلی به‌رگی که برابۆله‌شی هه‌شتاله سه‌دا
«کۆیله‌یی کورد ده‌لین ره‌حمه‌ته، حالی به؛ فیدا
ه گه‌ر نه‌وه ره‌حمه‌ته، چۆن مه‌یلی به‌زه‌ی ره‌حمه‌ت کم.»

پینچ خشتہ کی لہ سہر ہونراوہ کانی

ماموستا قانیع

پیلج خشته کی

له سهر هونراوهی ماموستای خوالی خوشبوو: قانبع

چی به سهر من بی، له سهر نهم نیشتمانه جوانه یه
 تووشی هرچی بجم، له ریئی نهم خاکی کوردستانه یه
 خوشترین جئی سانه و هم نهم قوژبنی زیندانه یه
 «ئاخرین مالی ژیانم کونجی به نیدیخانه یه
 ۵ نهم که له بچه مه لحه می زامی دلی دیوانه یه.»
 من وه تی که وتوو مه گرتو و خانه باشتیر بیر نه کم
 بونه جاتی گهل له دهس بیگانه راو ته گبیر نه کم
 قه فقه فی ده سبه نده وا کورپه ی دلی پی ژیر نه کم
 «زور ده می که چاوه پروانی زرزپه ی زنجیر نه کم
 ۵ سهیری نهم زنجیره کهن، وه ک زیوه ری شاهانه یه.»
 کیژی رزگاری ده خوازم، سهر ده بی دانم له ریئی
 ماره یی نه و گیانی شیرینه، نه ویشم داوه پیئی
 به و تهنافی گهر دنم، پرچی ببه ستی، جوانه لیئی
 «بووکی نازادیم نه وی و خوینم خه نهس بو ده ست و پیئی
 ۵ هه لقه هه لقه ی پیوه نم بو پلپله و له رزانه یه.»
 تا کوو به ندم لی گرانتر بی، زهریف تر قال نه بجم
 بینه ده ر، زیاتر به سهر به ستیا نه بدال نه بجم
 من هه قم، روژی به سهر گشت ناهه قی دا زال نه بجم
 «گهرچی دوژمن وانه زانی من به دیلی لال نه بجم
 ۵ باش بزانی، کونجی زیندانه قوتابی خانه یه
 پیاو هه تا زورتر له به نده بی، به ئیمان تر نه بی

تاوه میننی ههست و بیرو باوه پری، جوان تر نه بی
تاله بهندا رامگری، دوژمن هه راسان تر نه بی
«بیری نازادیم له زیندانا فراوان تر نه بی
۵ قوربه سه ر نه و دوژمنه ی هیوای به به ندیخانه یه.»
داغ و نه شکه نجه و سزادانم شتیکی عادی یه
جه زره به ی سه ختم نیشانه ی نه و په ری بی دادی یه
دار و په تک و گولله هوی رووخانی نیستی بیدادی یه
«گرتن و لیدان و کوشتن، عامیلی نازادیه
۵ توپ و شهست تیر و که له بچه، لام وه کوو نه فسانه یه.»
بوخه باتیک هه ول نه دهم، دوژمن له خاکم تار بکا
راپه رینیکم نه وی، پی شیلی نیستی عمار بکا
چاوه پری یه که هیترشم، راوی به ره ی زوردار بکا
«چاوه پروانی شوپشیکم عالمی رزگار بکا
۵ میلله تم بوئه و مه به سته کرده وه ی شیرانه یه.»
شیعری من رووخینه ری کوشکی زوحاکی به دفه ره
نه سلله حه ی قورسم؛ دنه و هان دانی خه لکی بو شه ره
توپی پینووسم به ره و دوژمن به هیتر و تیتر په ره
«چه کی شوپشگی پری من، نووسینی بیرو باوه ره
۵ راپه رینه، هه لمه تی پر نه عره ته ی کوردانه یه.»
من وه تی هه م، ژیرده سی داگیرکه رانی روو ره شم
گویه نووسراوه له چاره م، هه ر که نه فتی بی به شم
بووکی سه ربه سستی به کوپری دژ، ده گرمه باوه شم
«گدر به نازادی نه ژیم، مردن خه لاته بو له شم
۵ نوکدری و سه ر دانه واندن، کاری نامه ردانه یه.»
من به قوربانی ولاتی خووم و گشت کیوو که ژیم
شه رتی پیوان بی هه تا ماوم به سه رشوپی نه ژیم

حافزم، ئىتر قىبول ناكەم لە دەربار ورژىم
«قانىم، ئىمرۆلە زىندانابە ئازادى ئەژىم
سەدەزار لە عنەت لە وهى، وانۆكەرى بىگانەيه.» ۵

ئەي دولبەر

پېنج خىشتەكى لەسەر پارچە يەك لە ھەلبەستە بە نرخەكانى
خوالى خۇشبوو مامۇستا قانىيى نەمىر

ئەي دەم كولى روومەت گۈلى گۈلزارى ھەموو شۆخ
سەرتۆپى ھەموو چاومەس و عەييارى ھەموو شۆخ
ئەي گۈلپەرى ناز پەرورەرى سەردارى ھەموو شۆخ
«ئەي دولبەرى قەد عەرپەرى سالارى ھەموو شۆخ
۵ مەجبۇبى ھەموو عالەم و نازدارى ھەموو شۆخ.»
يەك زەرپە لە ئەنوارى مەلاحەت بنوئىنە
يەك قەترە لە جۆبارى لەتافەت بنوئىنە
يەك شەمە لە ئاكارى ئىشارەت بنوئىنە
«يەك نوكتە لە ئەسرارى نەزاكەت بنوئىنە
۵ ۋەك بەختى ئەمىن رەش بىكە بازارى ھەموو شۆخ.»
خۇش دىمەن و رەفتارى ۋەكوو تۆنىيە، حاشا
تەنيا گۈلى گۈلزارى لە نىو باخچەيى پاشا
سەروى لەبى جۆبارى، لەگەل شەرم و حەياشا
«تۆ دولبەرى عەييارى لە بازارى تەماشاشا
۵ باجگىرى ھەموو سەلتەنەت و بارى ھەموو شۆخ.»
سەربازى موژەت وازى لە كوشتار و ستەم بى
باشارى نەكارەنگە ئەگەر رۆم و عەجەم بى
ئەم شارە ھەموو دولبەرى مومتاز و يەكەم بى
«تيرى نىگەمى چاوت ئەگەر مەيلى عەدەم بى
۵ ۋىرانى ئەكايەك نىگەمەت شارى ھەموو شۆخ...
پىنووسى قەزانە خىشى بروى تۆيە لە دەسيا
نەققاشى قەدەر، خال و خەتى تۆيە لە دەسيا

مەشتاقى سروشت، تالى قزى تۆيە لە دەسييا
«ئوستادى ئەزەل، رەسمى قەدى تۆيە لە دەسييا
۵ مەربۆيە وەمالەت بوو پەرگارى ھەموو شوخ.»

بى مەيلى و زىز بوونتە، حالى منى شيوان
تۆران و بيانووتە، وجوودى منى فەوتان
لالووتى و گرژيىتە، پەژارەى منى خولقان
«زوانەى گپى دووريتە، دل و جەرگى سووتان

۵ بى عارە دلەم بو شەرەرى نارى ھەموو شوخ.»

پىر بووم، نەگە يىشتم بە ويسالى مەھى تابان
رووى دەر نەكەوت تاوى لە ژىر ھەورى نىقابان
نامبۆيە لەبەر چاوم نىتر شار و خيابان
«مەستانە سفەت روو ئەكەمە چۆل و بىابان

۵ خۆم دوور ئەخەم ئىمپرۆلە ئاسارى ھەموو شوخ.»

بى بايى يە عەقلى من و سەرپوشتەيى قانىع
چون خالى يە گىرفانى من و كىسەيى قانىع
بى سوودە وتەى حافز و فەرموودەيى قانىع
«بى تامە برا شىمىرى من و نوكتەيى قانىع

۵ بازارى نەمانوكتە و ئەشعارى ھەموو شوخ

پیلج خشته کی له سهر هونراوه کانی

ماموستا هیمن

چهن پارچه شیمری ماموستای زانا
ته خمیسیم کردوون، نهک ته و او مانا
زورم هول دا، ههرگیز نه متوانی
تیکه ل بسم له گه ل هه لبهستی جوانی
نه و یاقووتی سوور، من مووروه شینهم
نه و په شیم و ماهووت، من په رۆی پینهم
نه و هه لوی به رزی سهر دوندی یاله
من خهریک چینهم لهم په یین و پاله
له شیمری نه و دی بوونی سهر بهستی
من داری په ستییم درایسه دهستی
نه و گهره کیه تی رزگاری خه لکی
منیش بوومه ته سهر باری خه لکی
کی بی نه زانی فهرقی نه م دووانه
له زه میننه وه تاناسمانه.

پینچ خشتہ کی لہ سہر

ہونراوہ کانی ماموستا ہیمن

گلینه‌ی شاعیر

پینج خشته‌کی له‌سەر هونراوه‌یه‌کی ماموستا هیمن

نه‌گەر خزمه‌ت به‌لیقه و ماوچ پر نه‌جر و سه‌وابی با
له‌ناو کۆمه‌ل نه‌ده‌بووا پوول په‌رستی هینده‌بابی با
هه‌بابریا که‌سی وه‌ک من دلی پر تین و تابی با
«نه‌گەر خه‌رمانی عومرم نیسته‌کانی پاکی بابی با
_ به‌مه‌رگی تۆمچورکیم به‌دل دا نایه‌بابی با.»
نه‌وه‌ی من زۆر دره‌نگی تی گه‌یشتم خۆزگه‌زووبایه
له‌عومرم خویندن و زانین به‌میشکم دا نه‌چووبایه
ده‌بریا شوانه‌و تلیک بام و چهن چوارپیم له‌دوو بایه
«هونه‌ر گه‌رمایه‌یی به‌دبه‌ختی و نه‌گه‌ت نه‌بووبایه
_ به‌شی من بۆده‌بوو چاره‌ره‌شی و خانه‌خرابی با.»
ده‌خۆم سویندی به‌قورنانی خودا و په‌رتووکی ئاویتسا
له‌زانستگه‌ی به‌شهر دۆستی که‌سی نه‌یخویندوه‌هیستا
فه‌قی دووکه‌س له‌ده‌ردی خه‌لکی حالی بایه‌تاویتسا
«له‌کوی حالی من وتۆوا ده‌بوو نه‌ی خۆپه‌رست نیستا
_ نه‌گەر دنیا ئوسوول و قانیده‌و نه‌زم و حیسابی با.»
ته‌باشای ده‌فته‌ری ژینم که‌ساقی، لیك ده‌ئه‌وراقی
نه‌گەر دۆزیته‌وه‌شادی له‌نام و ژیریاساقی
که‌وا بوو عومری فانی م بۆچی یه‌بینه‌مه‌یی باقی
«به‌جامی باده‌تیر نابم، نه‌گەر مه‌یلت مه‌یه‌ساقی
_ گلینه‌ی خۆم ده‌نیرمه‌خزمه‌تت بۆم تیکه‌تابی با.»
له‌کووپه‌ی تایبه‌تی خیرا پری که‌و بمده‌ره‌ده‌ستی
ده‌باوه‌یخۆم و رزگار بم له‌دیلی و مه‌ینه‌ت و په‌ستی
له‌دنیا بۆ که‌سی نه‌یچه‌شتبێ قه‌د تامی سه‌ربه‌ستی

د ۱۸۲ (هه‌تی)

«هموو عومری نه به د تی دانییه خوشی و ده میك مهستی

۴ خدر ناوی حه یاتی بوچ بوو فیری شهرابی با.»

میشك و قه ل له بازارا نه ما، بوونه كه بابی شیخ

تری دهس ناکه وی، پاکی کرا کووپه ی شهرابی شیخ

وهره گوی بگره نه غمه ی عوودوسی تار و روبابی شیخ

«وه بهر من نایه لی لیره ش مه ی و ساقی، جه نابی شیخ

۵ دناله ولا شهراب و حوری باهر بو جه نابی با.»

ل ۱۷۴ (رهینم)

هیلانهی به تان

بینج خشتهکی له سهه شیعر یکی ماموستا هینمن

نه گه نه و یاره بی ره حمه بپرسی قه دهه والی من
 ده زانی چون به مهینهت راده بووری مانگ و سالی من
 له دوژمن واوه کی ده گریته مل دهین و وه بالی من
 «نییه باکم نه گه زالم شکاندوو یه تی بالی من
 ۵ نه وه سهخته که وانگاته گوئی کهس ناله نالی من.»
 شنه ی بای وه عده په یدا بووله به فری سه رکه لانیدا
 گلوری کرده وه رندوو به سه شاخ و ته لانی دا
 چرو کوئچکه ی لق و پوپ و چلووک و سه په لانی دا
 «به هار هات و ته بیعت حوکمی نازادی مه لانی دا
 ۵ له ناو کونجی قه فهس دا دیاره نیستا چونه حالی من.»
 له سه لووتکه ی چیا سیره ی هه لوی سه به رز و نازادی
 له کوساری چریکه ی باز و قاسپه ی که وله هه لادی
 له سه داری نه وای قومری له گه ل سهروه و شنه ی بادی
 «له گولزاری ورینگه ی بولبولی سه ره مست و شه یدا دی
 ۵ به لام نایه جریوئکیش له هیلانه ی به تالی من.»
 له سه زارم وه لاناچی هه تا گوئی قه بری ناوی تو
 دل و دینم، هه موو ژینم ده کهم قوربانی چاوی تو
 له دهستم داوه هوش و بیرو ته دبیرم له تاوی تو
 «له سه رناچیتته دهه ساتی خه یالی بسکی خاوی تو
 ۵ نه گه چی تی گه یشتم چاوه کهم خاوه خه یالی من.»
 نه ری بازی له خورازی، ده منی رامی مه بو نابی
 نه ری ته رلانی جوانم بوچی هاو رازی هه لونیابی

گوتی سوورم له گه ل بولبول مه تا که ی گرد و کونابی
«نه ری نه ی ناسکه که ی ناسک، مه تا که ی دهسته مۆنابی
نه ری پیروژه که ی خوش فری، مه تا که ی نایه مائی من.»

مه تا بوخوت به لیتنت دا، به دووتا چهن وه لامم نارد
گه لیک چاوه ری بووم و مه لم کیشا هه ناسه ی سارد
به ناوات و هومید و تاسه وه چهن مانگ و سالم بوارد
«کوتت بوت دیمه جی ژوانی، هه زار سویندت به شالم خوارد

له نامی ناشقانه ی من بترسه نه ک له شالی من.»

ورچ پاره ی هه بی، خه لکی ده که ونه شوینی، کویرانه
نه ره ستوو بی دراو بی، په خمه یه له م کاوله ئیرانه
نه گه ر په یکان له بن پیتا بوو، ده نگت دی دلیرانه
«که مالت بی، که مالت بوچی یه له م شاره ویرانه

که مائی دهوله مهن دی دی، گولم نه ی ویست که مائی من.»

نه گه ر نه ختی وه فای ببوایه نه و شوخه په لک زهرده
ده بوو زوو تی بگا پاره په رستی کاری نامهرده
که ساس و مل که چم بو یه دلی بو من وه کوو به رده
«نه گه ر ده یزانی مانای خوشه ویستی نه و کچه کورده

به سه د یاقووت و گه ومه ر نه یده دا فرمیسکی نالی من.»

به سام و ترسناک و تووش و ناخوش و سرو سه رده
سه رین به رد و لیفهم ناسمان و رایه خم هه رده
شه وی و بو منی ناخر شه رو بی مال و چول گه رده
«رهش و تار و دریتز و پرله نازار و خهم و ده رده

به لئی شه وگاری دوووری بوو سه راسه ر ژینی تالی من.»

۱۹۶۵ (هین)

گۆمی خوین

بېنچ خشتەکی لەسەر ھاڵبەستەکانی ماموستا ھێمن

دلت بېردم لە سېننى ھا شت و نۆرا
مەلت واسېم بە کەزىيە و بەژنى شۆرا
بە جىت ھىشتەم لە ناو شىن و شەپۆرا
«عەزىزم بۆچە تۆراوى لە خۆرا

چ قەوماو، دلى تۆبۆچى گۆرا
کە تۆرۆيشتى بۆمىن دەرد و خەم ما
قەناسەى بى کەسى و فرمىسكى چەم ما
کەژى ھىوام لە ژىر بارستى تەم ما
«ئە تۆوا زوولە بىرت کردم ئەمما

فەرامۆشت ئەکەم شەرتە لە گۆرا.»
و تى تۆزىزى مەن کارم کراو
لە ژىر بارى خەفەت پىشتەم چەماو
لە حاندم دل رەقى، رەحمت ئەماو
«لە مەن راخۆخە تايەك رووى ئەداو

ئەدى بى مەيلى بۆرووى دالە تۆرا.»
لە تۆرايە خەم و دەرد و کولى مەن
بە دەس تۆيە رووناكى مەنزلى مەن
لە باغى ژىن ئەتۆي تەنيا گولى مەن
«ئەسىرى کەزىيە تە کۆتەرى دلى مەن

دەبىن حالى چ بى کۆتەر لە تۆرا.»
لە سەر چى زىزى زۆرت بۆپەروشم
لە دەستەم داو و ژىن و روژى خۆشم
دەبىن وەك تەازىيە داران رەش بۆپەروشم

«سەر و مال و كەمال و بىر و هوشم

۵ لە نەردى عيشقى تۆدا پاكى دۆرا.»

بە ئامم سىيس و ژاكاوه گولسى ژين

بە بەژنى من بىراوه ماتەم و شين

لە سەر روم ئاشكرايه شوينى ئەسرین

«لە چاوم دى بە خور فرميسكى خوينين

۵ كەچى ئەم گۆمە خوينە هەلنە چۆرا.»

هەموو يارانى مەجلىس دەس لە ناو دەس

بە شوين ئاواتى خۆى دا رۆيى هەر كەس

بە جى ماوم منيش داماو و بى كەس

«من و لاشەى پەپولە ماينەوه و بەس

۵ شەوى دوورى شەميش تىواوه لە گۆرا.»

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including phrases like "بە ئامم سىيس", "لە سەر روم", "هەموو يارانى", "بە جى ماوم", "من و لاشەى", "شەوى دوورى"]

ل ۲۰۶ (هفت)

تیهه لکیش له سهه پارچه هه لبه سستی ته شه نا ناسوری دهروون

مه ریتز

+ وهره ساقی دههوی نهو شوخه می دل کهم کهم
 کووده تایه که له دژی دیقی دل و وهره مه کهم
 مه چزان دوومی به جامیک و دوو نامری کول و کو
 + لوزوم به رده سهری، نامهوی جورعهی کهم کهم
 + ته شه نا بوته وه ناسوری دهروونم دیسان
 جیاله سهه خوشی به چی چاره یی نهه ده ردهم کهم
 لیم وه سو هاته وه سهه رله نوی، برینی کوتم
 بزامی کوته و به مه یی کوئی ده بی مه لحه م کهم
 + تانه روو خاوه بلا پری له خوشی و مه سستی
 مهی و مه یگیرو دهف و نهی له وه تا غم جهه م کهم
 تا کوو کاول نه بووه هوشی تی اربا بیرم
 + تازه پیی ناوی نه من هوده یی خووم مه حکه م کهم
 + ئیسته بو چاره یی خه م گوشه یی مه یخانه یه جیم
 من که ده بو اگه له کهم دوور له خه م و ماته م کهم
 داخه کم ئیسته به مهی چاره ده کهم داخی دهروون
 + من که روژی دهه ویست میلله ته کهم بی خه م کهم
 + چون په نا بو مهی و مه یخانه ^{نا} ته به م تی گه ییوم
 گه ل فروش بم، ده بی بیگانه به خووم مه حره م کهم
 خه م له لای کئی بره وینم به مهی و مه سستی نه بی
 + له م ولاته مه موو شت زوره، به نی ئاده م کهم
 + مشت و مالی دهوی ئاوینه یی ژهنگاوی خه یال
 مه رده بی چاره یی نهه ئاوینه بی که لکه م کهم
 به وه پیک نایه که مه ر بیر بکه م و دامینم

+ مهست و گيژهم كه هه تا گالته به جامي جهم كه
نه وشو خوش راببري، سۆزي ببئي هر چي دهبي
بوچي نه م عومره خه ساري هه وه سي عالهم كه
دهه وي تازه وه دووي واهيمه چيدي نه كهوم
بوچي خوم خه سته يي دووا رۆزي ون و موبههم كه
+ پير و زورمانم و هيشتا ^{تتت} دل كه هم هر دهيه وي
خوم به قورباني چنه ي چاو و زنه ي زه مزه م كه
بو ز بووه ريش و ددان كه وتووه ديسان به ته مام
+ هر و مالم به فيداي خال و خه ت و په ر چه م كه
+ داستاني مه م و زين كوئه، كچي كم گه ره كه
دهستي باويمه مل و ماچي له كولم و ده م كه
توره مه ي لاسم و وهك وي له خه زالي ده گه ريم
+ شلكه راني بكوشم، بوئي له سينگ و مه م كه
+ من له جواني ده گه ريم تپه ره زستاني دزيو
با پياسيكی له سه ر چيمه ن و ليوي چه م كه
به حري بيگانه به جي بيئه، ولاتي جوانم
+ كچ كه رووم ناده ني، با سه يري گول و شه ونه م كه
+ شه ره بايه له چياكان و هه وا تووشه، ده نا
خوم ده بوو تووشي كه ژ و كيوي چرو پرتهم كه
دوره سه ري قه نديل و رنو و زوره ده نا
+ وه كوو شيتان ده مه ويست رووله چي اي جه سته م كه.

قەلای نیشتمان

۵ ۵ وەتەن یارەبى بۆمىن بىن قەزای تۆ
سەر و مالىم فیدای ئاۋ و مەۋای تۆ
دەكیشم تابىشىم جەۋر و جنەفای تۆ
«۵ وەتەن گىيان و سەر و مالىم فیدای تۆ
۵ وە گىيانى من كەۋى دەرد و بەلای تۆ.»
۵ وەتەن تامىن مەم وتۆم نیشتمانى
دەبى بۆتۆى بەخت كەم عومىرى فانى
ئەتۆبۆمىن بەمەشتى جاويدانى
«۵ لە پىنناۋت دەنىم سەر، تابزانى
۵ مەنم رۆلەيكى ئازا و باۋەفای تۆ.»
دەبىم قوربانى نوالەى كەسك و سوورت
فیدای كوئىستانى بەرز و پىرچنوورت
دەپىم رىى درىژ و سەخت و دوورت
لە بۆپاراستىن و حىففى سىنوورت
۵ «لە باتى ماژىنو سىنگم قەلای تۆ.»
۵ وەتەن فەرزە لە سەر گشت تۆرەمەى ماد
لە رىى تۆدا بەخت كەن مال و ئەۋلاد
مەتاكوو تۆنەبى سەربەست و ئازاد
«دەبى من چۆن بىشىم مەسروور و دلشاد
۵ كە دەت بىنم لە دەست بىگانەدای تۆ.»
لە خاكم مۆزى داگىركەر بەسامىن
دۆى وىستى بەجى و مافى رەۋامىن
سكالاۋ عەرز و دادم بىن ۵ ۵ لەلامىن
«دەبى كەى سەربەخۆبى تۆ، مەتامىن

۵ ۱۹۲۷ (مەن)

۵ به سهر به سستی بکهم سهیر و سهفای تو.»
و تهن خاکت به هه شتی سه رزه مینه
له چاو توله ندهن و پنا ریس چ نیینه
چهم و کانسی و دهراوت ثاوی ژینه
«به شینکه و گول سه راسه ر سوور و شینه

۵ چ جوانه دیمه نی کیو و چیا ای تو.»
له میژ ساله له زه حمهت دایه گیانت
به تال و سویری تیپه ربوو ژیانت
دنه ی نه خه لکه بوته نه رکسی شانته
«له گه ل تو بو نه جاتی نیشتمانت
دهدن هیمن هه ول خوشک و برای تو.»

کوردم ئەمن

گەرچی دوور کەوتە ی ولات و ویتل و چۆل گەردم ئەمن
 گەرچی ئاوارە و غەریب و مات و رەنگ زەردم ئەمن
 گەرچی لە سووی ماوە لانی مەر بینا مردم ئەمن
 «گەرچی تووشی رەنجەرۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن
 ۵ قەت لە دەس ئەم چەرخی سپلە نابەزم، مەردم ئەمن.»
 مەن بە دوووی نیو و نیشان و شۆرە تا ئەبدال نیم
 شیت و ماخوولیا ی دراو و زێر و مەلک و مال نیم
 مەن ئەوینداری خرنگە ی بازن و خرخال نیم
 «عاشقی چاوی کەژال و گەردنی پەرخال نیم
 ۵ عاشقی کیو و تەلان و بەندەن و بەردم ئەمن.»
 مەن لە کویری و تال و سویری رۆزگار باکم نییە
 مەن لە زیندان و شکەنجە ی بی ژمار باکم نییە
 مەن لە هەلواسین و لیدان و فشار باکم نییە
 ۶ لەت لەتم کەن، بملکوژن، هیشتا دەلیم کوردم ئەمن.»
 شەرته تا ماوم بە شاخ و بالی دوژمن هەل ئەلیم
 شەرته کەولم کاقسە ی راست و دروستی پی ئەلیم
 مەن لە حەبس و زەبر و زەنگ و کوشت و برنابی هەلیم
 «گەر لە برسان و لە بەر بی بەرگی ئیم پۆرە ق هەلیم
 نوکەری بیگانە ناکەم تالە سەر مەردم ئەمن.»

بەرە و ئاسۆ

شیخی تەزویر و ریا بووم، ئیستە خوۆشی یەك بە دەم
 خاوەنی ریش و ئەبا بووم، ئیستا بادەم و لە دەم
 خەرقە و تەزبێج و سیواکم بە چۆری مە ی دە دەم
 «سۆفی کونجی خانەقا بووم، ئیستە پیری مە ی کە دەم
 زاھیدی خەلوەت نشین بووم، ئیستە مە ست و مە ی زە دەم.»
 دیمەنی لاو و عەرەر شوخ و دلگیرن لە لام
 گیانی تازەم پئی دە بە خشن، شەنگە بی و شوپە نە مام
 خەلفی شمشادیش بە ژن شووش و پە سندی خاس و عام
 «سە روی ئازادیش لە بار و دلکەش و جوانە، بە لام
 گیانە کە م من شیت و شە یدای لار و لەنجە ی ئە م قە دەم.»
 دل بە لینی داوہ تا ماوہ وە دووی جوانی کەوی
 شەرتی پیاوان بی لە جوانی واوہ چی دی کە م نەوی
 دل لە ھەر تیپیککی جوانی دەس کەوی، پئی دە سەرەوی
 «جیلووی جوانی لە ھەر چی دا دە بی خوۆشم دەوی
 روژی کوشتە ی مینی ژوپ و روژی گیرۆدە ی شە دەم.»
 ھەرشتیک جوانە لە رووکاری زەوی و ئاسمانی روون
 بۆیە ھەن تا کوو وە بووژینن دلی سیس و زە بوون
 مانگ و روژ، ئە ستیرە، ھەر چی جوان و پە یدان و لە روون
 «ھەریە کە ی بوۆ خۆی دە جوو لینی تە وە ھە ستی دە روون
 زەردە پەر، کاروان کوژە، تاریک و روونی سو بحدەم.»
 دەنگی مەل، رەنگی بە ھار و دیمەنی دار و گیا
 زەوتی سەر شار و بزە ی یار و ئەوینی بی پیا
 پاکی ویستی ئادە میزادن، لە یە ک نابن جیا
 «ئاسمانی روون و دەریای مە ند و تارمایی چیا

سینوی لاسوور و به مئی زهره و همناری گولبه دهم.»
کی به قه من تال و سویری دووری یاری چیشتووه
کی به قه من دهره ورنجی بی ژماری چیشتووه
کی به قه من ناخی مه لکی شاهه، ژاری چیشتووه
«کی وه کوو من گهرم و ساردی روژگاری چیشتووه
گاله دهشتی گهرمه سیرم، گاله کویتانی گه دهم.»
وه ک چه می که لوی ده ماژیم و پشورودانم نییه
بی وچانم، وه ختی ماندوو بوون و وه ستانم نییه
ری هیوام گرتوته بهر، بویه خه می گیانم نییه
«وه ک شه پۆلی زی خۆرم، ساتی هه دادانم نییه
گیژ ده خۆم، پیچی ده دهم، من رۆله کوردی نه م سه دهم.»
گهرچی داگیرکهر سنووری لی چنیوم، وه ک سه وه
ره دلی بردم، روژی تاساندوم وه ک ئال و شه وه
بی چرا، ناشارهزا، چاولیلی تاریکی شه وه
«رینگه سهخت و پرله کهند و لهند و هلدیر و گه وه
هر ده بی بزووم، ده بی بکووشم، وچانی لی نه دهم.»
تاهه به ست پیک دی و مرادم بو ده بی حاسل، ده رۆم
له وه موو خییو و درنج و دیوه ناکه م سل، ده رۆم
«سیبهری مهرگم له پیش دایه و به ره و مه نزل ده رۆم
ناخی گۆری ته نگه جینگه م، هر تاسا بی قه دهم.»
من به شوین ناواتی به رزا، دوندی یالم گرتووه
عه شقی سه به رزی له که لله ی دام و حاله م گرتووه
وه ک ده پیوم ریگه، دیاره خووی شه مالم گرتووه
«من به ره و ئاسو، به ره و رووناکی بالم گرتووه
چون به ره و تاریکی ده خشیم، پال وه شه یتانی ده دهم.»
داری به رزم دی، به هیچ لایه ک لقی لی جوی نه بوو

بهردی قورسم دی، حەریفی لوزەوی ئاوی نەبوو
کیوی نزم دی به بوولەرزەش دلی توی توی نەبوو
«کانی روونم دی، به لیشاوی به مار شلوی نەبوو
به فری گەورەم دی، چیا ی گرت و به تاوی بوو قەدەم.»^(۱)
لەو دەمە ی دا مەرگ بو سەر من سوپا و قوشەن دەکا
بای مەناسە ی دووایی خەرمانی هومیتم شەن دەکا
دوا تنۆکی ئەشکی ئالم ری ی خەبات گولشەن دەکا
«ئاگری سینەم بلیتسە ی دی، ولات رهوشەن دەکا
ئەو دەمە ی خۆم وەك دلۆپیتك دەچمە نیتو دەریای عەدەم.»^(۲)

بۆسەى رۆژگار

ھېچى لى نابىنى كويستانى ھومىدم، تەم نەبى
 زەردە رووناكاتە سەر لىيوم لە لىوى چەم نەبى
 كەس بە جەستەى گيانى ناشاد و دلى خەستەم نەبى
 «نیمە ئاوالى لە گوۋشەى بى كەسى دا، خەم نەبى
 چاكە ئەولپىرەش وەفای ھەرماو، سايەى كەم نەبى.»
 پىرە مەينەت تاقە ھاورپىمە، قەتم لى جيانىيە
 بۆسە عاتىكىش تەنانەت خىر و خوشىم لانىيە
 نەگبەتى وەك من لە ژىر ئاسمانى شىن پەيدا نىيە
 «لاپەرەى ژىنم ھەمووى ھەلدەيتەو، تى پەيدا نىيە
 باسى فرمىسك و ھەناسە و شىوون و ماتەم نەبى.»
 چەرخى چەپ نەك ھەر بە مەيلم يەك كەرەت نە خولايەو
 بەلكوو بۆمىن رۆژ بەرۆژ داوى پىتر دانايەو
 سە يىرە دل بەو ھەموو داخ و دىقە بۆنە توايەو
 «رۆژگارى سېلە بۆمىن بۆسە يىكى نايەو
 نەمدى ھەر تىرىكى دە يھاوى بەرەو سىنەم نەبى.»
 ديارە تاوانى فېداكارى و وەفا و دل سافى يە
 ئاشقى وەك من كە داماوى و كەنەفتى مافى يە
 ئەى فەلەك تا كەى جەفا، مەمكووژە، بى ئىنسانى يە
 «رەنجى دوورى دل بەرم بۆ كوشتنى من كافى يە
 گەر لە دنيادا ئەمىن ھېچ مەينەتى دىكەم نەبى.»
 پىرى كردم داخ و دەردى يارەكەى چاوكالى من
 خۆدلم توقى، بەرىكەوتىش نەھاتە مالى من
 كى وەكوو خۆم تى دەگا چۆنە ژيانى تالى من
 «خوادەزانى چەن پەرىشان و پەشىوۋە خالى من

۵ نه و كه سهی گيرۆده يی نه گريجه و په رچهم نه بی.»
لامه شۆرلیتی له قولكهی گهردن و چالی چهنا
تهر نه بایه خوی له پیناوی خه زالتی بۆدهنا؟
داخه كه م نه و شوخه ریزی بۆئه وینم دانهنا
«ره می دلداری له زینتی فیئر نه بوو یارم، دهنه

۵ کوانه وینداری و فاداری وه کوو من، مه م نه بی.»
که م وه کوو من لی نه قه و ماوه، که ساس و دووره بهش
شان و سۆرانیم له داخا، وه خته هه لکیشم له ههش
شوخی لادیمان له بهرتاوی نه ماوه کولمی گهش
«کیژی شاریمان له خوی وه رگرتوو، چارشیتی رهش

۵ داخه كه م نه مدی له وی مانگی که دهوری ته م نه بی.»
سیس و ژاکاوم وه تی لیم زیزه تۆراوه گولم
وهك شهوی ده یجووره تاریک و تنوکه مه نزلیم
نامرادی بوو به لافاویک و بردی حاسلم
«شادی جاریکیش به میوانی نه هاتۆته دلیم

۵ رهنگه خه لوه تخانه یی خه م شوینی نامه حره م نه بی.»
بۆگه لم شهرته فیدا کاری هه تا مردن بکه م
چم له دهس دی خزمه تی مندال و پیاو و ژن بکه م
خۆم ده به تلینم هه تا کوو رازی خه لکی ون بکه م
«خۆم ده سووتینم هه تا به زمی خه لك روشن بکه م
- کن له ری خه لکا وه کوو شاعیر ده سووتی: شه م نه بی.»

تەپلی ئەمان

خەیاڵ تێژبەلە، زەینیش نوکتەکیشە
 تەبەع سوارچاکە، زەوقیش زۆر لە پێشە
 قەریحە، تێژ دەس مێ وەك درێشە
 «قەلەم سەرکێشە، بیریشت موقەلێشە
 ٥ بەلام یسارەبێ رووی رەش بێ زەمانە.»
 لەگەڵ من توندوتیژی کردە پێشە
 بە حەسرەت جەرگی دەرھێنام لە ریشە
 لە پێی شادی هومییدی دام بە تێشە
 «دلی تەنگم لە دەستانی هەمیشە
 ٥ مەکوگە ی مەینەت و دەرد و خەمانە.»
 گەلی کینە و رقی لە منی هەژارە
 لە حاندام ژەقنە مەوتە، ژەھری مارە
 دژی دوستی منی، یاری نەیارە
 «مەموو تیبری بەلای ئە و روژگارە
 ٥ دەکا بۆسینگی پەرزەمەم کەمانە.»
 بەلاھەرچی لە ئاسمان دیتە خواری
 دەلی ی پاکێ بە سەر مندا دەباری
 لە چالی مەینەتە تام و نینمە یاری
 «بەرا و خەزم و کەس و کارم بە جاری
 ٥ ئەوان لێم بوونەتە داسی رەمانە.»^(١)
 ووتی هەی چەرخێ ناکەس تۆم رەقیبێ

١- مەبەست لە داسی رەمانە ئەو یە؛ بە دەستی خۆت داس لە رەفیچکە ی خۆت
 بەدی. واتە هۆرە لە خۆیەتی.

دەقىقىيىك نەبىرە جەورم لى نەدىبىسى
لەگەلماھىئىدە چەوت و نائەجىبىسى
«لە مالى خۆم دەكەم بىۋىنى غەرىبىسى
كە بىتزارم لە ھەرچىتىكى ھەمانە.»
ئەوى لايان وەبىرول لىزان و ژىرىن
كەچى ئىستاپىيان بى ھۆش و بىرىن
بەشىت مان دادەنن چونكە فەقىرىن
«ئەوى خۆشم دەوىست وەك گىيانى شىرىن
تەماشاي بۆتە مەشتەى ناو ھەمانە.»
سەير كەن گورگە مېشى چا و چنۆكىش
بەرەوروم شىرە ھەلدەستىنە چۆكىش
كەلك دەگرى لە پىم تاجى خسۆكىش
«لە راست من دىلەرىوى ترسنە كۆكىش
و ھاراساك دەلىى فىلى دەمانە.»
ئەوى بى ئابرووىسى پى كراو
ئەوى نامووسى لا پوول و دراو
ھەموو شتىكى لە پىناو پارە ناو
«ئەوى دايم لە ژىر خەلكا ژىاو
لە سەرمەن پالەوانە، قارەمانە.»
لە داپك بووم، مەلى شادىم رەمىو
لە ژىربارى خەفەت پشتم چەمىو
بە سەرمەزالە، مەينەت داسەپىو
«دەمى خۆشم لە ژىنماقەد نەدىو
بخوازم تاكروو خۆزگەم بە دەمانە.»
گەپىم بۆپى دەدەى چون خىوى زىپى
بە خۆت پى ناكەنى وەك و رچى لىپى

له فيلى مى دە چى، زك عه ينى تىرى
«گه مەى تۆشۈم بە لاو سە مەلە خو تىرى
گە لىككەم پى كراون لەو گە مانە.»
نە گەر چى دل پەرۆشەم، مات و خە مەنك
نە گەر قەت نە مېوۋە و نىمە بە شى چاك
لە گەل خە لىكى ژياوم پاك و بى باك
«مە مە ھىوا بە دووا روژ ئىكى روونك
بە شى ئىنسانى بى ھىوانە مانە.»
لە باتى شىن و گىرىيان و ھە رايە
و ھىو لى، راپەر پىنت بىنە كايە
نە وى زاناي بە رىز فەر مويە، وايە
«بە شىو ەن چارى كارى ئىمە نايە
خە بات كە لىكى نىيە مامە خە مانە.»
لە داخت چە رخی چە پ، خوای گىچەل و گەر
لە دەس تۆ دوژ مەنى شوژار و زور وەر
لە ھە يفت بە ختى رەش، ماكى قەرە و شەر
«لە بەر تۆ چارە نووسى شووم و بە دەر
نە وى قە دلى نە دەم، تە پلى نە مانە.»

ره‌ق هه‌لاتم

من له ده‌س زۆرداری هار و شارى بى‌ره‌ونه‌ق هه‌لاتم
 من له تاوى زه‌بر و زه‌نگ و گرتنى ناحق هه‌لاتم
 من له تانه‌ى دۆست و جه‌ورى دوژمنى دل‌ره‌ق هه‌لاتم
 «من له چه‌يفى خزمى خويپرى و ناشناى نه‌حه‌ق هه‌لاتم»
 من له داخى زاق و زووقى نه‌منيه‌ى چاوزه‌ق هه‌لاتم»
 من كه‌ دلسۆزى وه‌ته‌نم و رو‌له‌ كوردى قهرنى بيستم
 جىاله‌ سه‌ر به‌ستى و لات و گه‌ل نيه‌يه‌ نامانج و ويستم
 هه‌ر له‌ سه‌ر نه‌م خا‌كه‌ پيروژه‌م به‌خت كرد تين و هه‌ستم
 «چۆن به‌ خوشى خۆم به‌ جى‌ ديلم و لاتى خوشه‌ ويستم»
 من له ترسى زلله‌ و باتۆم و دار و شق هه‌لاتم»
 چه‌م ده‌لى‌ داخۆ به‌ سه‌ر هاتوه‌ له‌ ريگه‌ى نه‌م خه‌باته
 چه‌نده‌ ماندوو بووم و چه‌وساوم له‌ گه‌ل نه‌م كاره‌ساته
 تاكووتى په‌ر بووم له‌ كه‌وشه‌ن، خۆنه‌ كه‌وشم ما، نه‌ پاته
 «هه‌ر به‌ پى‌يان و به‌ كو‌مه‌ كو‌مه‌ گه‌يمه‌ نه‌م و لاته
 ره‌نگه‌ پى‌ت و ابى‌ به‌ سوارى ماينى گوى له‌ق هه‌لاتم»
 كه‌س به‌ زۆرى پى‌نه‌كردم، به‌لكوو هه‌ر به‌ خوايشى خۆم
 تووڤم هه‌لداوه‌ له‌ رى‌ ئازادى يا ئاسايشى خۆم
 باله‌ به‌ر ده‌س ته‌نگى بفرۆشم سه‌عات و قايشى خۆم
 «نو‌كه‌رى بيگانه‌ ناكه‌م، هاته‌ جى‌ فه‌رمايشى خۆم
 واله‌ برسان و له‌ به‌ر بى‌ به‌رگى ئيم‌پو‌ره‌ق هه‌لاتم»

ل ۴۱۸ (هین)

رقی پیرۆز

بئنج خشته کی له سهر ورده و اله کانی ماموستا هین

دهمکوتی ئەمماله گه لیا روژ به روژ ناجوورترم
دهمکوشی وهک مۆته ئەمما بو خهبات مه جبوورترم
دیته پیش ئەمما ئەمن له و جار له گه ل جار دوورترم
«دهمگری ئەمماله گرتوو خانه رق ئەستوورترم
۵ لیم ده دا ئەمماله سهر داوا ره واکم سوورترم
دهمبیری ئەمماله پاش به ینیکی دی ده پرویمه وه
دهمبەسی ئەمما به کویری چاوی دز ده کریمه وه
دهمپه شوکیینی به لام هه زوو وه سهه خۆدیمه وه
«دهمکوژی ئەمما به گژ جه لاده کهم دا دیمه وه
۶ کوردم و ناتویمه وه، ناتویمه وه، ناتویمه وه.»

بۆچمەن

ئەي خوداي باخەبەر لە ھەستى دەروون
ئەي بە دەس تۆيە مان و بوون و نەبوون
نوقمى نىعمەت دەكەي بىرېك و ھىندى زەبوون
«ئەي خوداي گەورە، خالقى بىچوون
ئەي ئەوھى دات بە ئىمە زار و قوون.»
خوت دەزانى كە بى كەس و كوئىرم
زك زەلامم، بە خواردنیش فىرم
بش مرم خۆبە خەلكى ناسپىرم
«يائەوان بگرە، يابكە تىرم
ئىرنەبىم بۆچمەن سەر و ژىرم.»

بۆ كچه كوردېك

بەژن لاولاۋ و شوخ و چناۋ خومبارى
 كەزى شوپروشل و مل، گوى بە گوارى
 نىگارى خونچەزارى مەم ھەنارى
 «كچە كوردېكى نەشمىل و لىنە بارى
 ① بەۋەى نىيە ماۋەيىكە چىۋويە شارى.»
 لە كوى بى دىمەۋى، پەيمان ئەبەستىم
 ئەتۋى تەنيا گۈلى ھىۋا و مەبەستىم
 لە پىنناۋت دەنىم ئاۋات و ھەستىم
 «ئەگەر پىت خوشە ھەر ۋا بست پەرسىم
 ② نەكەى لادەى لە دابى كوردەۋارى.»

دیلی دیلم

له داوی گولموزاریکا، دهلی یی به خسیری باستیلیم
 تهنانی پرچه که یی خستوتنه شان و گهردن و پیلم
 سدرم له و کاره سوورماوه که به روالهت دهلی یی فیلم
 «نه سیری بسکی نالۆزی کچه کوردیکی نه شمیلیم
ه ته ماشا که ن چ سه یریکه به دهستی دیله وه دیلم.»

کچی مه هاباد

+ له باری، نازهنینی، نهرم و نوۆلی، دل ته پری، شادی
 نیگاری، خونچه زاری، مه مهناری، سه روی ئازادی
 نه توۆی ته نیا گوۆلی شاری، به پۆز و قۆز و نازداری
 + له چاوی به د به دوور بی نه ی کچی جوانی مه هابادی
 + له جوانی دا، له پاکی دا، نییه هاوتات و نازانم
 له حۆریانی به هه شتی، یا دور پێکی تازه ئیجادی
 له رێک و پێکیا و ینه ت نییه، باوهر که تی ناگه م
 + فریشه ی ئاسمانی، یانه، په روه رده ی په ریزادی
 + سه ری کولمه ت گه شه، هه ر وه ک گوۆلی کوۆستانی کوردوستان
 ته د و بالآ سنه و بهر، یانه مامی باخی شه د دادی
 گه لاوێژ چاوی هه ل نایه، له بهر چاوی گه لاوێژت
 + له بهر به ژنت ده بی سه ر دانه و ینێ خه ل فی شمشادی
 له کوۆ وه ک من ده زانی چه نده شیرین و ره زاسو و کی
 نه وی ده ی کوت وه بالی توۆم به مل، بی عه یب و ئیرادی
 وه کوو من دیاره تی ناگا که چه نده شوخ و دلگیری
 که سیکی توۆی له ریبازا له ژیر چارشییوی ره ش دا دی
 + دلی سه د عاشقت کرده نیشانه ی تیری موژگانته
 ده س و مستت له عاشق کوشتنا زۆر راسته، سه ییادی
 به ده س رێژی مژوۆلی چاوه کانت سه د که لاکت خست
 + کچی کوردی، له تیر ناویشته نا مه علوومه ئوستادی
 + به شمشیری دوو نه برۆت جه رگی خه لکی له ت ده که ی، دیاره
 که په نجه و لێوی ئالت شاهیدن، خوینخۆری، جه ل لادی
 به خنجیری بژانگت کوشتنت لا سووک و هاسانه
 + ده زانی چه ک ده کار بیینی، کچیش بی توۆره مه ی مادی

۴ له سوئیانت وها دیوانه بووم، نهی شوخی شیرینم
منیشت هر بینا، مه جنوونی دهشت و کیتو و سه حرادی
له تاوانت وها په تیاره بووم و شیت و ماخولیا
+ له قهرنی بیستوما وخته رچاوکم کاری فهرمادی
نه سیری حهلقه یی زنجیری زولفی تویه دل، نهی گول
مه حاله قه د نه جاتی بی له کووت و بهندی بی دادی
سه لاله و عاشقه ی کوتری دلی که وتوته داوی تو
نه بینن نه و نه سیره، تازه رهنگه رهنگی نازادی
له بیرته نه و شهوی بوم هاتییه ژوانی به تهنیایی
کوتم: یادت چلوون کردم؟ کووت: هر تووم له سهر یادی!
دهسم هاویشته نه ستوت و دهسم هینایه سهر کولمت
کوتم: خوشت دهویم گیانه. بزوت هاتی، کووت: نا، دی
+ نه توئیستا له وی دیلی دهسی بیگانه ی و نه منیش
له تاوی توقه دم خوشی نه دی، بیجگه له ناشادی
وهتی دهستی جه فائمه ی وها لیک هه لبری گیانه
۴ له دووری تو ده کیشم دهر و رهنج و داخی بیمرادی
+ زه مانه هیمنی ناواریه یی چول و بیابان کرد
له پیناوی ولاتی نا، ژیان و مال و نه ولادی
له ری ی ئیوه گه لی جه ورو جه فای کیشاوه تو خودا که ی^(۱)
+ فهراموشی مه کن، بیچاره یه، جار جار بکن یادی.^(۲)

۱- وه کوو حافظ له ری ی ئیوه، جه فای کیشاوه، خزمینه

۲- وه کوو حافظ فهراموشی مه کن توخوا بکن یادی.

عیشق و ئازادی

زه مانه خوا ده زانی چم به سه ر دینی ده میکی تر
 دلی که یلم دووباره ریکی ده کوشی ماته میکی تر
 ئیتر بۆزانی دل بیجگه له مه ی کوا مه له میکی تر
 «ئه گه ر چی شه و درهنگه، ساقی بۆم تیکه که میکی تر
 که وانه مشه و سه ری هه لدا له ناخم دا خه میکی تر.»
 وه ره مه ی تی که ساقی بۆم نی چاره ره ش و داماو
 به چهن جامیک دلی سیس و زه بوونم بۆیکه پاراو
 ده زانی خیری چهنده زوره، دهم وشکی بکه ی تیرو
 «له باده نه مه تیرکه، منی تینووی جگه ر سووتاو
 به چی دیاره که ده بینم، شه ویکی تر، زه میکی تر.»
 هه زاران ئاره زوو و ئاواتی کۆن و نویم له دل دایه
 له چاخی لوی یا بۆم پیک نه هات تازه به دی نایه
 له بهر ژانی له ش و گیانم، ژیانم لا وه کوو بایه
 نه وه نده ده رده دار و بی په رستارم که پیتم وایه
 له سه ر کیک ته مه ن هه لئا کری تازه شه میکی تر.»
 له ژینم دا گه لیکم دیوه شادی و شیوه ن و روو
 هه لم کیشاوه زور جارن، هه ناسه ی پر کز و بۆسو
 به هه لکه وتیش رووناکی خوی نیشان داوم له دهم ئاسو
 «گه لیکم روژگاری تال و شیرین رابوارد ئاخو
 مه رگ مه ودا ده دا دیسان، ببینم سه رده میکی تر»
 به تال و سویری تیپه ربوو، منالی و سه رده می جوانیم
 به شوین سه ربه رزی یا ریم گرت به ر پیتم و ابو له دووا نیم
 به هه لدیتر و گه وه و چردا، وه سه ر که وتم هه تا توانیم
 «گه یشته سه ر تروپیکی ئاره زوو روژی که چی روانیم

۵ پيشم دايه زهردوماه و سهخت و نهسته ميكي تر.»
وهتي من ديتته بيرم پرله دهرد و داخه ژيني كورد
له نه سپی نارەزوو ئاواتی گهل نه كراوه زيني كورد
دهزانی بوچی دووا كه وتم له دلداري و نهويني كورد
«مه تا چارشيو به سهر تووه ده بينم نازهنيني كورد
۵ به سهر بيبيله كه ي چاوي منا ده كشي ته ميكي تر.»
مه تا و ابی ده می به ختی مه تاوی خوشی ناچيژي
له با خچوله ي هوميديم كه س نه مامي شادي نانيژي
برين و زامي دل كواني به مه له حم ديني ساپيژي
«نه ما خانی مه تا چيروكي عيشقي ئيمه دارپيژي
۵ ده نا هيشتا له كوردستان ده ژين زين و مه ميكي تر.»
وه ما مه ستي مه يي عيشقم كه به رنابي له ده ستم جام
به ره و شيتي ده چم دياره له ده ستم داوه عه قل و فام
له هيچ جييه ك نييه سه بر و قه رارم، عه يني ما خووليام
«به پوله ي خوشه ويستي من له شويني ناگري ئارام
۵ ده نيشي و بالي ده بزويني له سهر سينه و مه ميكي تر.»
له ژير پيتي ده ني ي عيشقم، نه گهر كه وتووم له بهر پيشتا
به هاوړيم قه بوول نا كه ي، كه وا خوالم له سهر ريشتا
نه چوو ده ستي كلولي من، به باخي سيو و هه رميشتا
«هزار هينده په ريشان و سيا چاره بژيم هيشتا
۵ له نيو دلدا هه مه ئاواتي خال و په رچه ميكي تر.»
به دل باوه ربكه نه ي گول، له چووكه ي خو ت، نه وه ي بيستت
سه ر و مال له ريته بو به جي هيناني پيو يستت
قه رار بوو بي يه جي ژواني، وه گيري بوم هه س و نيستت
«شه ويكي چاوه نوارت بووم، نه هاتي گيانه كه م، ويستت
۵ مني دل ناسك و شاعير، بگيرم ماته ميكي تر.»

کچه کوردیکی شوخم دی، سووتانمی ئاهمی پرتینی
کوتم حه یفه کچیکی وا، به تالی تی پهری ژینی
له سهر کولمه ی گهشی ده تگوت، دورو یا قووته نه سرینی
«که فرمیسکم له سهر روخساری کیژی دل شکاو بینی
کوتم: یا خوا له سهر سوورگول نه بینم شه ونمیکی تر.»
نه گهر چی زور له میژ ساله، له ژیر زنجیری بیدادیم
وه تی عومرم هه یه ژاکاو و سیسی دهستی بیمرادیم
به لام هیشتا به ئاواتی ژیانی خوش و دلشادیم
«هه تا کوو دواپشو و ریواری ریگه ی عیشق و ئازادیم
نه گهر بیجگه له ناکامیش نه بینم به ره میکی تر.»
له ری ی دلداری یا تا هم، بکیشم رهنج و بترووسیم
قه دی لی نابهم، سونه م، له ده ریاشم خه ناخووسیم
نه وهنده م عومره دهس باویمه نه ستوی یار و رامووسیم
«خدر نیم بوته من شیت بم، به کانی ژین دا نووسیم
نه وهنده م ژین دهوی تا دم ده نیمه نیو ده میکی تر.»
نه وهنده دل شکاوی دهستی زولم و ناهه ق و زورم
نه ماوه شهوق و زهوقم، داته پیوم، مات و بی شووم
له شادی بی به شم، چاره ره شم، ئالوز و ناجووم
«به تو چاره ی چلون ده کری دهروونی پرله ناسووم
خه ساری بو ده که ی دکتوری زانا مه لحه میکی تر.»
له دهست و گوی برینی خه لک و فیلبازی که می لاده
وهه بو سنه ییری نه م باخ و په زانه خه م به دم باده
به کورتی پیت بلیم مانای ژیانی بی قره و ساده
«به مار و گول، کچ و مانگه شه و و شیمری تهرو باده
له مه زیاتر جه نابی شیخ گه ره کته عاله میکی تر.»
حه یف داخی گرانم بو کوپینی و سه رده می لای

که بوی تهرخان ده کردم یاره کهم لیموی نه ژاکاوی
 به مهیل و تاسه وه ده مگرته باوش به ژن و لاولوی
 «له پرپیری یه خهی گرتم، وهما که وتوو مه ته داوی
 له گه ل پرمین و کوخین دیته گویم زیر و به میکی تر.»

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

وہر کیرانی گولبژیریک له

چوارینه کانی سه عدی شیرازی

گولبژیریک له چوارینہ کانی سہ عدی شیرازی

خوینم به کول و جو شہ له ناخی دلی کھیل
 کئی حالی یہ چیم دیوہ له یاری بی مہیل
 ہر ٹہ و کہ سہ ناگایہ له دہردی مہ جنوون
 دی بیستی له نیزی کھوہ پروکاری له ییل.

ہر غم از وہ کوثر فری را
 و آگاہی نیست مردم پرولورا
 الا تفر آگاہی روی لعل در دست
 دانند کہ ہم دردی کتر جنور لورا

دی لن کہ له دہر کی توئہ ویندار، و ہرہ
 چارز نییہ کہس له تو سنی یار، و ہرہ
 چت کردوہ زولم و زور، حہقی خو تہ گولم!
 پیشتر لہوہ پیست بلین جہ فاکار، و ہرہ.

عشق بہ درگت آریند بیا
 بدخوئی تو با تو نگرند بیا
 ہر ہر و جفا کہ کردہ ای معذوری
 زانہ نسید عذرت نیند بیا

چاوت بہ خہوی ناز و بہ مہی مہست و خومار
 زانہ مہوو تینو و تن و وہ سلست نادیار
 وینہت کہ نہ بینراوہ له ہیچ کوئی، تہ نیا
 ناوینہ و ناو بوونہ سہ بہب بو دیدار.

ای چشم توست زواب و سرمت زراب
 صابستران کشد و وصل تو سرا
 مانند تو آدمی در آبد و فراب
 باشد کہ در آئینہ تو الہ دید
 و در آبد

دوور خستنی دل له خو شہ ویست ناتوانی
 خوراگری یہ دہردی ٹہوین؛ دہرمانی
 یادہس مہ بہ بو خونچہ، له گول واز بیئہ
 یا گوی مہدہ جہوری درک و نییش و ژانی.

میرہ دل زہوای دوست نورا برداشت
 در غم تو سخن است و سرش انداشت
 یا ترک گل لعل می باید گفت
 یا بالہم خار همی باید ساخت

پوژیک کی وتت: شہرتہ شہوئیک دہ تکم شاد
 لہو بہندی مہراق و داغہ دہ تکم نازاد
 لہو پوژمہوہ دیت چہندہ شہوان ہاتن و چوون
 قہد قہول و قہراری خو ت نہ ماتو تہوہ یاد.

روزی گفتی سہی کنم دلنار
 وز بندنجان فرد کنم آزارت
 دیدی کہ از آلہ روزم شبہا بگذشت
 و زلندہ ہر دہم نیاید بارت

دل هر مرد در بود و در بود نه سید او هفت
چون زهد نباشد توان از حق هفت
بر دانه مستمند را هیچ سوخت
آن که هفت که هیچ را عین
من افزود هفت

دهر و ادک و چاو، ناشستی له دووی بی همو و دم
ته قروانه بوو، نابووری له دینار و درم
کهی ناگری شهم گیانی په پوولهی سووتان
سووتاندی که سیک ناگری بهرداوه له شه م.

زورم کوتووه به کلفهت و کار دارت
ناوینه قه دی نه میننه بهر پوخسارت
ترسم هه یه مانگی پووت بیینی تییدا
هیند بایی بی بی به که بی نه میننی کارت.
صد بار لقمه به علامان درت تا آینه دیگر نگذارند برت
ترسم که بیینی رخ همچون همت کس باز نباید دگر از در نظرت
نهویاره که عه هدی خوشه ویستی ده شکان
داویننی له ده سما بوو که خوی راپسکان
فهرموی له وه لا به خه ونی خوش بمبینه

خه ونی که میوای وه سلی له دل تا خولقان.
آن یار که محمد دوستداری بگفت می رفت و منی گرفت دامن دست
من گفت دگر یاره به خواب بیینی بیدارست که بعد از آن مرا خوابی همت

گنی بوو که به دلنیایی پالی داوه
پتی وایه ژبان مؤله تی زور پی داوه
میخ دانه کوتی، خیتوته که پی چراوه
جل دانه که نی، باری سه فیه به سراوه.

آن گشت که دل نهاد و نارخ نشست میزاست که معلقی و تا خبری همت
گو میخ نزن که خیمه می باید کند گو رفت مننه که بار می باست بست

قه دانه چوته که چاوم خه وی شیرینی شهوان
مهستی مهیی یادی تو بوو عالم له شهوان
پیم خوشه به دهستی خوت بریژی خوینم

داویننی مراد بگرم و باد هر چی رهوان
سبها گذرد که دیده نقرانم بست مردم هم از خواب و من از فکر تو مست
با رنگ که به دست طوین فونم ریزی تا جاره بهم دامن مقصود به دست

مهست و وری سهوداته سهری هوشیاران
خوزگم بهوه دل دانی له سه رپوی یاران
گهرتونه بی هیچ نییه له ناو ملکی وجود.

توهی، هه مووه ن، نومیدی شهو بیداران.
هیار سری بر ز سوری تو هست *هوتی ناله که ز روی تو دلش رفته ز دست*
بی تو هم هیچ قیمت در فکر وجود *در هیچ نباشد هر توهستی هم هست*
کتی زولمی له لاعه دله، شهری پی خیره
بوی پینه بکهی، خه تایه، نهوزل کویره
هه ر نه و رووه ده نۆیننی له ذاتی دایه.

ناویننه چه ویل بوو، رووتی پی مه سپیره.
آن کس که عطای هوشی بینه که رواست *تقریر مکن صواب نذرش که خطاست*
آن روی نمایدش که در طینت اوست *آینه کج جمال نماید راست*
گه ر کویره وهری خه لکی خه تای نییه بووه

یا سووچ وهه له ی نییه هوی ترشی رووه
رووی پاکی وه کوو شیر ده گۆری سووی

نه وکاته وه ده رنانی مه وه ک ماست و مووه.
گوزمت مردمان این کوی ازماست *یا برم ترشی برون آله روی ازماست*
فردا متغیر شود آن روی چو شیر *فانیر برون شویم چیره موی ازماست*
بهه بهه چ قیامه تیکه به ژن و بالات

مهوزوونی قهدت له قامه تی سهروونه مات
پتیویسته که جاروبار بچی بو زیارهت

تا مردوونه لاین چه شره، قیامهت داهات.
وه وه که قیامت است این قامت راست *یا سرو نباشد این لطافت که تور است*
چ بید که تور بگر به زیارت تروی *تا مرد نگوی که قیامت بر قامت*
سهرو له قهد و قامه تی توجوانی برد

دهریای ده می تویه دورپرو مه رجانی برد
یه ک تاقه وه نه وشه م دی له هه ر کوی یه، ده لیم:

بامووی سهری تویه بو بیابانی برد.
سرو از عتق اندازد بالا بردست *بهر از دهند لولو الا بردست*
هرجا که بنفشه ای بسینم گویم *موی ز سرش باد به همرا بردست*

نهوشو که ژوانسی یاری بیرونناکه
به ختم که به کویری دوژمنان زور چاکه
بیژن به چراوه کوو جی مانگ ناوابی
چون نهوشه و تووم له لابی، روژی پاکه.

نهوشو که حضور یار حاله افروز است
گویش و بجزیره و فرود که مرا
آره شب که تور در کنار باسی روز است
شهر و روزه که تووم لابی، ته مهن پیروزه

هه روژی له گهل تووگوزه را، نه و روزه
تیپه ربووه دوی، به ره می ژین نیم رویه

چاوی ته قه لابی بری به سوزی، سوزه.
آره شب که تور در کنار باسی روز است
دی وقت و به انتظار فردا هسین

در باب که حاصل هیه از عز است
مه شهووره هوای مانگی نازار خوشه

بیونی گول و دهنگی مهلی گولزار خوشه
ناوازی نهی و زیر و به می تار خوشه

نهی بی خه به ران گشتی له گهل یار خوشه
گویند هوای فصل آزار هوش است
ای بی خیرانه انجم یار هوش است
بانه ستم نیتربکه و مه شوین تاقه گولم

گیان باویمه به ریئی نه و سوکنایی دلم
لای دوژمن و دوس ده لیم که یار بمکووژی
نازاده، هه قی خویمه تی، نه یکبر دووه زولم.

هنرم بوم هر صبر ناممحل است
حاله در قدم کنم که آرام دل است
و اقرار کنم برابر دشمن و دوست
کانه کن که مرا بگفت از من بعل است

۱۴ ی جوزهدانی ۶۹

وہرگیرانی

چوارینہ گانی فہرہ رومی پہ زدی

گارسیم گانی لہروی (دیوان فرخی نوردی) بہ اہتمام حسین مکی،
چاپی نڈہ کیرکیر، چاپی ۱۳۶۳ء دافنراد.

چوارینه کانی فەروخی بەزدی

خیزانی بەشەر، پاکی لەسەر ئەم خوانەن
دیلی دەسی ئەو دەولەتە ناپیاوانەن
ئە ی خەلکی جیهان، دەولەتەکان زۆر پەستن
سەر پاکی چەتە و پێگری ئەم کاروانەن.

۱۸۹

ئەو تێپە خەلک پێری لێ یان رەنجاون
دوی گشتی بەبیگانەو پی بەسراون
ئەندامی گرینجی دەولەتی بوون دوی شو
ئیمپروۆکە بە نوێیەری خەلک ناسراون.

۱۹۰

کەس نەبوو بە هۆی پاره بە پێنەمبەری خوا
کە ی بوون و نەبوونە هۆی نەمانی دەعوا
کێشە و قرەکەم نابێ لە ناو چینی مرو
تا قیمەتی کات و دەم وەکوو یەک نەروا.

۱۹۱

پیت خوشە بکە ی دەردی هەموو کەس چاره
ئیش بەو کەسە خۆمالی یە، راویژ کاره
بەسپێره کە ئەو وەزیفەناسی بەلەدە
دۆستانە لە گەلیا بدوی ی جار جاره.

۱۹۲

ئەو دلبەرە نەشمیلانە پىرىيان كىردم
نامۆلە دل و دىن زویرىيان كىردم
۱۹۳
ۋەك خالى پەشى گۆشەيى لاجانگ و برو
داماۋ و كەنەفت و گۆشەگىرىيان كىردم.

ئەي تاقىمى پىرفىز و ھەوا پەحمو ھەبى
بۆچىنى ھەزار و بى نەوا پەحمو ھەبى
۱۹۴
دەرھەق بەكرى گرتە كە بەندەي ئىيەن
زۆر بى بەزەيىن، لە پىي خوار پەحمو ھەبى.

كىنە و غەزەبە دروشمى ئالاي گەردوون
نازاۋەيە پۆژھەلاتى داگرتوۋە پتوون
۱۹۵
داماۋە لە گۆمى خوين پەرى سولج و سەفا
كەوتۆتە ھىلاكەت و مەترسى قومبىوون.

پەيكانى موژەت لە خوئى دىدا سوورە
تېك نانى بروت پىلنگى قىن ئەستوورە
۱۹۶
پارىز كە لە نالەم كە دلى ئاسنى تۆ
چى نەرمى دەكا مەگەر بلىسەي كوورە.

ئاخ بىجگە لە پەنگى ئاشتى پەنگ نەدەبوو
بى پارە بە دەس لۆردەۋە دل تەنگ نەدەبوو
۱۹۷
جىگىر دەبوو ئاشتى لە ناو چىنى بەشەر
سەرمایە كە ھۆي تەجاوز و جەنگ نەدەبوو.

هه ركه س له دلامه راق و داخيتكى هه يه
كى مه يلى گول و گه رانى باخيتكى هه يه.
بى كه يف و ده ماخم كه له ژوور نايه مه ده ر
خوزگه م به وه كاتى گول ده ماخيتكى هه يه.

۱۹۸

ئه و په ئيه به زهبرى زير و زيويان هينا
ناهى دلى مه زلوم و مه تيويان هينا
سندووقى له واسان بوو كه چاو دتيرى كه ران
بو ده ردى دوكتورى فريويان هينا.

۱۹۹

ئه و شوينه كه زير و زيوى لى ببرى له ناو
قه دلوردى ته لا په رست خهوى ناچيته چاو
ئه و دوورگه كه هه ر ناگرى لى هه لده ستى
ناخ خوزگه به ده م باوه بكه و تايه ته ناو.

۲۰۰

كى گوشه نشين مایه وه زور دلته ننگه
داخ و كه سه ر و ده رد و خه مى هاو ده ننگه
قه يرانى هه وه ل ده و ره دريژ خايه ن بى
حالى من و تو خرا پتريش بى په ننگه.

۲۰۱

كاتى مه ليكى هه وای ملك دای له سه رى
پى ناله وه فا، به رگى جه فای كرده به رى
هينده ي له كرى گرته زولم كرد تاكوو
وهك ماليكى دوزه خ هه موو له رزين له به رى.

۲۰۲

دل جوش و خروش و پاپه پینی تیایه
۲۰۳ نهوشیتته گهلی قسهی حیسابی لایه
نیژی چ دهزانی نهوی که وچک به دهسه
وادیاره سهری دیار نیبه نه مودایه.

مالت مهیه خوئی پئی له دوژمن لاده
۲۰۴ به و سهروه ته پئی ببهسته، دهستی باده
زور داری قهوی به قهند بخنکینه برا
تابوشه ری ئابووری ببی ناماده.

پیتم سهیره، نهوی که دهسته لاتی زوره
۲۰۵ ژیر دهستی نهون تهواوی سوره و توره
نازانی ئیداره گشتی هوی به دبه ختین
بوئهم گهله پیشه یان که زولم و زوره.

سهرمایه یی پاره دار نه گهر کار دهکا
۲۰۶ سهر پاکی به دهستی کار گهر کار دهکا
گیانم به فیدای دهست و پلی خویناوی
بو به خته و هری چینسی به شهر کار دهکا

ئاواتی گهله کابینه زوو سهر بگری
۲۰۸ بیدادی به میزی عدل و داد دهر بگری
ته شکیل بدری به لکوو به گویره یاسا
کی مافی خوراوه مافی خوئی وهر بگری.

پيٽريٽي ڪه نهوي خزمه تي بؤدوژمن بوو
دوي ڪاري به ناکهس بوو، ڪهسي لي ون بوو
پوڙي گهشي ناوات و هيواي رهش ڪردين
ٽيمرڙو ڪه شوڪوور دوچاري دهردي من بوو

۲۰۹

هاتبايهوه خوزگه باوي بهيت و باوم
بڪرايهوه نه مجاره دهسي به سراوم
بائهم دلّه شيته لاي خه لڪ هه لريٽري
زووخاوي دهرووني پپرله جوّش و تاوم.

۲۱۰

سه رمايه له دهس چوو، تاجران لي ڪه وتن
نابووتي په ڪي خستن و يه ڪ جي ڪه وتن
دهس گرتني چي تازه، چي يان پيوه نه ما
ژيرباري قهرز بوون، له دهس و پي ڪه وتن.

۲۱۱

دهردي مه به بييري نوي دهوا ڪن چاڪه
نهم باوه ڪه زور ڪونه، پهها ڪن چاڪه
پيوسته به شهللاق و شهقه زلهي قانون
ٽيمهش به وهزيفه ناشنا ڪن چاڪه.

۲۱۲

نه و باوه له بي خودي خه لڪ نوّشي دهڪا
يا گوئي له قسهي ناکهسه دل خوشي دهڪا
ناکامی چي يه، عهيب و هونهر نابيني
گهر چاڪ و خراپي دي، فهراموشي دهڪا.

۲۱۳

دوژمن که به شوین دوژمنیا عبدالله
بیگانه که به زیانی خه لک خوشحال
خوی دوستی گه لان نیشان نه دا دهوله تی رووس
درگاشی له دوسته کانی دا ون گاله.

۲۱۴

یه کتر بگرن کار و ته قه لای کور و کال
خوش پاده بری بو هه موو که س مانگ و سال
شار داری به بوود جهی ته سه ل و کوششی خه لک
نای مینی که م و کووری، ته واو دیته وه حال.

۲۱۵

ناخ خوژگه له سه ر زمانی گه ل مور نه ده بوو
داروغه له حه د به ده ر جه فای زور نه ده بوو
نه ختیك ده دوام له باتی بی قانونی
نامه م که زه لیل و دیلی سانسور نه ده بوو.

۲۱۶

دوی دهوله مه نیك زیپری له سه ر یه ك نابوو
شه و ناگری فیتنه ی له خه لک به رد ابوو
ئیمپرۆ که به چاوی عیبره تی تی فکریم
سه ر تا به قه ده م هه ر وه کوو شه م سووتا بوو.

۲۱۷

نه ورۆژه له ئاسمان و زه وی هیچ نه بوو
هه ر تاعه تی خوا، بیجگه له وی هیچ نه بوو
رپی راست و دروستی مه عریفه تمان پیوا
هه وراز و نشیو، به رز و نه وی هیچ نه بوو.

۲۱۸

ئازادى بىرىك لى چارە يانوسىراو
باقى دى ھەموو مېرىشكى پىئى بەسراو
وئىزەر لى چى بدوئى، ھەموو گوئى بۆدەگرن
چون ناوى لى مەجلىسا بەزل ناسراو.

۲۱۹

كى بىرى نەخۆشە، ساخ و سالم نابىئ
مەحكومى خەلك شىاوى حاكم نابىئ
ھاوار و ھەرا تازە بە پوولتىكە برا
ئەو خائىنە خۆپەرستە خادم نابىئ.

۲۲۰

زنجىرە يەكن، لى ھۆزى بىئ خىزانن
مىعمارى سەراى مەملەكەتى وئىرانن
بەو سەرۋەتى وازۇر و زەۋەند تىرانن
بە نىازى كرۆستنەۋەى گەلى ئىرانن.

۲۲۱

ئازادى ژيان كەسانى دابىنيان كىرد
ھەزىان لى پۇرانى خويىن و ئەسرىنيان كىرد
ھەقىانە لى ناو گەلان بە سەر بەستى بۇئىن
ئەو قەۋمە كە پاپەرىنى خويىنيان كىرد.

۲۲۲

تۆفانى مەخوادە كادەسى بەر خۆدىئ
۲۲۳ لى دەستە نەجاتى بىئ كەواتىئ رۆدىئ
ئەو كاتە لى سوورايى گەلىشە، خائىن
خۆلادە لى دىۋە بۆنى خويىنت بۆدىئ

۲۲۳

نه و میره له ناو دلی خه لک جی گیره
ناگای له منال و گهنج و لاوو پیره
کئی نه تله سی پوئی، خوینی خه لکی نوئی
بلخ و چه په له، هموو که سی لی زویره.

چی هویه که ئیوه فیتنه هلدایسینن
رسته ی به که تی و برایه تی ده پسینن
نه ی تا قمی ریوی خه سلته و چهوت و چه ویل
ناکابه نهیینی ته رحی نوی برژینن.

هاواری نییه دلیم له ژیر باری خه ما
گهش نه بووه له خوش حالی بری کات و ده ما
وهک روسته مه نیو بانگی له نازایه تیا
کئی پشتی له ژیر ته وژمی ماتم نه چه ما.

هوئی جه هل و نه زانینه که دل ناشاده
خوشیت گه ره که، له خو په رستی لاده
یاسای تهق و ره و له دهس زولم پیویسته
پیویست نه مر و پتر به عه دل و داده.

گه ردوونه چ ئیمر و که، چ پیری و دوینی
شادی له دلیک بخا، سه دان ده شکینی
چون کاری فریودانه له هر ئانیکا
ده توانی به هر چی رهنگه خوئی بنوینی.

چون خەلکی ولاتەکانی تر هوشیارن
زۆربەیی بەرچەیی مەعریفەتار پێبوارن
پاریز لە نەزانیین و پەچاوەکردنی نەزم
بۆمیللەت و مەملەکت بناغەیی کارن.

۲۲۹

زانپوتە بە تیری تۆچلۆن کوژراوم
سەرپاکی دڵم خۆینە وەها پێکراوم
ئەو خۆینە بە فرمیسکەووە شەوگاری درێژ
دەتکیتەووە تک تک لە گلێنەیی چاوم.

۲۳۰

ئاخ پەردە لە سەر نەپیننی دڵ لاچووبا
میر خۆزگە قسەیی هەقی بە گۆی داچووبا
هەر جۆرە سیاسەتی کە دەولەت هەییەتی
ژێر لێچ نەخرایە، بۆگەلیش روون بووبا.

۲۳۱

۲۳۱

عەدلی یەکە مەشهورە بە جیئیی عەدل و داد
ئەیی بۆچی کەسێ دادی لەوێ نایەتە داد
هاوارە لە دەس عەدلییی مەنسووری
ئەم خەلکە هەموو زالەییەتی، کوا دلی شاد؟

۲۳۲

۲۳۲

قودرەت لە دەسی حاکمی زالم دا بێ
عەدلییی بە موو عەدالتی تیانابێ
حوکمی کەدرا بە سوودی یەک دەستە زەعیف
چون دەستی قەوی تی دا یە، ئیجرا نابێ.

۲۳۳

۲۳۳

وریا به له تۆنه که ونه شك نه ملی یه قین
چی هه ق بو بزر نه بی له چاوی هه ق بین
بی به لگه له ناو مه حکمه دا سووچ و خه تا
نه خریتته مل نه و که سانه تاوانبار نین.

۲۳۴

کی نه ملی خه تایه، بیکه ن نامۆزگاری
گوی بیس نه بوو، بهر چاوی بخه ن ئاکاری
تاوانی که هاته پی به گویره ی یاسا
جورمی چ بوو، دادگا بدا بریاری.

۲۳۵

پی و ره سمی دزیو بی حه ده له م نیوه، چ جار؟
گیانم به مه راقه وه نیزیک لیوه، چ جار؟
دار ماله ولاتم له درنج و جن و دیو
یاره ب له گه ل نه م هه موه جن و دیوه چ جار؟

۲۳۶

هه ر کهس که شه رابی بی هه قیقه ت نوشی
چاوی له هه موو به لین و وه عده ی پوشی
چی هه ق بوو وتم، به لام به داخم ده ولت
هه ق ناژنه وی لیم، که هه هوش و گووشی.

۲۳۷

کی پی اوه برا، په رده یی تاوان بدری
نه سرینی به تینی دل شکاوان بسرپی
خوباویتته عه دلیه به شو شکه ی قانون
دهستی ره شی ناپاک و گلاوان بسرپی.

۲۳۸

۵۱۲ هەر ئەو كەسە خۆی تووشی خەتا كاری کرد
بیری گەل و پای گشتی خەتا باری کرد
بیتگانە پەرەست وەکیلی بوون، لەو داخە
خۆی هەرچی خەتای کردبوو، ئیقراری کرد.

۲۴۹

۳۵۲ ئەو تاقمە هیین خەزینەیان کرد تالان
حۆجەیی بە نەیارە گەل، هەموو دەس والان
ئازان لەوە کاری دەولەتی حەرراج کەن
ئاکاری سەران بوۆتە گەمەیی مندا لان.

۲۴۸

۴۵۲ خویین دی له برینی دل، بە تیری ناکەس
کوشتوومی تەشەر، جەرگی بریم تانەیی کەس
دۆستانی قەدیمی زانیان من شیتتم
کردیانمە دەری له جەغزەیی یاران، بەهەوەس.

۲۴۲

۴۵۲ پوۆژی سەفی دوژمنان ئەشی بشکیینی
بی پسانەو زەبری گورج و برپنوینی
پوۆژیکی تریش پاشەکشەت پیویستە
بوھترشی توند بەلکوو بیان خافلینی.

۲۴۳

۴۵۲ شیرانە وەخۆ کەون نە بی ترس و لە مەرگ
بو جوانی پلنگ کەول کەن و بیکەنە بەرگ
هەرگورگ و درنەدەیک بە نیزەیی تۆلە
ورگی چەپەلی هەلبدرن تا دل و جەرگ.

۲۴۴

خۆش باوەری تۆلە مستی بیرو پاتە
شادی، بە کەسانی تر دلی خۆت ماتە
پیت خۆشە ولاتە کەت لە هیچ دووانە کەوی ۲۴۵
پەیمانی لە گەل نۆی کەو، ئیستا کاتە.

پیت هیچ نییە دەکردن و مینانی وەزیر
لە جیاتی تەمینی سەخت و سزادانی وەزیر ۲۴۶
مەر بۆیە ئەشی لە پارلەمان داوا کەین
قانون بکری بە ئافەتی گیانی وەزیر.

فەرقی لای تۆقۆلە زەنگی و خۆری
ناکە ی شەو زەنگ، جیالە تیشکی خۆری ۲۴۷
ماواری خەلک ناژنەوی، دیارە کەری
چاوت لە پرووناکی نییە، مەعلووم کۆری.

باسی کە نەدرکاوه، نەین بی، چاتر
پازی نەزراو بی سەر و شوین بی، چاتر ۲۴۸
بۆکار بە دەسانی مووچە خۆر، سەرما یە
پۆستیکی گرنگ و پیرمیین بی، چاتر.

نەم خانوو رەش و شپرزە تانە فخی سوور
وەک کوندە بەبوو نیشتوو تەیدا مەنسور ۲۴۹
زۆلمی یە لە ئەسلا یە، بە ناو عەدلیە
ناویانە بە حۆقە ناوی زەنگی؛ کافرور.

وهر بگره له پیر ته جرهبه نهی لای دلیر
دهر بیڼه له چنگی پالنه وانان شمشیر
گر مافی رهوای توله دهی شیردایه
بستینه به زهبری شیر، نهوی مافه له شیر.

۲۵۰

توفان وهکوو نهی ببیبه نهوایی ته وریز
خوین بگری له تاوی بی نهوایی ته وریز
وهك چنگ و روبات ونهی بنالیته به سوز
بدوی له پهروشی نهینهوایی ته وریز.

۲۵۱

سندووقی قفل درا و دهی کریاوه
پرېووله گمه و حشر و حه لانه ناوه
نارای گهله و ابوته مهلی به خته وهی
کی نیشته سهری، به به خته، خوا پیداوه.

۲۵۲

نهی دل له شه قامی هق هلی و مه شترسه
شوین نهو که سه بگره هق دهلی و مه شترسه
پاکی بکه پیشهت، وهکوو توفان^(۱) به، له لای
بیگانه و خوئی هق بللی و مه شترسه.

۲۵۳

شە و بیتیچووہ فہ لایتیکی کریکار و کہ ساس
ہاتبووہ کیم تاوی شوق و پیئخواس
پازی بوو لہ ہیزی شان و دەست و چہ کوشی
شوکرانہ بژییری مہ چہک و باسک و داس.

۲۵۴

شازادہ کہ بوو بہ حاکم و پابہری فارس
خوین پیژی بہ جاری گرتی سہرتاسہری فارس
فارسی ہموو کردہ ژیر چہ پوکہی سواران
ئہی داد، بہ فارسی لہ دەس پابہری فارس.

۲۵۵

لہم مہملہ کہ تہی مہ پاپہرین پیئویستہ
ورگی دژی نیشتمان درین پیئویستہ
بووہی کہ سبہی بہ سہر مہ بہ ستا زال بی
نیمروہل و مہرجی پی برین پیئویستہ.

۲۵۶

وہک گول نیہ دل نیازی بہ رہنگ و بوئی
ناوی گہرہ کہ پہ سندی خزم و خوئی
فرمیسکی گہشی مہ بہ ستہ، نہک نالہ و ناہ
بوئابروو بہ و ہیوایہ بہ لگہ و ہوئی.

۲۵۷

گویی کپ کہ لہ کیشہ و چہ قہ چہق دلخوش بہ
مہر چوئی زہمان گوری وەرہق، دلخوش بہ
وہک دوئیکہ بہ نوینہری نہناس دلخوش بووی
نیمروکہ بہ کابینہیی لہق دلخوش بہ.

۲۵۸

نه ورۆزه كه واپسى و قهدهمى پيرۆزه
كورگه ل هموو سه رخوشن و شادى هۆزه
توفانه سه ميمانه پيرۆزبايى ده كا
پيشكەش به كه سى بوگه له كهى دلسۆزه.

۲۵۹

من نيم به تهنى، خەم له بهر رودل به په روش
له م كاوله جيهانه دانبيه كه س دلى خوش
كامى به روالهت كه مه كى شاد و گه شه
دار ماله دهروونى له مه راق و كول و جوش.

۲۶۰

ئەى نووكى قه له م له شوين هه قيهت و يل به
تا خوينى دلت قووته، هه قيهت كىل به
گه ر سه ر بېرى له سه ر هه قيهت و يترى
لى لى لامه ده لاي دوژمن و دوس بى فيل به.

۲۶۱

له م جهنگه لى ده ورا نه پلنگ و شير به
لاى نه هلى هونه ر، هونه ر نوينى فير به
شه و دركى جه فا بچى به دلتا له چه مه ن
وهك خونچه يى به ر به يان گه ش و زه نوير به.

۲۶۲

ئەى دوسته عه زيزه كه م له شه ر كه م بدوى
وهك گول به، له رپى ئاشتى خوازان بپروى
دۆستانه له گه ل كه سى ژيابى، تاوى
له و دوسته به موو لامه ده، تابوت بلوى.

۲۶۳

داخ و کهسهری زهمانه هیئت نه بری
لالووتی فهلهک، خهفت به به ژنت نه بری
گرددوونی چه ویل نه گهر بشت داله زهوی
وریابه به گیژ و حوئی تاوت نه بری

۲۶۴

شه و ناومه ته به بر پی ی گولی ره عنا، سه ری خوم
دیراومه چه من به ناوی چاوی ته ری خوم
نه وساهه کوو مهل، له ناو قه فهس دا به مهراق
خوم خسته وه بن سیبه ری بال و په ری خوم

۲۶۵

نوقمی زهوی فیلبازی یه مه نسوورولمولک
هم موفتی یه، هم قازی یه، مه نسوورولمولک
کی زوری له دهس هه راس و نارازی یه خهک
له و شه خسه گه لی رازی یه مه نسوورولمولک

۲۶۶

نه ی نه و کهسه له پیاوه تی تودانی یه شک
گرددوونه له داخی توده بارینه نه شک
مه منوونی وه فا و هیمه تی توم، له و ده مه وه
بوم هاتووه به دیاری له لای تووه که شک.

۲۶۷

زور سهیره له لاین مه جلسی ره نگاورهنگ
له و لاشه وه جی به چینی گه لخوازان تهنگ
حاشاله حوکوومه تی فشار و سه ره پو
هه روایه نیزامی وشتر و گاو پلنگ

۲۶۸

نه ورتويه كه له كې بازه به مه كړو حيله
خوی كړدی له سره قه رار به كيشه و پيله
هر خویشی قه راردادی به مه جلیس مۆر كړد
پی ئی ناله حقوق و مافی قه وم قیله

۲۶۹

كابینه كه به سرابنو و به هوی گیتراوه
دوی هاته وه مه جلیس و ده ری كریاوه
زوریان له ره ئیسو لوزه را كړد، تاكو و
بووژاوه به لام به چهن كه سی دۆلپاوه

۲۷۰

بی ماف و مه عاش و ملك و ماش و زیپرین
مال كاو و مه لوه دای نزار و لیپرین
نه ی خاوه نی سه سه را له گه ل ئیمه مه بن
له م كاته وه راپه ریو و شوپ شگیتپرین

۲۷۲

زانیوته كه كی په سند و خوین شیرینه
كی كه كره یه، خوینی خه لكی لی به دبینه
هر نه و كریكاره نانه كه ی جوینینه
نه و كار به ده سه ی كه سفره كه ی ره نگینه

۲۷۱

دل فیبری نه وینداری بووه روژی به ری
وهك شه م ده گری، باکی نییه چی به سه ری
تا خاکی له شی نه دا به بام ناگری ئیشق
دل نه بووه خه لووز، قه تره له چاونه چووه ده ری.

۲۷۳

ناخۆم له ژيانم خهفته ئاوى ژيان
لهم خوانى زهوى مهگه ر بخۆم په نجه يى نان
ماوهى ته مه نم خه مى جيهان خواردن بوو
شه رت بى له وه لانه خۆم خه م و ده ردى جيهان

۲۷۴

روڤه ي جهم و كه يقووباد و كه ي كاووسين
پاريزه رى نيشتمانه كه ي سيرووسين
رازاره ته وه به خۆر و شير ئالامان
ده ركه وتوو له به ندى ئينگليز و رووسين

۲۷۵

يهك ده م له مو حيبه ت و سه فالاناده ين
قه د گوى به قسه ي پو و چه ل و بى جاناده ين
كى كه م بوو شه وورى، فيز و تيزى فره بوو
جوابى نيه لاي ئيمه، به نى باناده ين

۲۷۶

عومريكه له سه ر ميهر و وه فا زۆر سوورين
دل بى غه ره ز و كينه له ده عوا دوورين
چوكمان له به رانبه رى عه داله ت دا دا
ياسا چى يه؟ حوكمى گويگرى ده ستوورين.

۲۷۷

هوى چاره ره شين بوگه لى ئيران؛ دووكه س
نهم واته يه روونه بى گومان، بوهموو كه س
يهك: نوكرى ئينگليسى نامه رده؛ وسووق
يهك: رووسپى ده رباره؛ قه وامى ناكه س

۲۷۸

روژی که، که ئیرانی نه شی هیممهت کهن
بوتاقمی بیگانه په رست هلمهت کهن
نه و کۆشک و سه رایه گورگی هاری تیایه
ویرانی کهن و خاوه نه کهی مل پهت کهن.

۲۷۹

وهك سه روی چه من بهرز و به سیبهر خۆم
بوخاکه نسیم، بی سه مهرو بهر خۆم
هوی راست و دروستی مه که رووت وه په به نم
دهس تهنگ و نه دار بیچووه سوالکه هر خۆم

۲۸۰

زور شیوینی گرنگ له ملکی دنیا چوومه
له خراب و له چاک و وشک و تهر، بیستوومه
سه رمایه یی ژین خروپتوونی نه مه بوو
زور شت که نه بینراوه به چاو، دیتوومه.

۲۸۱

عومریکه به داوی ئاره زوو به سراوین
بوئه هلی هه وهس ریبهرو و خاوه ن ناوین
ئیستاله نه کاو به دووی مه رگدا و یلین
چونکی له ته مه ن زیزو له ژین توراوین

۲۸۲

هاکاله کولی دهروون دلّم چوو به هیلاک
چاوی تهره کردوومی که ساس و خه مناک
نهم ناگرو ئاه و ئاوی چاوم باقین
تاروژی به تونده بای نه جهل ده به وه خاک

۲۸۳

سوورامه وه وهك با به هه موو دنيا دا
 يا چه شنى شه پۆل، خۆم له هه موو جیگا دا ۲۸۴
 بهك قه تره پتر نه بووم، به لام خوینى دلم
 هین خوارده وه تا چووم به دلى ده ریا دا

نه و مه نه جه له دايم ده كوئى، دياره منم
 نه و دىلى قه فهس، مات و خه فهت باره منم ۲۸۵
 دوور كه وتوو له كوړى هاوده م و يارانم
 مال كاوك و كوول به كوول و بيچاره منم

نه و روژه قسه ي عيشقى به گوئى دا چوو وه دل
 گه وزيوه له خوین، دركى به پى دا چوو وه دل ۲۸۶
 هیند پاییزی سه خت و نامرادیم دیوه
 سه د جار به هار مات و نه پشكوو تووه دل

لاى دوژمن و دوست نه گه ر نه رم بى وه كوو ميو
 وهك نه خشى نه قییم نه بى، شهرم بى وه كوو ميو ۲۸۷
 لاى دوژمن نه شى گه لى سه خت تری بى له به رد
 لاى دوستى به راستى دل نه رم بى وه كوو ميو

دوو رووی نه كه م شهرته له گه ل نه وعى به شهر
 لاى راست و دروست درۆم له ده م نایه ته ده ر ۲۸۸
 عاده تمه له ورده عه یبى خه لكى ده دویم
 نه م ما به نه فامى هیرشى نا كه مه سه ر.

نه ورۆژه که رئی شادی و گه شی خه ممان به ست
دهرکی مه موو نامه حرم و مه حره ممان به ست
دادم که به هیچ کوی نه گه یی، بی دهنگ بووم
که سمان که به هاناوه نه مات، ده ممان به ست

۲۸۹

تا به و مه موو ره نجه فیری بووم ده رسی نه وین
خه رمانی ته مه ن تی چوو بلتسه و گرو تین
بی تیشکی شه می روومه تی تو، ناگری خه م
سووتانندی له شم چه شنی په پووله ی مسکین.

۲۹۰

زورم له ده می راست و دروست داوه به مشت
په نجه ی چه په لم گه لی له ناو شیردا ششت
له و داخه که روئی نابرووی کیشوهری جه م
ناوری عه ره بم خسته وه خاک ی زه رده شت

۲۹۱

ناوریک ی به تین له ره نگی ئاسودیاره
ئاژاوه یه که جیهانی تیا به ش داره
وه یشوومه که قه یرانی به سه رچوو دنیا
سه رپاکی به ره و خوشی ده چی نه م جاره.

۲۹۲

عومریکه له چه شنی بایه قوش ده خوینین
بی زاری له ژین ده رده برین، واز دینین
مه رگی کوت و پرپه سنده، نه ک ژینی به ژار
تا که ی به جه فاهه، سیل و دیق مه لبینین

۲۹۳

روژی بوو ده ماندا ته شهر و تانه له تاج
دهس خالی له ژیر پی له قهنا، ته ختی عاج ۲۹۴
رای کرد له دهسی من و دلم، تالیعی به خت
هاواره له دهس به ختی رهش و خهرج و باج.

چون نیمه له سه رویست و مه رامی باشین
گوی کپ له دروشمی ریبه رانی ناشین ۲۹۵
هاتووینه جیهان، به بت شکینی فیرین
تانیعمه تی ژین باقی یه، بوت ناتاشین

گه ربه ختی خه والوو به ربه یان هه ستینین
باناگری دل به ناوری رهز دایسیینین ۲۹۶
چل روژ بخریینه قوژبنی مه یخانه
هر باده وه خوین و واز له دنیا بیینین

نه و روژه که وهك سه رول له گل ده رکه وتم
دهس خالی به پی له ناسمان سه رکه وتم ۲۹۷
دیم هوزی مه لان، له چیمه نان دلته ننگن
گیانم وکوو خونچه دادریم، وه رکه وتم

نه و شینکه که له م چیمه نه تو راوه، منم
نه و لاله که نوقمی نه شک و خویناوه، منم ۲۹۸
نه و خونچه گوله ی که سه د به هار هاتن و چوون
مه رگیز نه گه شاوه، لیوی به سراوه، منم.

وهك سهوزه گيا، رۆژى سهرم هينادهر
وهك لاله دهروون پرله خهم و سهوداسهر
كاتى وهكوو خونچه خۆم به دلتەلگى دى
ئەوسا كه دريم بهرگى ژيانم يەكسەر.

۲۹
۳۰

هەر سەردەمى لاوى بوو كه روانيم پيرم
پيشيلى قەزاو بەلا، نيشانەى تيرم
ئەى عومر برۆ، به راستى ماندووت كردم
مردن وەرە، تير بووم لە ژيانم، زويرم.

۳۰ ۱

هەستين كولى دل به جامى مەى برژينين
دل كه يله، پەنا بوۆ چه قەنە و نەى بينين
چون ئەهلى ريبا يە هەر چى دل دەشكيني
شووشەى دەغەلى و ريبا به بەرد بشكيني.

۳۰ ۲

تا كهنگى بخوين ئيمه خەمى بى هووده
شوين كهوتنى ئاواتى نەفس بى سووده
قەد نەبووه لە ماوهى تەمەن ئاسووده بژين
مردين كه لە دەستى خەم بين ئاسووده.

۳۰ ۳

تا سەر به هەنيسك و ليو به بارم، خۆشم
تا دل به خەم و رووت و هەژارم، خۆشم
خۆشى و گەشيان خەلكى لە دەرمان گەرە كه
من تاكوو نەخۆش و دەردە دارم، خۆشم

۳۰ ۴

پيٽم خوڻه عهيش به بي مهراق و كولى دن
تۆلهي زووله داهاتوو وه كه م بي كه م و كوڻ
باي دهردى و به لا و موسي به تم لي بگه رپي
تير پي ده كه نم به ياني يه ك زوو وه كو و كوڻ

۳.۵

شيرم به زگي برسي كز و دامام
چوار دهوهره به زنجيري جه فا به سرام
خوين خوري يه به شمان له ده سي دوژمن و دؤس
تا شهر بوو به شيري رووت هوه و يستام

۳.۶

پيٽ خوڻه كه هاوشاني هموو دنيا بين
پيٽويسته به كرده وه و عيلم و ريا بين
مه شهوره كه به ندهيي و نه زاني خزمن
هر به نده ده بين، مه گه ر ته واو زاناب بين

۳.۷

عومرم به فشاري خه م گه لي رامالي
سه برم كه كراسي ك بووله بهر دامالي
ژين بؤمه مرگ بووله م جي بهاني پرده رد
پيٽم سهيره كه ناوي زينده گيم ناپالي

۳.۸

نه ورؤژه له ده ستي توشه رابم نوشي
پيٽم ناله فه له كه له بهر و پي و بي هوشي
بي خه م به كه پشتي هر دوو پيٽم داله جي بهان
ليٽم روونه كه تي يدا نيه خير و خوشي.

۳.۹

نه وروژه من و دل له دايك زاوين
دايم به فشاری دورد و خه م ژاكاوين
له م به حری جیهانه پرله داوو ته له یه
نازادی یه نازادی چی، ماس و ناوین.

۳۱۰

تا پییم له سه ری ته ماح و بریا داوه
هر لیو به بزم، گه پیم به دنیا داوه
له م گه میه شکاوه دا که په رتی نه ده کا
شادم که دلیم به ناخی ده ری یا داوه.

۳۱۱

له وروژه وه پییم ناوه ته مه یدانی ژیان
پیش هاتنه که م بوومه ته هاوشانی ژیان
چون ته ختی فه له ک شیاوی من نه بووه له زوو
که وتوومه وه کا و له کوون و زیندانی ژیان

۳۱۲

نالایه کی ناشتی به رزبی له جیهان
ژینی وه کوو یه ک سه ر بگری بو هه موان
بو به خته وه ری به شه ر بنا خهی کارن
له م دووانه به دی دی هموو ناواتی ژیان

۳۱۳

له وروژه وه کردمانه وه لاسای مه جنوون
ده سمان شته وه له عه قل و زانست و فنوون
بووم سه نده وه نیچیر له ده می شیر، نه ماما
که وتینه وه داوی عیشقی تو، دیل و زه بوون

۳۱۴

گەر ئىيمە لە بىرى نوينەرى خوش خووبىن
بۆدەولەتى خۇرراگر ئەشى ماندوو بين
رابردوو كە رابردوو، ئىستەش كواھەل
واباشە ھەموو لە بىرى داھاتووبىن.

۳۱۵

ھەرچەندە لە بىرمە ھىمن و لاشەربووم
ھەق و ئىزى سەبەب بوو تووشى كىشەو گەربووم
لال بووم لە مەراقا كە نەبوو گوىى بىستن
ھاوار و ھەرائە ھەندە زۆر بوو، كەربووم

۳۱۶

ھەر چۆنى كە بۆمەدەس بىدا، رى دەكوتىن
زۆر ھىدى بە بى دەنگ و سەدارى دەكوتىن
بۆۋەى نەكەوينە قولكە جارىكى تىرىش
ئەمجارە بە گۆچان و عەسارى دەكوتىن.

۳۱۸

ئەورۆژە كە توورە بن ھەموو چىنى ھەزار
مل ھورئەدەنە بەر تەشەر و تەوس و پىلار
كى تىك دەرى ياسايە، ئەگەر مەنسور بى
ئەم تىنەرە پىچەكى ئەدەن بۆپەت و دار.

۳۱۹

جەغزىن لە ژمارى زۆر و كەم باخەبەرىن
ئاوينەىى بەزم و نەزم و عەيب و ھونەرىن
تۆدەولەتى دەولەمەند و لۆردت گەرەكە
ئىمەش لە خەمى ژىنى گەلى قوربەسەرىن.

۳۲۰

قەت گالتە بە قەدر و ریزی مەردی ناکەین
وەک با هەوەسی جیهان نەوەردی ناکەین
نەمما چ گوناھیش نییە لای چاک و خراب
برواکە بە دەستەلاتی فەردی ناکەین.

۳۶۱

لەو داخە کە من لای ئەم و ئەو بی قەدرم
وەک شەم بە بلیسە ی کلی دل گرنەگرم
بی سەبری ئەوان گشتی قسە و ئارەزوو
هەر من بە هومییدی کردەووم تائەمرم.

۳۶۳

باسی شتی کۆن دەکەم لە گەڵ دەولەتی نویم
عادەتمە لە عەیبی خۆم و خەلکیش دەدویم
چی نەمدی بە چاوی خۆم، کپ و لال و کەرم
چیم دی بە کەسیکەو لە سەر ری ی دەرویم

۴۲۲

فہرہہ نگوٹ

ا

ئاوقا: تىكەل بوون، تىكە وە گلان؛ گلاويز شدن.

ئاوال: دوست، ھاوړې، رفيق، دوست.

ئەمەگ: ئەمەك، وەفا، پياوھتى، رەنج و ئەرك، نىكى، وەفا، رنج.

ئەتوار: رەوشت و كردهوھ؛ اخلاق و رفتار، اطوار.

ئەوھەلە: ئەو كاتە؛ آن ھنگام

ئاژوو: ئاژۆ، لىخوړ، شوين ھەلگرتن، لك لى بوونەوھ؛ رانندە، ردیابی، ریشە دوانیدن

ب

باوھ شە شووشكە: باوھ شە چىلكە؛ يك آغوش ھىمە و ھىزم.

بە گوئى: بە گونى؛ زىرگونى.

بى زەر: بى زىان؛ زىان ندیدە.

بىريانى: مەردۆش؛ شىردۆش.

بزۆزان: بى ئۆقرە؛ بى آرام.

بە يداغ: ئالا؛ پرچم.

بۆسو: بۆنى لۆكەى سووتاو، پەروى تازە سووتاو؛ بوى پنبەى سوختە، تەكە پارچەى تازە سوختە.

باسك: لە جومگەى دەستەوھ تا ھانىشك، ملەى كىو، دار جگەرە؛ ساعد دست،

بازو، ستىغ كوه، چوب سىگارى

بۆز: شىنى ئامال سېى؛ رىشى ماش و برنجى؛ نەخۆشى چۆكى ئاژەل؛ كبود، ريش

جوگندى، نوعى بيمارى دام.

بلىق: پۆرگى ئاو، دەنگى كۆلىنى ئاو؛ حباب آب، صدای غلیان آب.

بسك: ئەگرىجە، پرزەى سەر بەرگى گەنمە شامى؛ زلف، كاكل ذرت.

بژار: گىاي خراب، خودۆزىن، ژمار، وجىن، خودجستن، شماره.

بنکول: له بنه وه هه لکه ندنی دیوار، دانه وهی بنی رز و توتن، کندن دیوار از بن، گود کردن بن مو و توتون.

بژوین: زه مه ند؛ زمین پر گیاه و علف.

به بار: به بر، به زاکوون؛ آدم کار آمد. بار: بیتچووه مه لی به هاره؛ جوجه ی بهاره. بو سه: که مینگا.

به تلان: له به ین چوون، نه مان؛ از ین رفتن و از کار افتادن.

بووله رزه: زه لزه له؛ زلزله.

باستیل: باسوخ، باسوق، باسوز؛ با منلق.

بیسه: بیسه.

بلح: رهوشت ناشیرین، هه رزه؛ هرزه، ابله.

بژوین: زه مه ند؛ زمین پر از گیاه و علف.

بیزا: گیاهه کی به ناوبانگه بو ترشیات و بو ناوشیر یژ به کاردی؛ گیاهی خوشبو مشهور است.

پ

پتوهن: زنجیری قاچی نه سپ و به ندی، په یوه ند؛ شکال، پیوند و علاقه.

پیتاو: پین پوش، کاله و زهنگال؛ پاتا به.

پیاس: قه دهم لیدان، راویچکه؛ قدم زنی.

په تا: نه خوشی گیرو، ناهو، په سیو، هه لامه ت، نیوه نمه ک و شه لته ی گهر می

سه برین؛ واگیر، زکام، ضما د گرم که بر زخم می نهند.

پیت و پیتز: کیش و هیتز؛ کش و تاب.

په ره سلیرکه: په ره سیلکه؛ پرستو.

پیسکه: ره زیل، چروک، رژد؛ خیس.

په سن: پتهه لگوتن؛ ستودن.

پتیول: لیزان، زانا؛ فیلسوف، دانشمند.
پنی کول: پنی کورت، درکیکی سی سووچه؛ پاکوتا، خارخسک، سه کوهک.
په ریوه: ناواره؛ آواره، سرگردان.
په رشه: په رشت، کاوکوتی دانه ویله؛ پراکنده، از انواع حبوبات.
په یاخ: داشی شه ترنج؛ بیدق شطرنج.
په له: له که، بارانی تیری ده خل، پارچه زهوی، له زوپه له؛ لکه، باران پاییزی، قطعه
زمین، شتاب.
پوز: که پوز، لووت، دم و لهوس، زهنبوره ی ناش، کونی قنگ؛ بینی، نس، سوراخ
تنگ آسیاب، مقعد.
پهین و پاله: گوی مالآت، کوت؛ مدفوع ستور، کود.
پیلله: پیلله؛ زیور زنانه.
پینگه: کومه لگای چه ته و سوپا، بهرینی مالآت له ته ویله دا؛ پایگاه، پهن کف
اصطبل.
پلار: داردهستی که بوهاویشتن ده بی، قسه ی به تیکول، تانه؛ تکه چوب، متلك،
سرزنش.

ت

تا: هودا، تال، لکه دار و گیا؛ تارنج و مو، شاخه، تب.
توره مه: ره چه له ک، بنه چه که؛ نژاد، نسل.
ته پکه: داوی راوی مهل، دهوه، ته پاله، پنجه گیا، نوعی دام، تله، تا پاله، بوته.
ته شه نه: کیم و زووخواو هیتانه وهی برین، گرته وهی زیاد کردنی کوان و زیپکه؛ چرك
زخم، سرایت زخم.
ته زی: سربوو، سارد؛ بی حس، سرد.
ته سهل: تیر؛ سیر.

تۆسن: سەرکیش، نائارام؛ اسب سرکش و رام نشده.
توور: هه‌لوک، تووره‌که، ترپ؛ خورجین، تۇرب، چوب کوچک الک و دولک.
ترووسیان: ترووسکان، بریقه‌دان، تروکانی چاو؛ درخشیدن، پلک زدن.
تلاسان: له ریگه‌کلابوون؛ منحرف شدن.
تروپک: دوندی کیتو، بلندترین شوینی دار؛ قله‌ی کوه، نوک بلندترین شاخه‌ی
درخت.
توره: شهرم، حه‌یا، مندالی هه‌وی، زانست؛ آزم، فرزند هوو، دانش.
تاوگ: چادر، ره‌شمال؛ چادر.
تیک‌کوه: بیشکیته به سهریه‌کا.
تسه‌ن: ته‌به‌کی نان، ته‌شتی هه‌ویر شیلان، کۆسپی سهر ریگه، هه‌له‌نگوتن؛
طبق نان، تشت خمیر، دست انداز راه، سکندری.
ته‌شن: کیم و زووخواوه‌یتانه‌وه‌ی برین؛ چرک و سرایت زخم.
ته‌ه‌زل: ته‌مه‌ل، ته‌پ، له‌ش گران، تنبل.
ته‌ته: بووکه‌له‌ی مندالان، پوور، مه‌ت، په‌له، خیشک بۆزه‌وی لووس کردن؛ عروسک
گیلی، عمه، بزَن.

ج

ج‌ارز: هه‌راسان؛ هه‌راسان.
ج‌ده‌و: له‌کار که‌وتوو، و‌لاخه‌به‌رزهی پشت بریندار، شانی زامدار؛ از کار افتاده،
بارکش، پشت ریش.

چ

چه‌تفه: ده‌سمالی سهری تاته‌کان، دستارتازی‌ها.
چه‌ویل: چه‌وت، خوار، لار؛ کج.

چووکە: چیلکە دار، سووچ و قوژبن؛ چلیکە، گوشه.
چەو: ورتکە بەرد، زیخ، خیز، چاو؛ شن، چشم.
چزوو: نوکی باریکی کلکی دوو پشک و میشه نگوین و... نیش کژدم و زنبور و...
چیغ: پەردە ی لە قامیش که به دەوری ره شمال دا رای دەنگیون؛ چیغ.
چنۆک: چلیس. چکووس، چاو نه زیر، ته ماکار؛ آزمند، حسود.
چلووک: تروپکی دار؛ بالاترین نقطه ی درخت.
چاو نه زیر: به ئیره یی، چاو چنۆک؛ حسود، خسیس.

ح

حه شیمەت: جه ماور؛ جمیعت.
حه شه م: دژوار، سهفت؛ دشوار، سهخت
حوّجه: ئاتاج؛ احتیاج.

خ

خە دەنگ: تیری راست؛ تیر راست.
خودان: خیتو، خاوهن، خودا؛ صاحب، خدا، بزرگ.
خیتو: خاوهن، جنۆکه، راهیتان؛ صاحب، جن، پرورش دادن.
خە شیمەت: فیره کار نه کراو، ناشی؛ ناشی.
خسووک: خو مراندن، خو کزکردن؛ خود را به مردن زدن.
خووسان: له ئاودا نه رم کراو؛ در آب نرم شده.
خە لووز: ره ژی، ره ژوو، زوو خال، کومر؛ ذغال.

د

دزیو: ناحەز، ناشیرین؛ زشت، بدگل.

دارمال: پرپر، له سهر لیتو.

دولپا: دیوتکی چیروکان، بریتی له دهس هه‌لنه‌گری؛ دیو افسانه‌ای، کنایه از دست برن‌دار.

دیوه و دهر: دیوانده‌ره؛ از دو طرف سوراخ شده.

داج: بزووتنه‌وه؛ جنبیدن

دابلو‌خان: پیست فریدان له سووتان؛ سوختن و از بین رفتن.

دهلال: جوان و خوین شیرین؛ زیبای دلکش.

دهسکه‌نه: دروینه و رینه‌وه‌ی گیا به دهست؛ درو با دست.

دهس واله: دهس به تال.

دنه: دنه، په‌راسوو؛ دنده.

دهمیال: شانی چیا؛ ستیغ کوه.

ر

رندوو: رنوو، که‌ویه به‌فر، کلینه؛ بهمن.

ره‌دل: جیتیگی سه‌من و به‌رداوی چیا، ره‌هوز، ردال، جای سه‌خت سنگلاخ، پیره‌وسباز.

رژد: هدر رازی کوور، چرووک، زل بوون؛ سربالایی سخت، خسیس، رشد.

راساک: شوینی ته‌خت، خه‌تی راست؛ زمین هموار، خط مستقیم.

رامووسان: ماچ کردن، بوسیدن.

رهو: هه‌لاتن، باز، ره‌ف، حه‌په‌ی سه‌گ؛ فرار، پارس سگ.

ز

زوانه، زومانگ، کاغه‌زی مره‌که‌ف مژ؛ خشک کن.

زه‌رده کیفار: گیایه‌کی به‌رزی درکاوی: گیاهی خاردار.

زهل: قاميش، چيت، گيايه كي سي سووچه، باتلاغ، خكيسك؛ ني، گياهي كه در
باتلاق مي رويد، باتلاق، ليزگاه.

زهلكاو: باتلاغ، باتلاق.

زهله: زراوي گيان دار، زله، ژاله؛ زهره، سيلی خرزهره.

زورهان: زوورك؛ تپه ي كوچك درهامون.

زهوند: فره، زور؛ زمين پر گياه، زياد، بسيار.

زه نوئر: جيگه ي بلندي هوا سازگار، بلندي خوش آب و هوا.

زهوئل: پياوي دريژ و زوردار؛ مرد دراز و زورمند.

ژ

ژينه وه: ژيانه وه؛ زندگي.

ژهقنه مووته: زهقنه، هه ره تال؛ بسيار تلخ، زهر.

ژال: ژار، كون، جي؛ زهر، سم، جاي، لانه.

س

سوور و سات: ماليات.

سوورهنگ: سوورنگ، رهگي گيايه كه بهن و خامي پي سوورده كهن، روئياس؛ روناس.

سه ر بزيو: سه ر بزوك، بريتي له نه شقي، ياخي، ناآرام، كنايه از متئرد.

سه رله ند: كاتي دهس پي كرانه وه؛ شروع هنگام.

سووچ: تاوان، گونا، گوشه؛ تاوان، گناه، گوشه.

سوكر: پتسير، مل، گه ردن؛ گريبان، گردن.

سه هلي: ناگاداري؛ آگامی.

سيخوار: سيخ چووله، په لئخور، جاسووس: سيخول، كاه بلعيده شده، جاسوس.

سولتاغ: زاخه، كوول، كوويل، زاغه.

سه حهت سووك: ساغى، تهن دروست، ئاسووده؛ تندر وست، آسوده.
سوړه: مندالی هوی بوژنی هوی تدار، جزمی به مل داهاتوی رهاگران، جوړی
ههنجیری سوور؛ بچه ی هوو، فامیل مزاحم، نوعی انجیر قرمز.

ش

شهوه زهنگ: شوی زور تاریک و نهنگوسته چاو؛ شب دیجور.
شیناورد: چیندراوی هاوینه، شیناتی؛ کشت صیفی.
شپورهرد: زهوی کیتلدرای دانه چیتدراو؛ زمین شخم زده ی قبل از کشت.
شلوی: شلوو، لیل، آب کدر.
شوشکه: قهقه؛ قهقه.

شوفار: زمان شر، نیوان تیکدر، جاسوس؛ دو به هم زن، سخن چین، جاسوس.
شینکه: گیاه گزی تازه سهر دهرهیتاو؛ سبزه ی تازه بردمیده.
شویلاکه: شویلاک؛ آرواره.
شوله: جهوال، تیر، گیاه دهلا؛ جوال دوتایی، گیاهی است.
شهنهوشان: شهن؛ افشون، با چنگک درو کردن.
شلک: ناسک و تورت، بان مه لاشوو، سست و لهش گران؛ نازک و ترد، آهیانه،
سست و گران، خیر.

ع

عهودال: رهبن، مه لوهذا، ناودهل؛ خانه به دوش، دراج نر.

غ

غلبهنگ: عهربهنگ؛ گیاه که تومیکی وردی وهك توم خاشخاش دهگری؛ گیاه هره.

ف

فرو: فرشك، ژهك؛ آغوز.

ق

قاقم: بوونهوه ريكه له تيرهی سموره و سنجاو؛ قاقم.

قهلهشت: قهلهشت؛ شكاف، درز.

قهیران: بهلین بۆكات دیاری کردن، جهنگه ی توند و تیژی نه خوشی؛ میعاد زمانی، بحران بیماری.

قهره بوو: بژاردنهوهی زهره و زیان؛ تلافی، جبران خسارت.

قهلبهزه: شه پۆلی ناوی چه م؛ تافگه؛ موج رودخانه، آبشار.

قهلسه: وهپهز، جازز، تووره، دالگوشت، ترسه نوک؛ پکر، خشمگین، لاغر، بزدل.

قوولکه: چالایی زه مین؛ چاله.

قه شمه ر: گالته جار، جوړی مه یموون، که سی مووی پیش سه ری هه لپا چرابی؛

مسخره، نوعی بوزینه، کسی که موی پیشانیش صاف قیچی شده باشد.

قالور: ساقه ته گیای وشکی نه ستوری ناو به تال، ئیسکی لوولاک؛ ساقه ی گیاه

خشك كاوك، استخوان ساق.

قهناسه: زه مینی ختیج و خواری لایه ك ته سك و لایه ك پان، دهورو به ری مال؛ زمین

كج، برف انداز خانه.

ك

که ماو: سه رچاوه یه ك که ناوی زور نه بی، چیشتی گوشتاوی خه ست؛ چشمه ی کم

آب، یخنی؛ آبگوشت غلیظ.

کولوو: بنه تالوو، هه ویری سووتاو؛ ریشه ی گیاهی که به جای هیزم به کار می رود،

خمیر سوخته در تنور.

کوتله: بهنده، برده.

کوتچکه: کوچکه، کوچک، سرپوشی زاروک و ژنان، کهوچک، میتلاک؛ سرپوش
کودکان و زنان، چراغ حباب دار ویژه شکار شبانه ی پرنده، قاشق

کوش: ته قالا، سر هردووک ران؛ کوشش، بر، آغوش. عضو تناسلی زن.

کوتل: کوتل، دولامنی له بهرد، کوتره باریکه، اسبی که در ماتم می گردانند،
ناوسنگی آسیاب، قمری، کتل.

که کره: گیاهه کی زورتال؛ گیاهی تلخ.

کوژه: پیسیر، تیخه، بهروو؛ گریبان.

کهوکول: کهم و کاست.

کوگا: به سزیه کدا کراو، دوکانی وردهواله؛ بر هم انباشته، مغازه.

کول: تیله که، سرشان، ناژله ی بی شاخ، بیچووی درنده و ناسک؛ کوله پستی، میان
شانه،

که ند: قوولکه، ناودر، ته پولاکه؛ چاله، آبکند، تپه.

که لوی: که لپه، ددانی پیشین؛ کلوی چکوله؛ دندان پیشین، قربوس، کلوخک.

کهول: پیسته ی مهر و بزن و هر بوونه وهری، سفره ی چهرم، کورک؛ پوست
حیوانات، سفره ی چرمی، پوستین.

که لان: جوانی ته واو، ده لال، کولین؛ زیبای بی نقص، جوشیدن.

که زی: پرچ، زلف، قهوزه، جه گهن، بناری چیا؛ گیسو، خزه، گیاهی است، کمر
کوه.

کرپوه: به فری به باوه؛ کولاک.

که ره سیه: کله به فری ته نکی ورد، که ره؛ دانه ی برف ریز سبک.

کروسته وه: کراندنه وه؛ لخت کردن استخوان با پوسته ی چیزی با دندان.

گ

گه‌میه: گه‌می، که‌شتی، پاپۆر، کشتی.

گه‌ر: سوورانه‌وه، رو‌یشتن، فیل، ته‌شقه‌له؛ چرخیدن، رفتن، حيله، شلتاق.

گزی: فیل‌بازی.

گلۆر: بازنه، گرو‌فه‌ر، خلۆر، جاری له جاران؛ النگو، مدۆر، غلتیده، دم.

گابۆره: شین و قیری‌گا، شین و گریان به ده‌نگی به رز؛ صدای گاوها هنگام دیدن

خون گاو ذبح شده، شیون و گریه با صدای بلند.

گه‌ده: جینگه‌ی ریخولان، له ناوک به‌ره ژیر تا سه‌رپان؛ شکمبه، از زیر ناف تا ران.

گۆه‌ند: گۆبه‌ن، گۆفه‌ند؛ شادی، سرور.

گه‌وه: نیوه جه‌غز، قه‌داوقه‌دی کتو، بلندی و نزمی؛ نیم‌دایره، کمره‌ی کوه، بلندی و

پستی دشت.

گه‌مه: یاری، بازی.

گه‌رج: که‌رچه‌ک؛ کرچک.

گراو‌یژ: ناوی که گازی هه‌یه، به بلنسه کراو؛ چشمه‌ی آب معدنی، شعله‌ور.

گه‌زاره: زمانی در‌یژ؛ زبان دراز.

ل

لاسار: گوی نه‌ییس، سه‌سه‌خت؛ حرف نشنو، ل‌ج‌باز، سرسخت.

له‌ند: به‌رزایی زه‌وی، بلند؛ زمینی که آب اطرافش را گرفته، بلند.

لی‌ر: لی‌ره‌وار، دارستان؛ جنگل.

لی‌شاو: ناوی زۆر به ته‌وژم، زه‌حف؛ آب زیاد با جریان شدید، کنایه از فراوانی.

لو‌وزه‌و: خزینی شتی ورد به پرابی، ده‌رچوونی ناو له کون و قه‌لشته‌وه به ته‌وژمی،

سواری زۆر و به په‌له؛ ریزش دانه، ریزش آب با فشار، گروه سواران.

لی‌تاو: چلپاو، قورپاو، لجن، گیل.

م

مل پەت: خنكاندن.

مەيلە: ئارەزوو، ئاوات؛ آرزو.

مەندۆك: گيايهكى كوئىستانى؛ گياھى كوھستانى.

مۆخ: مژى، ھىلەگ؛ مغز، نخاع، الك.

ماك: ريشە، ئاسۆ، رەگەز؛ ريشە، افق، نژاد.

مەن: خاوەن، ئاوى راوھستاوى بى بزوتن، مەندۆك؛ صاحب، آب راکد، گياھى
است.

مرومۆچ: رووگرژ؛ اخمو.

مەندىل: شاشل، پىچى سەر، دەسەسەر؛ عمامە، دستمال.

مەتال: قەلغان؛ سپر.

موورەشىنە: كانزايەكە بە رەنگى شىنى توخ، بۆدەرمان دەشى؛ زاج كبود.

مالات: ئاژەل، ولسات؛ دام.

مشتە: ئامرازى چەرم كوتانى پنبەچى، كوتكى ھەلاجى، مشتو، دەسپەر؛ مشتەى

كفاشى، چك پنبەزن، دستەى كارد، استمنا.

مەلۆ: مەلوو، لۆدەى دەخلى درواو؛ تودەى غلەى دروشدە.

مەلەغان: داسىكى دريژ، داس بلند.

مەند: خاوەن، مەندۆك؛ صاحب، آب راکد، گياھى است.

ن

نوا: ئەنوا، ئەشكەوت، پىشەوھ؛ پىش، پناھگاہ باران، غار.

نەقوستان: تھورج؛ نىشگون.

نسى: سىبەر، نسا؛ ساىھ، جاى آفتاب نگیر دركوه.

نواله: نزار، ده سکنی له گه لا و گیا، نانی مفتی؛ دره ی کوچک در کمر کوه، یک دسته از گیاه و برگ، جای آفتاب نگیر در کوه، نواله، نان مفت.

9

وهیشوومه: به لا، فتنه، بریتی له سه رمای سهخت؛ بلا، فتنه، کنایه از سرما و کولاک سخت.

وره: درار، زراو، نازایی؛ زهره، شجاعت، زمزمه ی زیر لبی.
وزه: توانا، تاقهت، گه مه؛ تاب و توان، تحمل، نوعی بازی.
وهبال: تاوان، ئوبال؛ وبال.

5

هه له نگان: هه له نگووتن، سه ره نگری بوون؛ سکندری خوردن.
هه دا: ئوقره، سه کیش، پینکه وه؛ آرام، باهم.
هوره: میشووله ی درشت، تهم و سه مای ناوهخت، لوکهی پاک، گره با، پشه ی مالاریا، سرما و مه غلیظ نابهنگام، پنبه ی پاک، باد تند.
هوئل: به گژرا چوونه وه؛ مقابله.
هه لز: گیایه کی به ناو بانگه، قهت، وینجه؛ گیاهی است، یونجه.
هه نجه مه: شوینی لیک هه لپچران، ترازاندن؛ محل شکافتگی و از هم باز شدن.
هاویز: دهوره، بلاو، که سی که فری ده دا؛ طرف، سو، پراکنده، انداز.
هه راو: پان و به رین. گوشاد؛ گشاد.
هه ل: ده رفهت؛ فرصت.
هین: کانی، هینده؛ چشمه، اندازه.
هه نه: هه فی، خه نه؛ هوو، حنا.
هه وشین: نه خوشی شیر وشک کردن، گیایه که؛ بیماری شیر خشک کردن، گیاه

آویشن.

هه شتات: لهز، پهله؛ شتاب.

هه گال: میزه روی تاته کان؛ دستار تازی ها.

هه تله: رمویو، هه لوه دا، ری لی گؤراو؛ رمیده، گمراه، منحرف.

ی

یاو: تاو له رز، ناو، گه یشتن، یاد، نه سپ، هیتواش، تب، آب، رسیدن، یاد، آهسته،

اسب.